

Úvodník

Karel Čermák: Stůj, noho posvátná, aneb zření podstaty	5
--	---

Články

Vladimír Mikule: Ústavní stížnost a dovolání (na okraj judikatury Ústavního soudu)	10
Karel Čermák: Ještě k obchodnímu jménu advokáta	19
Petr Hajn: Ke vztahu mezi smluvním a soutěžním právem (dokončení)	21
Ludovít Šoltýs: Divergencie v občianskom práve v ČR a v SR (II. část)	27
Milan Kindl: Holubi a právo	33
Miroslav Vychodil: Rekonstrukce trestného činu (I. část)	37
Petr Poloček: Možnosti obhájce v trestním řízení před sdělením obvinění	43

Z České advokátní komory

1) Informace o schůzích představenstva ČAK, konaných 13. 5. a 24. 6. 1997	46
2) Informace o novele advokátního tarifu	48
3) Informace o společném zasedání regionálních zmocněnců a jejich zástupců 10. 6. 1997	50
4) Povodňové konto ČAK	52
5) Potvrzení věznice o návštěvě obhájce	52

Z kárné praxe

1) Česká advokátní komora	53
2) Pařížská advokátní komora	55

Mezinárodní vztahy

Česká společnost pro mezinárodní právo	58
Konference IBA (New York, 10. – 15. 6. 1997)	59
Zasedání výboru PECO při CCBE v Praze (22. – 23. 6. 1997)	60
Konference „Svoboda a nezávislost advokacie – dohled nad výkonem povolání a stavovské soudnictví v Evropě“ (Berlín – 21. 3. 1997)	61
Mezinárodní sympozium o právu konkurzu ve střední a východní Evropě (Vídeň, 14. – 15. 3. 1997)	63
Seminář o kodifikaci občanského práva provincie Quebec (Praha, 17. – 19. 6. 1997)	63

Obsah

Konference „Rule of Law“ (Holandsko, 22. – 24. 6. 1997)	64
Valné shromáždění EYBA (Varšava, 1. – 4. 5. 1997)	66
Názor	
Problematická novela vyhlášky č. 476/1991 Sb. – Václav Horák	67
Víte, že...	70
Recenze, anotace	
J. Fenyk, R. Ondruš: Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy (A. Dolenský)	71
M. Holub a kol: Vzory rozhodnutí soudů a úkony soudů (A. Dolenský)	72
Ilona Schelleová: Organizace notářství, soudnictví a advokacie (M. Macháčková)	73
Jaroslav Drobník, Milan Damohorský: Zákony k ochraně životního prostředí a předpisy související (M. Sobotka)	75
Tisk o advokacii	76
Z odborných časopisů	83
Různé	
Etika podnikání a veřejné správy (Václav Peřich)	93
Termíny	
Seminář pořádaný John Marshall Law School	97
Den mezinárodní arbitráže v New Yorku	98
Seminář o licenční politice velkých společností	98
Semináře Association Masaryk na Právnické fakultě v Praze	98
Konference o trustech a monopolech (Sicílie)	99
Inzerce	100

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblastí práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 83 – 92.

Stůj, noho posvátná, aneb zření podstaty

V předzpěvu ke Slávy dceři si Jan Kollár vyzkoušel v češtině časomíru a díky jemu jsme se jako gymnazisté v hodinách české literatury aspoň trochu zasmáli. Největší popularitu vždy získávala ta posvátná noha, co na ni Kollár volal stůj, i když ve skutečnosti ovšem nešlo o posvátnou nohu, nýbrž o posvátná místa, kamkoli kráčíš. Mně osobně se však vždy nejvíce líbilo záhadné distichon

„Již jich více není! Hrkotem surového hrdinské
články jejich zhoubný láme oráče lemeš,“

s nímž si nevěděl rady ani pan profesor, a pouze známý recesista kvintán Koudelka dvouverší počátkem socialismu celkem správně vyložil tak, že východo-teutonské traktory při hluboké orbě strašně hrčíce ještě dnes vyorávají kosti dávno mrtvých Polabských Slovanů, přičemž dovodil, že lemeš je praslovanský výraz pro traktor, načež byl zapsán do třídní knihy kvůli proletářskému internacionalismu. Nesl to statečně, ba vzpurně, neboť při recitaci v příští hodině vmetl kantorovi do tváře verše o tom, jak

„odrodilí synové však své sami matce začasto,
bič macechy hříšné obluzující, lají.“

Dívíte se asi, proč jsem si vzal na paškál zrovna starého Kollára, a čekáte, že se přes nějaké další odrodilé syny, třeba Bernarda Žóra, který byl, jak známo, z Frýdku, dostanu k povodním, jež tak strašně v krajích bývalých i současných západních Slovanů nedávno řádily; že to spojím s nedostatkem národního citění, vytknu vládě odstrkované hráze na úkor rozmazlovaných bank, vychválím lid pro jeho solidaritu a skončím přáním, aby nám to tak vydrželo. Ale ne; o čem se nedá mluvit, o tom se má mlčet; a lidské utrpení není zrovna to, o čem by se dost dobře mluvit dalo, aby z toho nebylo ubohé klišé.

Ale přes ta povodňová klišé a přes Kollára se můžeme dostat i někam jinam. Já například v poslední době čtu české noviny už jedině díky tomu, že jsem před bezmála padesáti lety dával ve škole pozor při Kollárovi, Ovidiovi, Vergiliovi a Otmaru Vaňorném (přeložil časoměrně do čeština Homéra). V češtině se totiž něco stalo se slovosledem! Novinář vám dneska nenapíše, že se v Ječné ulici srazily dvě tramvaje, nýbrž že tramvaje v Ječné ulici dvě srazily se, takže v delších souvětích známého typu Tityre, ty rozložitého leže pod korunou dubu, o lesní na útlé víle přemýšlíš píšťale (v originále Tityre, tu patulae recumbans sub tegmine

fagi, silvestrem tenui Musam meditaris avena) si to musím obvykle všelijak zkoušet, jestli mi nějak nepůjdou dohromady daktyly, trocheje, jamby a spondeje. Většinou mi dohromady nejdou, ani když přistoupím k elizím a čtu v Ječnélici místo v Ječné ulici, a tak se vždy ještě dlouho mučím pochybnostmi, zda nadaný umělec přemýšlel na útlé víle o lesní píšťale nebo naopak na útlé píšťale o lesní víle (v latině to je jasně ta slušnější varianta).

Kollár chtěl svým slavnostním hexametrem zdůraznit závažnost svých pozoruhodných myšlenek a forma se mu moc nepovedla; žádný div, když s češtinou jako jeden z průkopníků začínal a v českém jazykovém prostředí, nemýlím-li se, vlastně ani nikdy pořádně nežil. Má máš obdiv a úctu, i když nás rozesmává.

Jiné city už v nás vyvolávají myšlenky plytké a nezralé, oděné do maškarních kostýmů umělé starořeči či novořeči, jež má ubohý obsah vylepšit ve skutečnosti ještě ubožejšími šminkami a hadříky. Vyvolaným citem není, jak doufám, pohrdání či nenávisť, nýbrž především soucit.

Tisk nedávno komentoval případ otce, který zplodil dítě se svou dcerou, byl odsouzen za krvesmilstvo, s dcerou dále žil a byl překvapen, když byl znovu odsouzen. Hněvu novinářů tentokrát unikl soudce, ale zato trestní zákon si to pěkně odnáší a se vším možným dalším si to odnášejí vůbec všechny zákony a právníci s nimi. Zákony se prý musí řídit logikou rozumu a ta prý říká, že tam, kde není poškozený, není co chránit, a naopak tam, kde poškozený je, je nutná důsledná ochrana vždy. Jiní tyto dětinsky nebezpečné úvahy o právu ještě doplňují tím, že nelze-li účinnou ochranu zajistit, je lepší neposkytovat žádnou, neboť jinak autorita práva trpí. A ještě jiní aplikují tyto názory s různými obměnami i na morálku. Summa summarum to všechno jenom svědčí o hloubce úpadku právního vědomí, a dovolíte-li, i o hloubce mravního úpadku po čtyřiceti letech komunismu, vystřídáného pěti lety české verze neoliberalismu.

Především rozum není nějaký počítač, do něhož smysly futrují jakýsi input a který musí vždycky dát nějaký output. Upřímně řečeno, output jen smysly zásobného rozumu je ve většině důležitých případů nevím, neřešitelné, není uloženo v paměti, a tak podobně. Kant kdysi dávno případně upozornil na rozdíl mezi věcí a smyslovým uchopením této věci a vypracoval hezký pojem věc o sobě. Věc o sobě není schopna žádná lidská empirie zachytit, a tak tedy bychom vlastně neměli na tomto světě nic, podle čeho bychom mohli své volní akty spolehlivěji řídit. Skepsi uniká Kant přes pojem čistého rozumu. Čistý rozum je předprogramovaný počítač, umožňující každému z nás víceméně standardně řešit úlohy, které před nás klade smyslový input, a to nejen ve smyslu kategorií logických či matematických (proč jsou jedna a jedna dvě?), ale i, a především, ve smyslu kategorií mravních. Aplikací kategorií na empirický input se stává čistý rozum rozumem praktickým. Mravní předprogram vložený do čistého rozumu – v pojetí Kanta kategorický imperativ – je právě to, co umožňuje existenci praktického rozu-

mu i v mravních a právních otázkách. A kategorický imperativ není nic o moc jiného, než příkaz jednat tak, jak by měli podle mne jednat v určité situaci všichni ostatní. Pro zákaz krvesmilstva by bylo jistě možno sebrat i plno empirických argumentů psychických, psychologických, genetických, sociologických a jiných; bylo by možno argumentovat, že právo musí zasahovat i tam, kde škoda jen hrozí, že poškozený (otec, dcera, dítě) své poškození třeba teprve zjistí a hodí si mašli a bůhvíco jiného. Ale skutečný klíč k rozumné odpovědi je někde jinde. Je v otázce: přál bych si být dítětem svého otce a své sestry? Přál bych si, aby moje sestra – matka, zplodila další pokolení se mnou? Podle Kanta mi mravní zákon v nás, jak on tomu jinak říká, dá spolehlivou odpověď a i podle Freuda zatlačí moje nadjá podobné náměty někam hluboko do podvědomí, odkud pak tyto náměty přivádějí slabší povahy do ordinací psychoterapeutů, což je samozřejmě, jak ví i pojišťovna, nadstandard, který nelze hned tak každému z jeho zdravotního pojištění zaplatit.

Inu, řeknete, kde je přísný Kant a kde jsme my. Ještě za jeho života se mu vytýkalo, že mravnost (a právo) umístil do oblasti přísného rozumu a ne do oblasti citů, která podle jiných musí být základem morálky (soucit). Chcete-li zpátky k povodním, proč jste přispěli na povodňové konto? Protože vám bylo líto toho vycpaného medvídka, co se topí na obrovském billboardu s výzvou k pomoci? Nebo podle Kanta – ano, snad sobecky – protože byste sami čekali pomoc v podobné situaci? Nu, odpovězme si každý sám. Průzkumy veřejného mínění tady málo pomohou.

Ano, takže Kant může jít dnes do háje, protože kdo by ty staré akademické poděsy, ještě ke všemu idealistické, poslouchal, když všechno, co má vědět, si za pár hodin přečte v Samuelsonově učebnici ekonomie a je mu hned jasné, že při krvesmilstvu nejde o prachy, takže jde vlastně o houby.

Ale my se musíme dostat k nějakému konci.

I moderní filozofie si pořád ještě láme hlavu se starými otázkami. Někteří fenomenologové, jako po Husserlovi třeba Max Scheler, odmítli teorii předprogramovaného rozumu, začali mluvit o neempirickém zření podstaty a vypracovali učení o říši hodnot, která existuje nezávisle na světě, v němž žijeme; a my, jako různá společenství v čase a prostoru, tuto říši hodnot jenom postupně a nerozumově (na rozdíl od Kantovy říše účelů) nazíráme a uskutečňujeme. Takže ještě jednou zpět k povodním: třeba jste na to povodňové konto přispěli, protože mimorozumově nazíráte pomoc v nouzi jako hodnotu.

Ať už je říše hodnot mimo nás nebo produktem našeho diskursu, úkolem objektivního práva a mravnosti je ochrana hodnot a ne pouhá ochrana jednotlivých subjektů, které se individuálně cítí poškozeny a přejí si být chráněny. Dovolání nebo vzdání se ochrany, jako předpoklad poskytnutí ochrany, může být relevantní u méně významných hodnot, jako je třeba plnění smluv nebo uspo-

kojování pohledávek (dokázali bychom zajisté tyto hodnoty pojmenovat obecnějším pojmem). Jiným hodnotám se musí ochrana poskytnout bez ohledu na stanovisko zainteresovaného subjektu. Je-li chráněnou hodnotou třeba život, nelze hned tak říct volenti non fit iniuria (ten kdo souhlasí, neutrpí bezpráví) a povolit souboje nebo euthanasii. Hodnotu života by přece musela nejdřív přebít ještě větší hodnota (třeba čest u soubojů nebo snad úleva od utrpení při euthanasii). A pořadí chráněných hodnot si zkrátka a dobře nelze tak úplně soukromě vymýšlet. Protože pořadí hodnot je – i když se vám třeba nelíbí říše hodnot mimo tento svět – jistě alespoň produktem nějaké civilizace, kterou to které právo, samo jsouc její součástí, musí chránit především a nemůže jen tak říct, že teď u nás bude chránit v souladu se svým empiricky nafutrovaným rozumem egyptskou civilizaci z 2. tisíciletí před Kristem, a tudíž hlavně hanobení hrobů prezidentů a premiérů, kdežto bratři a sestry ať si spolu vesele spí třeba už od malička včetně tatínků, maminek, babiček a dědečků.

Takovou hodnotou, která si zaslouží přednostní ochranu, nepochybně je, chci-li být už hodně postmoderně tolerantní a relativistický, i alespoň jistá průhlednost (to je teď moderní slovo) příbuzenských svazků. A nejde jen o to dědění mezi kapitalisty, jak se nám servírovalo za komunistů; oč jde, rozhodni každý sám, jak naznačeno shora. Kategorický imperativ? Zřehání říše hodnot? Konsensuální hodnota naší civilizace? Tak či onak, našim notářům už škodolibě přeji, aby v každém druhém dědickém řízení byl otec zůstavitelky zároveň jejím manželem, bratrem, dědečkem, vnukem, sestřenicí a družkou, což lze nepochybně při troše trpělivosti při použití požadované logiky a rozumu zařídit. Nejlepší by ovšem bylo se vůbec na všechno vykašlat, děti vyrábět v baňkách, prodávat je podle Samuelsona zájemcům, občas udělat výprodej za nižší ceny a pak zlikvidovat přebytečné zásoby. Individuální rukodělné konkurenci by bylo možno čelit vhodnou úpravou poplatků za zdravotní péči v těhotenství a při porodu, případně vhodnou trestní sankcí, kterou by při řádné evidenci bylo dosti snadné aplikovat opravdu vždy. Zaměstnanost a HDP by zajisté utěšeně vzrostly, když by do národního hospodářství vstoupil takový silný a zajisté dynamický nový sektor, k tomu ještě podporovaný klonovacím průmyslem.

Je ovšem zcela nerozhodné, zda právo v každém jednotlivém případě hodnotu ochrání či nikoliv, zda za její ohrožení vždy uloží sankci či nikoliv. Jestli právo třeba jenom dokáže spravedlivě říct, jaké hodnoty se chrání, v jakém pořadí a jak, udělalo už velký čin. Definovalo kategorický imperativ, hodnotu z jiného světa, hodnotu vytvořenou naší civilizací; jak chcete. Definovalo, co má být, a tím splnilo svůj úkol. Že co má být vždy není, to už je jiná píseň. Není to zpravidla chyba spravedlivého práva, nýbrž jednotlivé nějak zvrácené lidské přirozenosti nebo i státu; a zase ne státu jako instituce, nýbrž těch, kteří za něj nesou v tu či onu chvíli odpovědnost. Svalit ze sebe tuto odpovědnost tím, že právu zabráním

hodnoty hodné ochrany hledat a definovat nebo tím, že právo redukuje na jakousi nařikatelnost, je právě tak pošetilé, jako se chlubit zpotvořeným slovosledem při sdělování hloupostí.

A co k tomu Jan Kollár?

„Cesta křivá lidi jen, člověčenstvo svěsti nemůže,
a zmatenost jedněch často celosti hoví.“

Tak vida.

Karel Čermák

P.S. Čtenářům filozofům a computeristům se omlouvám za samorostlý výklad Kanta, Husserla a počítačové techniky.

Srpen 1997.

Nabízíme inzerci v Bulletinu advokacie

Bulletin advokacie vychází v počtu 7400 výtisků.

Časopis je zaslán všem advokátům, advokátním koncipientům a komerčním právníkům v ČR. Dále je rozepisován na řadu míst v ČR i v zahraničí (justiční orgány, ústřední orgány, knihovny, vybrané osobnosti).

Výhodou pro inzercenty je skutečnost, že okruh potenciálních zákazníků je relativně velmi vysoký, protože odběrateli časopisu jsou výhradně osoby, které mohou použít inzerované služby.

Cena celostránkového inzerátu je do konce r. 1997 5500,- Kč + 22% DPH; cena inzerátu v menším rozsahu tvoří poměrnou část ceny inzerátu celostránkového.

Při opakování poskytujeme slevu.

Inzerci uchazečů o místo advokátního koncipienta otiskujeme bezplatně, slevu poskytujeme na ostatní inzerát „Hledám místo“ (kromě inzerátů advokátů).

V objednávce uveďte: – u organizací: název, adresa, bankovní spojení, kód banky, číslo účtu, DIČ, IČO, telefon, fax; – u fyzických osob ještě rodné číslo.

Údaje jsou potřebné pro vystavení faktury.

Doc. JUDr. Vladimír Mikule
PF UK Praha

Ústavní stížnost a dovolání (na okraj judikatury Ústavního soudu)

V Bulletinu advokacie č. 4/1997 bylo uveřejněno usnesení Ústavního soudu z 5. 11. 1996 sp. zn. I. ÚS 238/1996, kterým soudce zpravodaj odmítl ústavní stížnost jako opožděnou, protože byla podána po uplynutí 60 dnů ode dne, kdy nabyl právní moci rozsudek krajského soudu. Krajský soud jako soud odvolací si ce proti svému zamítavému rozsudku výslovně připustil dovolání, dovolání bylo podáno a Nejvyšší soud o něm jakožto o dovolání přípustném meritorně rozhodl tak, že je zamítl. Ústavní soud však dovodil, že dovolání je opravným prostředkem mimořádným, takže rozhodnutí o něm není rozhodnutím o posledním prostředku, který zákon k ochraně práva poskytuje (§ 72 odst. 2 zák. o ÚS).

Poté bylo v Bulletinu advokacie č. 6–7/1997 upozorněno na dřívější usnesení Ústavního soudu z 26. 4. 1996 sp. zn. IV. ÚS 34/1996, jímž byla tatáž otázka posouzena zcela opačně: jestliže krajský soud jako soud dovolací připustil proti svému rozhodnutí dovolání, dovolání bylo podáno. Nejvyšší soud však zatím o něm nerozhodl, je ústavní stížnost nepřipustná (rozumí se zřejmě stížnost proti rozhodnutí krajského soudu), protože všechny procesní prostředky dosud nebyly vyčerpány (proti dosud neexistujícímu rozhodnutí Nejvyššího soudu přirozeně stížnost podat nelze).¹⁾ K tomu třeba dodat, že také senáty ÚS již vícekrát nejenom ústavní stížnost proti rozhodnutí dovolacího soudu neodmítly, ale také o ní meritorně rozhodly (stížnost zamítly nebo rozhodnutí dovolacího soudu zrušily).²⁾

Taková nejednotnost právních názorů je alarmující už proto, že proti usnesení soudce zpravodaje není odvolání přípustné (§ 43 odst. 2 zák. o ÚS), takže takovým usnesením je ústavní stížnost odmítnuta definitivně. Jestliže v jiných případech za stejných právních okolností odmítnuta není, nastává nepřipustná nerovnost před zákonem.³⁾ Jde tedy o problém, který stojí za zamyšlení.

I.

Zákon o ÚS výslovně stanoví, že ústavní stížnost je nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal **všechny** procesní prostředky, které **mu** zákon k ochraně je-

ho práva poskytuje; za takový prostředek se nepovažuje návrh na povolení obnovy řízení (§ 75 odst. 1). Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona k tomu uvádí, že „ústavní soud by měl rozhodovat jen takové případy, kdy se ochrany práv a svobod již nelze domáhat jiným zákonným způsobem“.⁴⁾ Obdobný princip ostatně platí i v mezinárodní ochraně lidských práv: Evropská komise pro lidská práva může na základě stížnosti věc posuzovat „až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva“,⁵⁾ oznámení Výboru pro lidská práva mohou podat jen stěžovatelé, kteří „vyčerpali všechny dostupné vnitrostátní prostředky k nápravě“.⁶⁾ Obecně je to řešení jistě účelné, protože chrání tyto vrcholné orgány před zatěžováním věcmi, které mohou být pro stěžovatele přijatelně vyřešeny jinými instancemi.

Jak je vidět, zákon o ÚS (ve shodě s hlavními českými procesními předpisy)⁷⁾ nerozlišuje opravné prostředky řádné a mimořádné a výslovně zbavuje stěžovatele jen povinnosti podat návrh na obnovu řízení. Ve snaze vyjádřit se co nejobecněji nepoužívá dokonce ani výrazu „opravný prostředek“ a mluví o „procesních prostředcích, které zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje“ (za takový prostředek lze proto považovat např. i žalobu ve správním soudnictví). Názor, že stěžovatel nemá povinnost využít v občanském soudním řízení také přípustného dovolání, tedy nemá v zákoně o ÚS oporu. Navíc by vedl k tomu, že z Ústavního soudu by se via facti stala jakási třetí instance v občanském soudním řízení (což Ústavní soud zásadně, soustavně a správně odmítá), ke všemu ještě instance paralelní k Nejvyššímu soudu jako soudu dovolacímu. Rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaná v tomto jeho postavení by se pak vlastně před Ústavní soud vůbec nemohla dostat a mohla by vzniknout duplicita právních názorů (mohlo by se stát, že rozhodnutí soudu odvolacího by souběžně a nezávisle přezkoumávaly oba soudy), což by právní kultuře jistě neposloužilo.⁸⁾

O procesní prostředek, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje, jde ovšem jenom v tom případě, kdy stěžovatel může svým vlastním úkonem vyvolat zahájení právního řízení, v němž musí být o jeho návrhu meritorně rozhodnuto, tedy kdy „se může domáhat stanoveným postupem svého práva“ ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Takovým prostředkem proto není např. pouhý podnět ke stížnosti pro porušení zákona ve věcech trestních⁹⁾ nebo k přezkoumání správního rozhodnutí mimo odvolací řízení (§ 65–68 správního řádu); o podání stížnosti nebo zahájení přezkumného řízení totiž ex officio rozhodují příslušné orgány, nikoliv stěžovatel.

Otázka, co všechno jsou procesní prostředky v uvedeném smyslu, nemá ovšem význam jen v souvislosti s posouzením přípustnosti ústavní stížnosti. Lhůta k podání ústavní stížnosti totiž počíná dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o **posledním prostředku**, který zákon k ochraně práva poskytuje (§ 72

odst. 2 zák. o ÚS). Tuto poněkud zkrácenou formulaci doprovází výslovný odkaz na § 75 odst. 1 zák. o ÚS, nutno ji proto číst tak, že lhůta počíná dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje. Stěžovateli bývá postupně poskytováno několik takových procesních prostředků, které na sebe různě navazují (např. dovolání nelze podat, nebylo-li nikým podáno odvolání, žalobu ve správním soudnictví nelze podat, jestliže nebyly vyčerpány řádné opravné prostředky,¹⁰⁾ které jsou pro rozhodnutí správních orgánů přípustné). Pro počátek lhůty k podání ústavní stížnosti je však relevantní jenom den, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o posledním takovém prostředku, tedy o prostředku, který je v hierarchii zákonem poskytnutých procesních prostředků prostředkem vrcholným;¹¹⁾ v zájmu právní jistoty musí být proto nesporné, kdy o takový prostředek jde a kdy nikoliv.

Pokud je také přípustné dovolání takovým (posledním) procesním prostředkem (nemám o tom pochyby), mohou nastat různé situace:

- není-li proti rozhodnutí odvolacího soudu dovolání přípustné, bylo posledním procesním prostředkem odvolání a ústavní stížnost musí být podána ve lhůtě počínající dnem, kdy rozhodnutí odvolacího soudu nabylo právní moci;
- je-li proti rozhodnutí odvolacího soudu dovolání přípustné, musí být řádně a včas podáno, jinak by vůbec nebyla přípustná ústavní stížnost;
- bylo-li přípustné dovolání podáno, počíná lhůta k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí o dovolání dnem, kdy toto rozhodnutí nabylo právní moci;
- pokud by v řízení o podaném přípustném dovolání docházelo ke značným průtahům, z nichž stěžovateli vzniká nebo může vzniknout vážná a neodvratitelná újma, Ústavní soud by přijetí ústavní stížnosti neodmítl, i když o dovolání nebylo dosud rozhodnuto; stížnost by zjevně mohla být podána kdykoliv v průběhu dovolacího řízení, Ústavní soud by přezkoumával rozhodnutí, které bylo dovoláním napadeno (stížnost by tedy měla smysl jen tehdy, kdyby podle názoru stěžovatele tímto rozhodnutím bylo porušeno jeho ústavně zaručené základní právo nebo svoboda).

II.

S dovoláním to však přece jen není tak jednoduché, protože dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu jen tehdy, jestliže to zákon připouští, přičemž o splnění podmínek přípustnosti někdy rozhoduje teprve dovolací soud.

Zatímco v § 238 a 238a o. s. ř. jsou podmínky přípustnosti dovolání formulovány takovým způsobem, že přípustnost nebo nepřípustnost dovolání je v podstatě nesporná, v ostatních případech tomu tak není.

Dovolání pro vady uvedené v § 237 odst. 1 o. s. ř. je přípustné jen tehdy, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu je takovou vadou skutečně postiženo; jestliže bylo dovolání podáno, dovolací soud však zjistil, že rozhodnutí takto postiženo není, dovolání pro nepřípustnost odmítne.¹²⁾ Pak ovšem dovolání nebylo procesním prostředkem ve smyslu § 75 odst. 1 zák. o ÚS, i když se dovolatel v době podání dovolání domníval, že je tomu naopak. Posledním prostředkem, který zákon k ochraně práva poskytuje (§ 72 odst. 2 zák. o ÚS), bylo v takovém případě odvolání a ústavní stížnost bylo možno podat jen ve lhůtě počínající dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o odvolání; byla-li podána po uplynutí této lhůty, bude odmítnuta podle § 43 odst. 1 písm. b) zák. o ÚS. V jednom svém usnesení podal Ústavní soud návod, jak v takovýchto případech postupovat: „Pokud se stěžovatelka rozhodla podat proti rozsudku krajského soudu dovolání k Nejvyššímu soudu a nebylo přitom zřejmé, zda dovolání je přípustné, měla vedle toho podat v zákonné lhůtě 60 dnů ústavní stížnost.“¹³⁾ Avšak i když se tak stěžovatel zachová, není situace jednoduchá, protože až do rozhodnutí odvolacího soudu neví – a neví to ovšem ani Ústavní soud –, zda dovolání bylo přípustné. Odmítne-li dovolací soud dovolání pro nepřípustnost, bude věc jasná. Jestliže dovolání zamítne nebo napadené rozhodnutí zruší, stane se zřejmým, že dovolání bylo procesním prostředkem ve smyslu § 75 odst. 1 zák. o ÚS: pak by měla být ústavní stížnost odmítnuta.¹⁴⁾ V mezidobí však podle mého názoru může Ústavní soud o stížnosti jednat a může o ní i rozhodnout, protože z právního hlediska mu v tom nic nebrání (Ústavní soud si přípustnost dovolání nemůže sám posoudit jako předběžnou otázku a nemá proto nesporné argumenty pro odmítnutí ústavní stížnosti). Ostatně oba soudy posuzují napadené rozhodnutí z poněkud odlišných hledisek (dovolací soud zkoumá, zda je „správné“, Ústavní soud zjišťuje „jen“, zda jím bylo porušeno ústavně zaručené právo nebo svoboda), takže např. zamítnutí ústavní stížnosti neprejudikuje rozhodnutí o dovolání. Rozhodnutí zrušené jedním z obou soudů ovšem už druhý soud zrušit nemůže.

Napohled jasná je situace v případě, kdy odvolací soud ve výroku rozhodnutí podle § 239 odst. 1 o. s. ř. vyslovil, že dovolání je přípustné, protože jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu. Pak je zpravidla zřejmé, že dovolání je procesním prostředkem ve smyslu § 75 odst. 1 zák. o ÚS.¹⁵⁾

Zcela opačně je tomu v případě, kdy odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání nevyhověl, ten však přesto dovolání podal: takové dovolání je podle § 239 odst. 2 o. s. ř. přípustné, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.¹⁶⁾ Výsledky tohoto posouzení vyjádří dovolací soud buď tak, že dovolání jako nepřípustné odmítne, nebo tak, že rozhodne meritorně.¹⁷⁾ Nejistota a problémy jsou tu v podstatě totožné jako v případě dovolání pro vady uvedené v § 237 odst. 1 o. s. ř.

Stejně zajímavá situace vzniká v případech, kdy stěžovatel dovolání vůbec nepodal, protože byl přesvědčen, že není přípustné. Pak Ústavnímu soudu nezbyvá, než aby si přípustnost dovolání v dané věci posoudil sám, protože odpoví na otázku, zda stěžovatel všechny procesní prostředky vyčerpal nebo nevyčerpal, se nemůže vyhnout. Musí tak učinit i tehdy, kdyby jinak posouzení přípustnosti dovolání v té či oné míře záviselo na uvážení dovolacího soudu: pak by však měl vzít v úvahu, jak v podobných případech dovolací soud usuzuje (pokud tím nejsou porušována ústavně zaručená základní práva a svobody), aby nevznikala nežádoucí výkladová divergence.¹⁸⁾ Východiskem takového posouzení je předpoklad, že stěžovatel (jeho právní zástupce) je schopen výsledek uvážení dovolacího soudu, resp. Ústavního soudu o přípustnosti dovolání v dané konkrétní věci bezpečně předvídat. Takový předpoklad je však zjevně nereálný. Podle mého mínění by proto měl Ústavní soud v případech, kdy přípustnost dovolání byla sporná, uplatňovat zásadu *in dubio pro reo* a ústavní stížnost odmítnout jen tehdy, kdy by právní názor stěžovatele na přípustnost dovolání zjevně odporoval zákonu nebo publikované judikatuře. Ve smyslu výše citované moudré rady Ústavního soudu je ovšem nejbezpečnější podat současně dovolání i ústavní stížnost.

Všechny tyto nežádoucí komplikace jsou důsledkem restriktivní koncepce dovolání v občanském soudním řízení. Je-li třeba „pro jistotu“ podat i dovolání, řízení se stěžovateli prodražuje, časově se protahuje a Ústavní soud je nucen řešit různé delikátní a obtížné právní otázky. To může být dobrým důvodem k různým úvahám, nikoliv však k závěru, že dovolání není procesním prostředkem ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o ÚS, zvláště když praxe senátů ÚS vychází z názoru zcela opačného.¹⁹⁾

III.

Případ, který vyvolal tuto úvahu, podněcuje i k úvahám širším: lze provést opatření, o nichž by bylo možno předpokládat, že výskyt takových rozhodnutí vyloučí nebo alespoň výrazně omezí? Dostáváme se tak k otázce pravomoci soudce zpravodaje.

Podle ust. § 43 odst. 1 zákona o ÚS soudce zpravodaj mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením návrh na zahájení řízení odmítne, jsou-li pro to stanovené důvody. Z tohoto i z dalších ustanovení zákona o ÚS plyne, že:

- v rukou soudce zpravodaje je rozhodnutí o tom, zda návrh bude plénum nebo senátem vůbec projednán (funguje jako filtr);
- soudce zpravodaj rozhoduje monokraticky, bez jakékoliv formální spoluúčasti jiných soudců;
- soudce zpravodaj není vázán právními názory vyslovenými v nálezech ÚS a tím méně v usneseních jiných soudců zpravodajů (srov. § 23 zákona

o ÚS, pokud jde o vázanost senátů), může se tedy od nich odchýlit, aniž by k tomu potřeboval stanovisko pléna;

- rozhodnutí soudce zpravodaje má formu usnesení (nikoliv nálezu);
- usnesení soudce zpravodaje je konečné, protože proti němu není přípustné odvolání ani žádný jiný opravný prostředek (§ 43 odst. 2 zákona o ÚS);
- usnesení soudce zpravodaje se doručuje účastníkům a jejich zástupcům, ve Sbírce nálezů a usnesení ÚS se však uveřejňuje jen tehdy, jestliže se na tom plénum usneslo (§ 59 odst. 4 zákona o ÚS); v praxi to znamená, že veřejnost má možnost seznámit se jen se zlomkem celkového počtu usnesení o odmítnutí návrhu.

Důvody, pro něž může být návrh odmítnout, jsou sice různé, žádný z nich však nemá jen ryze technickou povahu, takže soudce zpravodaj často formuluje právní názory, jejichž uplatnění může mít pro navrhovatele (stěžovatele) fatální následky, jsou-li podkladem pro odmítnutí návrhu (stížnosti):

- neodstranění vad návrhu v určené lhůtě. Jako problém se např. ukázalo, zda ve smyslu ust. § 30 odst. 1 zák. o ÚS musí být právně zastoupen i stěžovatel, který je sám advokátem;²⁰⁾
- podání návrhu po lhůtě. Zejména při ústavních stížnostech je důležité, zda lhůta podle § 72 odst. 2 zák. o ÚS je lhůtou hmotněprávní nebo procesní, resp. zda je zachována podáním u pošty ve smyslu § 57 odst. 3 o. s. ř.,²¹⁾ který procesní prostředek je prostředkem posledním,²²⁾ kdy došlo ke skutečnosti, která je předmětem ústavní stížnosti²³⁾ apod.;
- návrh je zjevně neopodstatněný. V tomto případě soudce zpravodaj vlastně řeší již meritorní otázku, která jinak patří do pravomoci pléna nebo senátu. Celkovou praxi lze těžko posoudit, když publikována jsou jen vybraná usnesení;
- návrh je podán někým zjevně neoprávněným. Při ústavních stížnostech jde především o to, zda stěžovatel brojí proti porušení svého základního práva nebo svobody, protože *actio popularis* připuštěna není²⁴⁾ (že se poskytuje ochrana i právnickým osobám, pokud jde o základní práva a svobody, které jim mohou svědčit, se zjevně již považuje za nesporné)²⁵⁾;
- k projednání návrhu není Ústavní soud příslušný;
- návrh je nepřijatelný vzhledem k různým ustanovením zákona o ÚS, nestanoví-li zákon jinak. Při ústavních stížnostech jde zejm. o to, zda byly vyčerpány všechny procesní prostředky ve smyslu § 75 odst. 1 zák. o ÚS.²⁶⁾ I když vyčerpány nebyly, je soudce zpravodaj povinen neodmítnout stížnost, jsou-li splněny podmínky podle § 75 odst. 2 zák. o ÚS (stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele nebo v řízení o podaném opravném prostředku dochází ke značným průtahům); také o splnění těchto podmínek rozhoduje soudce zpravodaj sám.

Je ovšem třeba dodat, že neodmítl-li soudce zpravodaj návrh a předložil věc k meritornímu projednání plénu nebo senátu, není podle výkladu ÚS vyloučeno dodatečné odmítnutí návrhu v rámci tohoto projednání: může-li návrh odmítnout soudce zpravodaj, tím spíše jej může odmítnout sborový orgán, který ve věci meritorně rozhoduje (arg. a minori ad maius), i když v tomto směru zákon výslovně nic nestanoví.²⁷⁾

Při projednávání návrhu zákona o ÚS si někteří poslanci rizika spojená s takovou mimořádnou pravomocí soudců zpravodajů uvědomovali. Např. zahraniční výbor PS navrhoval poskytnout proti usnesení soudce zpravodaje opravný prostředek, o němž by rozhodoval senát, výbor petiční, pro lidská práva a národnosti považoval za nutné, aby o odmítnutí návrhu rozhodoval jenom senát. Nicméně vládní návrh byl nakonec schválen a zákon platí v navrženém znění.

V posledních letech se poslanecká iniciativa směřující k omezení pravomocí soudců zpravodajů projevuje i ve formě návrhů na příslušné změny zákona o ÚS. V roce 1995 byl předložen (nakonec neúspěšný) návrh, aby o odmítnutí návrhu na zrušení právního předpisu rozhodoval senát (PS 1995, tisk 1900). Nyní byl předložen návrh (PS 1997, tisk 210), aby senát rozhodoval o odmítnutí návrhu, jde-li o návrh zjevně neopodstatněný; navrhovatelé poukazují na to, že o přijatelnosti stížností podaných k Evropské komisi pro lidská práva, k Výboru OSN pro lidská práva i k Mezinárodnímu úřadu práce rozhodují vždy kolegiální orgány, sami však navrhuji řešení pouze dílčí.

Pokusil jsem se naznačit, že posuzování právních otázek, spojených s úvahou, zda návrh má nebo nemá být odmítnut, bývá neobyčejně náročné a obtížné. Rozhodnutí o odmítnutí návrhu má pro navrhovatele fatální význam a tomu musí odpovídat mimořádně vysoká odpovědnost soudce za právní správnost rozhodnutí. Takové situaci je přiměřenější kolegiální rozhodování a domnívám se proto, že stojí za úvahu zavedení takové úpravy, podle které by také o odmítnutí návrhu rozhodoval ten sborový orgán Ústavního soudu, jemuž by příslušelo rozhodnout o návrhu meritorně, a to ve všech případech.

Ostatně takto byl postup upraven již předpisy o federálním ústavním soudu. Platilo, že ústavní soud (plénum, senát) každý návrh předběžně projedná v neveřejném jednání bez přítomnosti navrhovatele; rozhodne-li se návrh odmítnout, učiní tak ve formě usnesení, nebyl-li návrh odmítnut, byl přijat k dalšímu řízení.²⁸⁾ Úkolem soudce zpravodaje bylo připravit věc k předběžnému projednání a je-li návrh přijat k dalšímu řízení, k projednání věci samé v senátu nebo v plénu.²⁹⁾

Zákon o českém Ústavním soudu se od tohoto řešení radikálně a zásadně odchýlil, aniž by pro to měl a mohl mít jiný důvod, než snahu sborovým orgánům ÚS pracovní ulehčit. Nezdá se mi však, že by návrat k dřívějšímu řešení znamenal pro plénum a senáty ÚS neúměrnou pracovní zátěž, pokud by soudci zpravodajové věci k předběžnému projednání řádně připravovali (rozhodovalo

by se jenom v těch případech, kdy by to soudce zpravodaj nebo jiný soudce navrhl).

Ústava dala základní práva a svobody pod ochranu soudní moci (čl. 4) a Ústavní soud pojala jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83). Také Ústavní soud je nezávislým a nestranným soudem, u něhož se každý může stanoveným postupem domáhat svého práva (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Z těchto postulátů plyne pro Ústavní soud nejenom pravomoc, ale i odpovědnost, jejíž váha je nesouměřitelná s pracovním zatížením, které by uvažovaná změna snad přinesla. Důvěryhodnost Ústavního soudu by se rozhodně ještě zvýšila, zvláště kdyby byla zajištěna i jednota právních názorů při odmítání návrhů uplatňovaných.³⁰⁾

Poznámky:

- 1) Výjimkou by mohl být jen případ, že v řízení o podaném přípustném dovolání dochází ke značným průtahům, z nichž stěžovateli vzniká nebo může vzniknout vážná a neodvratitelná újma (§ 75 odst. 2 písm. b) zák. o ÚS).
- 2) Srov. nálezy uveřejněné pod č. 77/1995 a 68/1996 Sbírký nálezů a usnesení ÚS.
- 3) Podle čl. 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.) „všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakékoliv diskriminace“.
- 4) Srov. Mikule, V. – Sládeček, V.: Ústavní soudnictví a lidská práva, Codex, Praha 1994, str. 117.
- 5) Čl. 26 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.).
- 6) Čl. 2 Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech (č. 169/1991 Sb.).
- 7) Mám na mysli občanský soudní řád, trestní řád a správní řád. Daňový řád (zákon ČNR č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů) řádné a mimořádné opravné prostředky rozlišuje.
- 8) V usnesení uveřejněném pod č. 13/1996 Sbírký nálezů a usnesení ÚS se uvádí, že rozhodl-li dovolací soud meritorně o dovolání podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustným, ústavní stížnost musí být podána proti tomuto rozhodnutí a nikoliv jen proti rozhodnutí soudu odvolacího. Jinak by rozhodnutí dovolacího soudu zůstalo nedotčeno, „což by, zejména vzhledem k případným rozdílnostem, bylo nepochybně v rozporu i s principem právní jistoty“.
- 9) Srov. např. usnesení ÚS uveřejněná pod č. 4 a č. 11/1993, 1994 Sbírký nálezů a usnesení ÚS.
- 10) V § 247 odst. 2 o. s. ř. je tento výraz použit, ačkoliv jej správní řád nezná (soudní praxe mezi řádné opravné prostředky řadí jen odvolání a rozklad); daňový řád za řádné opravné prostředky považuje odvolání, stížnost, námitku a reklamaci.
- 11) De lege lata to zřejmě platí i v případech, kdy rozhodující orgány (např. soudy) jsou vázány určitým právním názorem (např. dovolacího soudu), takže lze víceméně s jistotou předpokládat, jak věc dopadne i u vyšších instancí.

- 12) Bureš – Drápal – Mazanec: Občanský soudní řád, komentář. 2. vydání. C. H. Beck, Praha 1996, str. 648.
- 13) Usnesení uveřejněné pod č. 1/1995 Sbírky nálezů a usnesení ÚS.
- 14) Proti rozhodnutí o dovolání by byla ovšem přípustná nová ústavní stížnost.
- 15) Citovaný komentář k o. s. ř. je toho názoru, že v některých případech ani takový výrok odvolacího soudu nezakládá přípustnost dovolání, např. nebylo-li připuštění dovolání odvolacím soudem zdůvodněno (str. 624, 625).
- 16) Ústavní soud vyslovil, že úsudek odvolacího soudu o tom, zda jde o rozhodnutí zásadního významu, není oprávněn přezkoumávat a ústavní stížnost k tomu směřující je proto zjevně neopodstatněná (usnesení č. 7 a č. 20/1995 Sbírky nálezů a usnesení ÚS). Totéž zřejmě platí i pro obdobný úsudek soudu dovolacího.
- 17) Citovaný komentář k o. s. ř., str. 625.
- 18) V konkrétním případě ÚS dospěl k závěru, že dovolání podle § 237 písm. f) o. s. ř. nebylo přípustné; citované ustanovení vyložil ve shodě s judikaturou dovolacího soudu, o níž neshledal, že by odporovala ústavním zákonům nebo mezinárodním smlouvám podle čl. 10 Ústavy, jakož i s odbornou literaturou (nález č. 14/1996 Sb. nálezů a usnesení ÚS).
- 19) V odůvodnění nálezu publikovaného pod č. 14/1996 Sbírky nálezů a usnesení ÚS se výslovně uvádí právní názor, že mezi procesní prostředky podle § 72 odst. 2 a § 75 odst. 1 zákona o ÚS „nutno zařadit i dovolání“.
- 20) Jeden ze senátů v odůvodnění svého nálezu, uveřejněného pod č. 58/1993, 1994 Sbírky nálezů a usnesení ÚS, vyslovil právní názor, že advokát nemusí být jakožto stěžovatel zastoupen jiným advokátem (v uveřejněném znění není tento text uveden). Plénum ÚS pak ve svém stanovisku z 21. 5. 1996 čj. Pl.ÚS–st.–1/96, přijatém ve smyslu ust. § 23 zák. o ÚS, zaujalo názor zcela opačný.
- 21) Pod vlivem názoru, který zaujalo plénum ÚS v odůvodnění nálezu publikovaného pod č. 8/1993, 1994 Sbírky nálezů a usnesení ÚS, jenž se však výkladu § 72 odst. 2 zák. o ÚS přímo netýkal, se v praxi soudců zpravodajů zatím uplatňuje názor, že jde o lhůtu procesní, pro niž platí i ust. § 57 odst. 3 o. s. ř. (výklad je sporný, je však ve prospěch stěžovatelů).
- 22) V odůvodnění jednoho ze senátních nálezů (č. 6/1993, 1994 Sbírky nálezů a usnesení ÚS) se uvádí, že předmětem ústavní stížnosti proti rozhodnutí dovolacího soudu, kterým se deklaruje, že podané dovolání není přípustné, může být pouze *denegatio justitiae*: může mu být proto vytýkáno jen porušení základního práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Samotné hmotné subjektivní právo může být předmětem stížnosti proti rozhodnutí dovolacího soudu ve věci samé.
- 23) Při zásahu, který není rozhodnutím, se v nálezech většinou způsob počítání lhůty neosvětluje (srov. č. 63 a č. 78/1995 Sbírky nálezů a usnesení ÚS).
- 24) Srov. např. usnesení publikované pod č. 10/1993, 1994 Sbírky nálezů a usnesení ÚS (odmítnuta úst. stížnost Sdružení chatařů), usnesení publikované pod č. 2/1996 Sbírky nálezů a usnesení ÚS (odmítnuta úst. stížnost občanského sdružení Iniciativa „Za dodržování zákona“).
- 25) Srov. nález publikovaný pod č. 3/1993, 1994 Sbírky nálezů a usnesení ÚS (sv. 1, str. 31).

- 26) Právní názory soudců zpravodajů na to, co je takovým procesním prostředkem, mohou někdy vyvolávat pochybnosti: např. podle usnesení publikovaného pod č. 5/1996 Sbírky nálezů a usnesení ÚS měla být proti dopisu ministra, jímž byla vyřízena stížnost ve smyslu vládní vyhlášky č. 150/1958 Ú. l., podána správní žaloba, podle usnesení publikovaného pod č. 15/1996 Sbírky nálezů a usnesení ÚS měla být na průtahy v soudním řízení nejprve podána stížnost k předsedovi soudu jako orgánu správy soudů.
- 27) Srov. nález pléna ÚS publikovaný pod č. 1/1997 Sbírky zákonů, senátní nález publikovaný pod č. 14/1996 Sbírky nálezů a usnesení ÚS.
- 28) Srov. § 23 (pokud jde o ústavní stížnost, také § 59) zákona č. 491/1991 Sb., o organizaci Ústavního soudu ČSFR a o řízení před ním.
- 29) Srov. § 27 odst. 4 cit. zákona.
- 30) Ustanovení § 23, § 11 odst. 2 písm. g) a § 13 zákona o ÚS by bylo třeba upravit tak, aby se týkala i právních názorů vyložených v usneseních o odmítnutí návrhu.
-

JUDr. Karel Čermák
předseda ČAK

Ještě k obchodnímu jednání advokáta

Ve čtvrtém čísle Bulletinu advokacie vyšel zajímavý článek dr. Tomsy o obchodním jménu advokáta ve světle pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů. Článek je cenným příspěvkem k diskusi nad stavovským právem advokátů a obecně lze jen doufat, že odborná diskuse nad stavovskými předpisy advokacie v celém jejich rozsahu bude alespoň na stránkách advokátního tisku pokračovat, jak je tomu v Evropě, ba na celém světě zvykem.

K samotnému problému, který dr. Tomsa definoval, bych chtěl připojit jako jeden ze stavovských „zákonodárců“ několik poznámek.

Účelem stavovského předpisu o soutěži mezi advokáty, kam předpisy o obchodním jménu advokáta patří, je jistá regulace poctivé soutěže v oboru poskytování právních služeb a v neposlední řadě též ochrana spotřebitele těchto služeb. Účelem soutěžních pravidel platných pro advokáty tedy zejména nemůže být řešení teoretických nebo snad i praktických sporů v oblasti obchodního a občanského práva. Takové ambice si stavovské předpisy klást nemohou.

Zejména tento důvod tedy vedl k tomu, že soutěžní pravidla pro advokáty jsou neméně interpretačně obtížná než pravidla, která pro obchodní jméno stanoví obchodní zákoník v souvislosti se zákoníkem občanským. Jádrem problému, jak se

mi zdá, spočívá v tom, že podle názoru autora nesmí mít podnikatelské sdružení vlastní obchodní jméno, nýbrž pouze název, který obchodním jménem není. Argumentace autora může snad být v tomto směru i přesvědčivá; není to však názor jediný. Poukazuji v tomto směru například na komentář k obchodnímu zákoníku, SEVT 1991, str. 37: „Obchodní zákoník v § 10 odst. 2 připouští i možnost, aby pod společným **obchodním** jménem podnikalo společně více osob, aniž by založily novou právnickou osobu.“ Autor článku se kupodivu podílel i na tomto komentáři.

Z tohoto hlediska tedy lze nepochybně připustit, že článek 20 odst. 2 Pravidel není zvláště zdařilý pro jasnou interpretaci, ale není o nic méně zdařilý než § 10 obchodního zákoníku, kde se pod marginální rubrikou obchodní jméno mluví v odstavci 2 o tom, že více osob může podnikat pod společným jménem bez založení právnické osoby, a přesto autor při interpretaci dospívá k závěru, že takové společné jméno není obchodním jménem, nýbrž pouhým názvem sdružení. Stejnou interpretaci je nepochybně možno dovodit pro článek 20 odst. 2 Pravidel, kde zejména slova „podle okolností“ umožňují zvolit v budoucnosti ten výklad, který bude v důsledku dlouhodobé a jednotné judikatury považován za autentický.

Osobně bych nepovažoval za šťastné, aby se stavovské předpisy měnily po každé, když soukromá interpretace obecných právních předpisů dospěje k jiným závěrům, než pro jaké se zdá na první pohled svědčit text stavovského předpisu. Stavovské předpisy by se tak mohly pohybovat ode zdi ke zdi a právní jistota by trpěla ještě víc, než když je nějaké pravidlo interpretačně nesnadné.

Interpretace pravidel profesionální etiky bude v prvních instancích probíhat na půdě stavovských orgánů, tedy zejména kontrolní rady a kárné komise. V dalších instancích zajisté přijdou ke slovu i soudy a jakmile se soudní judikatura v tomto smyslu ustálí, bude možno přistoupit i k uvážlivým přeformulacím dosavadních stavovských předpisů. To ovšem neplatí jen o problematice obchodního jména, ale o pravidlech profesionální etiky v celém jejich rozsahu.

Tak, jak jsou pravidla o obchodním jménu advokáta formulována nyní, plní, jak se mi zdá, ještě celkem uspokojivě svou hlavní funkci návodu pro advokáty, jak poctivě postupovat ve vzájemné soutěži a hlavně ochrany klientů, kteří od sdružení advokátů, byť samozřejmě není právnickou osobou, právem očekávají uspokojivější rozsah ručení za poskytnutou právní službu (solidarita společníků), než u advokáta, který vykonává advokacii samostatně. Z hlediska klienta se tak zcela stírá spíše dogmatický rozdíl mezi výkonem advokacie ve sdružení a ve veřejné obchodní společnosti.

Prof. JUDr. Petr Hajn, DrSc.

Právnická fakulta MU Brno, advokát

Ke vztahům mezi smluvním a soutěžním právem II.

(dokončení – první část byla otištěna v č. 6–7/97)

VII.

K teoreticky i prakticky neobyčejně zajímavým situacím dochází tehdy, když určitý projev sice nevede ke vzniku smluvního závazku (a nelze obsah takového projevu vynucovat nástroji smluvního práva), mohla by mu však být přiznána relevance z hlediska práva proti nekalé soutěži. Příklad nejlépe ukáže, jaké situace tu máme na mysli.

Předpokládejme, že mezi podnikatelskými subjekty X a Y existuje rozpor v otázce, který z nich má právo užívat určité označení výrobku. V rámci korespondence vedené mezi oběma podnikatelskými subjekty sdělí statutární orgán subjektu Y statutárnímu orgánu subjektu X, že sice jeho přednostní právo k užívání daného označení neuznává, že však ve snaze urovnat spor smírnou cestou přestane sám toto označení od 1. 1. příštího roku používat. Toto prohlášení není formulováno jako smluvní závazek, není zajištěno žádnou specifickou sankcí a subjektu X je pouze sděleno. Ten jej pak v korespondenci „s potěšením vezme na vědomí“; vezme jej však zároveň „za bernou minci“ a zařídí se podle něj ve své podnikatelské činnosti. Objedná si rozsáhlou reklamní kampaň, jejímž cílem je oslovit spotřebitele tak, aby si uvědomili souvislost mezi daným označením a výrobky subjektu X. Když reklamní kampaň vrcholí, začne podnikatelský subjekt Y opět používat dříve sporné označení a – podle názoru subjektu X – se takto parazitně „veze“ na jeho reklamní kampani a nákladech na ní vynaložených. V tom pak subjekt X spatřuje nekalosoutěžní jednání.

Takové úvaze a takové právní kvalifikaci nelze upřít jistou oprávněnost. I když prohlášení „od 1. 1.... nebudeme pro svůj výrobek používat označení x“ nenabývalo formu právního závazku, bylo toto prohlášení určitým druhem „jednání v hospodářské soutěži“. Tím spíše pak subjekt Y jednal v hospodářské soutěži, když začal znovu užívat dříve opuštěné označení, jakmile se tomuto označení dostalo ze strany subjektu X značné publicity. V takovém počínání lze pak spatřovat rozpor s dobrými soutěžními mravy. Lze tvrdit, že je naplněn i další znak nekalé soutěže – schopnost přivodit újmu soutěžitelům nebo spotřebitelům.

I tam, kde nedochází k porušení smluvního závazku, neboť takový závazek nevznikl, může dojít k porušení dobrých soutěžních mravů. Prostřednictvím prá-

va proti nekalé soutěži lze – podle našeho názoru – vynucovat „gentlemanská“ prohlášení, zejména pokud obsahují příslib „nekonkurovat“. Zpravidla se takové prohlášení musí spojit i s určitou zvláštní okolností, jakou byla v daném případě skutečnost, že subjekt Y začal používat znovu sporné označení až poté, co subjekt X zajistil tomuto označení značnou publicitu.

VIII.

V praxi bude ovšem lépe se pokud možno nespolehat na prohlášení a sdělení, která nejsou pojata jako smluvní závazek. Jestliže příslib „nekonkurovat“ či „nedopustit konkurenci“ je pojat jako smluvní závazek, dá se pak vynucovat jak prostředky smluvního, tak prostředky soutěžního práva.

Předpokládejme, že pronajímatel prostor sloužících k provozování obchodu A se ve smlouvě s nájemcem B zavázal, že neumožní dalším nájemcům obchodních prostor v daném objektu, aby provozovali tentýž druh obchodní činnosti jako nájemce B. Pronajímatel A skutečně přenesl toto ustanovení do své smlouvy s dalším nájemcem C. Nájemce C pak svoji smluvní povinnost porušil a provozoval stejný druh obchodního podnikání jako nájemce B. V tomto případě by se mohl nároků z porušení smluvního závazku domáhat A vůči C (zejména jestliže by například uvedená povinnost byla zajištěna smluvní pokutou). Zároveň by však nájemce B mohl nastupovat proti nájemci C z důvodů nekalé soutěže, neboť porušení smluvního závazku nájemcem C v jeho vztahu k pronajímateli A tu zároveň představuje jednání nekalé soutěže v soutěžním vztahu mezi B a C.

Podobnou situaci se nedávno zabýval rakouský soud. Smlouva mezi pronajímatelem a nájemcem obchodních prostor obsahovala mj. následující ustanovení: „Nájemce bere výslovně na vědomí, že mezi pronajímatelem a třetí osobou existuje ujednání o tom, že v předmětné nemovitosti nebude zřízen obchod s sportovními potřebami, ani nebude umožněno zřízení takového obchodu. Nájemce bere toto omezení na vědomí.“ Dále pak nájemce pomoci dosti rozsáhlé formulace prohlásil, že na sebe bere všechny nepříznivé právní důsledky, které by pronajímateli vznikly z toho, že by nájemce nedbal uvedeného omezení.

Ke sporu pak došlo, když další nájemce provozující v daných prostorách obchod s textiliemi – butik, učinil předmětem svého obchodu i oděvy, košile, svetry a rukavice pro lyžaře.

Žalobcem byl provozovatel sportovního obchodu, v jehož prospěch byla uvedená „protikonkurenční doložka“ sjednána. Uplatnil zdravotní nárok na to, aby straně žalované bylo uloženo zdržet se v daném obchodě prodeje takových textilií, které spadají pod pojem „sportovního oblečení“.

Rakouský Nejvyšší soudní dvůr (rozhodnutí OGH z 27. 6. 1995, zn. 4 Ob 46/95 – „Sportgeschaefft“) vyhověl nároku na zdržení se jednání.⁵⁾ Uvedl, že sa-

mo porušení smluvního závazku není jednáním proti dobrým mravům soutěže. Takovým jednáním se však stává, jestliže k porušení smluvního závazku se přidruží zvláštní okolnosti, jestliže soutěžní jednání (i nezávisle na porušení smluvního závazku) se nachází v rozporu s dobrými soutěžními mravy. O takový případ půjde zejména tehdy, když smluvní ujednání samo směřovalo k (dovolené) regulaci soutěže a bylo porušeno s cílem získat soutěžní výhodu.

Jako jednání v rozporu s dobrými soutěžními mravy pak hodnotil soud počínání nájemce, který se ve smlouvě s pronajímatelem zavázal, že nebude provozovat obchod určitého druhu a tento závazek porušil, ačkoliv věděl, že toto smluvní ustanovení bylo sjednáno ve prospěch jiného soutěžitele, působilého v daném objektu. Klausule v nájemní smlouvě obsahovala nepochybně zákaz konkurence. Soud považoval též za nesporné, že protikonkurenční doložka se vztahuje i na dílčí sortimentní položky, které jinak patří k běžnému a základnímu sortimentu v obchodech se sportovními potřebami (tj. lyžařské svetry, košile, rukavice, čepice apod.).

Uvedený příklad nejen napovídá, co a kým může být žalováno z důvodu nekalé soutěže. Naznačuje též, jak lze pamatovat na ochranu soutěžního postavení ve smluvních vztazích (zejména ve vztazích nájemních), aniž by v tom mělo být spatřováno nedovolené omezování hospodářské soutěže.

IX.

Právní kvalifikace jak podle smluvního, tak podle soutěžního práva přichází často v úvahu tehdy, když hlavním podnětem k navázání směnného aktu byla reklama, která se později ukáže být klamavou. K tomu dochází například při poskytování služeb spojených s cestovním ruchem. Praktičnost této situace je dána dynamickým rozvojem uvedených služeb, jejich cenovou náročností i samotnou povahou obchodu, při němž se typicky „kupuje zajíc v pytli“.

Jestliže si totiž spotřebitel na základě klamavých údajů koupil nevyhovující zboží, dá se věc dobře řešit vrácením vzájemně poskytnutých plnění. Tento postup je však prakticky nepoužitelný tehdy, když si někdo ovlivněn klamavou reklamou obstaral zahraniční zájezd a tento zájezd již nastoupil. „Zkažená dovolená“ s sebou přináší četné újmy (ještě se o nich zmíníme), jde však spíše o újmy nehmotného charakteru (byť s majetkovými dopady), jejichž finanční rozsah nelze přesněji kvantifikovat. Proto může jen obtížně přicházet v úvahu tradičně konstruovaný nárok na náhradu škody, i když existují pokusy odvozovat v daných případech náhradu škody a její výši od marně (zbytečně) vynaložených dnů dovolené a dovozovat, že den dovolené má nejméně takovou cenu, jakou u daného jedince představuje odměna za den pracovní.⁶⁾

Obvyklý postup v našich podmínkách spočívá v uplatnění reklamačního nároku na slevu z ceny zájezdu. Takové řešení s sebou nese hned několik nevýhod. Re-

klama se svými klamavými údaji mohla být sice silným motivem k uzavření smlouvy o zájezdu, ale zkršené údaje z reklamy se nemusely stát součástí smluvních podmínek ohledně zájezdu. Nebude pak vždy nepochybné, zda došlo k porušení podmínek smluvního vztahu a zda je vůbec oprávněný reklamační nárok.

Nárok na slevu z ceny zájezdu pojmově vylučuje, aby tato sleva byla větší než samotná cena zájezdu, spíše bude sleva tvořit jen určitou menší část z ceny zájezdu. Takto ovšem nemusí být dostatečně kompenzovány újmy způsobené „zkaženou dovolenou“. Takové újmy představují zejména roztrpčení a stresy; rodinné konflikty; zklamání celoročních očekávání; nedostatek ozdravných účinků dovoleně a spíše existence jejich pravého opaku.

Tyto újmy hodnotí zahraniční soudy jako mimořádně vysoké (pokud jde o újmy skutečně a nikoliv smyšlené) a odmítají argumentaci, že turista na zájezdu přece jen jedl, že mu bylo poskytnuto určité lůžko a že byl do místa svého roztrpčení konec konců dopraven. Cílem dovoleně totiž nebyla doprava na určité místo, přenocování tam, konzumace potravin, ale určitý druh „potěšení“, o něž byl turista připraven.⁷⁾ K vyrovnání této „ztráty potěšení“ a ke kompenzaci dalších újem s tím spojených se nejlépe hodí finanční zadostiučinění, které může teoreticky a někdy i prakticky přesahovat cenu zájezdu.

Takový způsob uvažování a řešení není vyloučen ani v podmínkách našeho právního řádu. V úvahu by přicházelo zejména použití § 11 ve spoj. s § 13 odst. 2 ObčZ. Nepříjemné podmínky turistického zájezdu mohou představovat nepochybný útok na lidské zdraví, lidskou důstojnost a mohou být interpretovány i jako zásah do práva na soukromí (o všechny tyto případy se jedná tehdy, když turisté několik dní čekají na letišti, aby byli dopraveni na místo zájezdu či zpět domů). Podmínky některých zájezdů znamenají (jak právě naznačeno) značné snížení důstojnosti fyzické osoby a odůvodňují proto i právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 ObčZ. Z textu tohoto ustanovení nelze vyvozovat, že by se o snížení lidské důstojnosti dalo uvažovat pouze tehdy, když jsou o fyzické osobě šířeny údaje dotýkající se hrubě její pověsti.

Ještě jednodušší a rozsáhlejší by mohla být v uvedených případech aplikace norem o nekalé soutěži, zejména ust. § 45 ObchZ o klamavé reklamě ve spojení s § 53 a § 54 ObchZ. Především by zde stačilo dokázat, že reklama cestovní kanceláře měla klamavý charakter a podle běžné životní zkušenosti ovlivnila výběr zájezdu.

Pod ustanovení o klamavé reklamě lze zařadit klamání ohledně nejrůznějších skutečností (vzdálenost od moře; charakter ubytování; cestovní podmínky; množství slunečníků, které jsou k dispozici účastníkům zájezdu; způsob stravování; existence bazénu; klidné prostředí v místě pobytu) i klamání nejrůznějšími prostředky (fotografie znázorňující jen příznivější stranu reality; použití cizích slov, jímž průměrný spotřebitel přikládá odlišný význam atd. atp.).

Mezi nároky z nekalé soutěže uvádí § 53 ObchZ i nárok na přiměřené zadostiučinění. To může být poskytnuto i v penězích, aniž možnost takového poskytnutí zákon omezuje nějakými zpříšňujícími podmínkami.

Jediný problém tu spočívá v otázce, zda se některých nároků z titulu nekalé soutěže (to je nároků na přiměřené zadostiučinění, na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení) může domáhat i přímo spotřebitel. Autor tohoto příspěvku odpověděl již dříve na takto položenou otázku kladně.⁸⁾ Argumentoval s odvoláním na § 53 ObchZ, který vypočítává všechny nároky z titulu nekalé soutěže a uvádí, že těchto nároků se mohou domáhat „osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena“; tomu se musí rozumět tak, že nároků z nekalé soutěže se mohou domáhat všechny takto dotčené osoby. Z § 54 odst. 1 ObchZ pak vyplývá především jisté rozšíření okruhu takto vymezených osob. Právo na zdržení se jednání a odstranění závadného stavu může totiž (s výjimkou některých skutkových podstat nekalé soutěže) uplatnit též právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů. V § 54 odst. 1 ObchZ dochází zároveň k jistému omezení okruhu osob oprávněných uplatnit nároky z titulu nekalé soutěže, pokud se jedná o nároky na zdržení se jednání a odstranění závadného stavu. Ty mohou, vedle již zmíněných právnických osob, uplatnit pouze soutěžitelé.

Podle tohoto výkladu jsou pak k uplatnění nároků na přiměřené zadostiučinění (v peněžité i nepeněžité formě), na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení oprávněny všechny osoby, které z důvodu nekalé soutěže utrpěly hmotnou či nehmotnou újmu, mimo jiné i spotřebitelé.

Shodné stanovisko zastávají i další čeští teoretici zabývající se právem proti nekalé soutěži.⁹⁾ J. Munková nepochybuje o tom, že spotřebitel má ve věcech nekalé soutěže aktivní legitimaci k uplatnění náhrady škody, přiměřeného zadostiučinění, vydání bezdůvodného obohacení u těch skutkových podstat nekalé soutěže, kde spotřebitel vůbec přichází v úvahu jako dotčený subjekt.

Odchylný názor prosazuje Karel Eliáš, který argumentuje tím, že právo proti nekalé soutěži se „až na některé výjimky... nezajímá o ochranu spotřebitelů, které před poškozováním chrání normy jiné“.¹⁰⁾ S touto argumentací však nelze souhlasit, neboť ochrana spotřebitelů, jako jeden z rovnocenných cílů práva proti nekalé soutěži, vyplývá výslovně z § 44 odst. 1 ObchZ. Také v evropském kontextu je ochrana spotřebitele považována za neobyčejně významný cíl dané právní úpravy a někdy dokonce i za cíl prioritní.

Karel Eliáš uznává,¹¹⁾ že naše interpretace odpovídá široké formulaci uvedené v § 53 ObchZ, poukazuje však na ust. § 54 odst. 1 ObchZ. Zde se sice mluví pouze o aktivní legitimaci soutěžitelů a zmíněných právnických osob, ale také pouze ve vztahu k nároků na zdržení se jednání a odstranění závadného stavu, nikoliv k dalším nárokům z nekalé soutěže. Jedná se proto o řešení dílčího případu ve vztahu k obecné úpravě v § 53 ObchZ.

Pokud by zákonodárce býval chtěl přiznat žalobní právo z nekalé soutěže pouze tomu omezenému okruhu subjektů, s nímž uvažuje Eliáš, mohl a měl jednoduše v jednom paragrafu napsat:

1. *Soutěžitelé, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena a ohrožena, mohou se proti rušiteli domáhat, aby se tohoto jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále mohou požadovat přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.*

2. *Právo, aby se rušitel protiprávního jednání zdržel a aby odstranil závadný stav, může – mimo případy uvedené v § 48 až 51 – uplatnit též právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů.*

Jestliže něco takového v zákoně stanoveno není, nelze se řídit hypotetickým úmyslem zákonodárce, byť snad naznačeným v teoretické práci autora (rozuměj K. Knapa), který se podílel na zpracování příslušné partie zákona a na nějž se K. Eliáš také odvolává.¹²⁾ Měli bychom se hlásit k názoru normativní školy, že totiž není podstatné, co snad zákonodárce zamýšlel, nýbrž rozhoduje jedině to, co do zákona napsal, pokud je smysl napsaného nepochybný. I pokud zákonný text byl spíš plodem neobratnosti než záměru, může taková neobratnost dobře posloužit tomu, co bývá v teorii nazýváno „expanzí právní normy“. Určité formulace a z nich vyplývající věcná řešení pomáhají reagovat na situace, o nichž snad zákonodárce ani neuvažoval, ale které by při jiném textu zákona byly svízelně řešitelné.

Takovou expanzi právní normy lze s prospěchem užít právě u smluvních vztahů, k jejichž vzniku významně přispěla reklama. Snaha posuzovat komplikace v takových vztazích pouze tak, že se využijí dosavadní prostředky českého smluvního práva, přináší poněkud hubené výsledky. Naopak řešení, které tu spotřebiteli přiznává bezprostřední hmotný nárok z titulu práva proti nekalé soutěži (mj. nárok na přiměřené zadostiučinění v penězích) dovoluje, aby právo dospělo k vyváženému výsledku a mohlo být uměním dobra a spravedlnosti.

Není nám ovšem známo, zda se již někdo pokoušel z titulu práva proti nekalé soutěži uplatňovat u soudu spotřebitelův nárok. Budeme proto muset vyčkat, zda k takovému uplatnění dojde a jak bude posouzeno. To také přispěje k zajištění, kterým z uvedených protikladných teoretických názorů by se advokátní praxe měla řídit.

Pro úplnost dodejme, že i tu se – podle autorových informací – má chystat například zvláštní úprava typové smlouvy v cestovním ruchu, která by nás měla přiblížit právu Evropské unie. V takové úpravě by se dal explicitně řešit i problém, jaká náhrada přísluší tomu, jemuž cestovní kancelář neposkytla slibované „prázdninové potěšení“.

Taková zvláštní úprava bude, pokud se uskuteční, jistou směsicí smluvního práva, práva proti nekalé soutěži i právních norem sloužících k ochraně spotře-

bitele. Svým způsobem tak potvrdí náš obecnější názor, vyjádřený v předchozích řádcích, že totiž v řadě situací dochází k funkčnímu prolínání námi zde zkoumaných oblastí právního řádu.

Poznámky:

- 5) Uveřejněno pod označením „Sittenwidrigkeit – Vertragsverletzung – Konkurrenzschutz“, Medien und Recht č. 5/95, str. 187.
 - 6) Schafer, H. B.; Ott, G.: Lehrbuch der oekonomischen Analyse des Zivilrechts, Springer Verlag, Berlin 1986, str. 197 a nsf.
 - 7) Sammel, G. H.: Cases in Consumer Law, Macdonald and Evans, Plymouth 1979, str. 160 a 161, soudní rozhodnutí tam uvedené i komentář k nim.
 - 8) Hajn, P.: Právo nekalé soutěže, Masarykova univerzita Brno, 1994, str. 127 a nsf.
 - 9) Pelikánová, I., Koblíha, J.: Komentář k obchodnímu zákoníku, Linde Praha, 1994, str. 211; Munková, J.: Právo proti nekalé soutěži, C. H. Beck Praha, 1996, str. 53.
 - 10) Eliáš, K.: Kurs obchodního práva, C. H. Beck Praha, 1995, str. 217.
 - 11) Eliáš, K.: dílo cit. v pozn. 10, str. 259.
 - 12) Eliáš, K.: dílo cit. v pozn. 10, str. 259 a literární pramen, na nějž se tam odkazuje.
-

JUDr. Ludovít Šoltýs
Krajský soud v Prešove

Divergencie v občianskom práve v ČR a v SR II. (pokračovanie)

(O. s. p. a o. s. ř.)

Prejednacia zásada

Celá problematika uplatnenia prejednacej zásady v občianskom súdnom konaní so zreteľom na prvky zásady vyšetrovacej je veľmi zložitá a dozaista vyžaduje ďalší výskum so zreteľom aj na aproximáciu s právom iných štátov najmä tých, ktoré sú založené na kontinentálnom systéme práva.

V O. s. p. a o. s. ř. nie sú veľké rozdiely v otázke uplatnenia prejednacej zásady a v injektovaní prvkov vyšetrovacej zásady. O. s. ř. je širšie v otázke povinnosti súdu zaoberať sa aj inými dôkazmi, než boli účastníkmi navrhnuté, aj na konanie o menovanie rozhodcu alebo predsedajúceho rozhodcu. Väčší rozdiel je v tom, že na Slovensku súd môže vykonať aj také dôkazy, ktoré nie sú účastníkmi navrhované a to aj v takých konaniach, ktoré nie sú označené v ustanovení

§ 120 ods. 2 O. s. p. (o. s. ř.). Ťažko hodnotiť, ktorá úprava by si zaslúžila pozornosť. Akiste však úprava tejto problematiky v oboch štátoch sa bude vyvíjať, kým nadobudne črty, ktoré budú vyhovovať zladeniu vzťahov medzi zásadou prejednacou a zásadou objektívnej pravdy.

Rozhodnutie o trovách konania

O povinnosti na náhradu trov konania rozhoduje súd bez návrhu, a to spravidla v rozhodnutí, ktorým sa konanie na ňom končí. Ak ide o prisúdenie trov konania podľa § 149 ods. 1 a 3, advokát alebo komerčný právnik je povinný trovy právneho zastúpenia vyčísliť pred vyhlásením rozhodnutia, ktorým sa konanie končí. Predseda senátu môže v odôvodnených prípadoch umožniť vyčíslenie trov po vyhlásení rozsudku.

Také je znenie ustanovenia § 151 ods. 1 O. s. p. Povinnosť advokáta alebo komerčného právniká však nie je sankcionovaná procesne (ťažko tu možno uvažovať o poriadkových opatreniach podľa § 53 ods. 1 O. s. p.). Princíp spočívajúci v tom, že sa rozhoduje o trovách konania ex offo sa tu nenarušuje, teda nárok na náhradu trov konania nezaniká, napriek tomu, že advokát alebo komerčný právnik si svoju povinnosť nesplní. Ide teda zrejme o poriadkovú povinnosť. Tak je uvedené ustanovenie explikované aj vo výkladových publikáciách k O. s. p.¹⁾

Odmena súdneho komisára

V spojitosti s tým, že v O. s. p. bol zavedený inštitút osvedčenia vydaného v konaní o dedičstve (o tom v ďalšom), bolo nutné aj doplnenie § 151a tak, že bol pripojený odsekom, podľa ktorého odmenu notára a jeho hotové výdavky v konaní o dedičstve ukončenom vydaním osvedčenia o dedičstve určuje osobitný predpis. Týmto predpisom je § 12 vyhlášky č. 31/1993 Z. z. o odmenách a náhradách notárov v znení vyhlášky č. 209/1994 Z. z.²⁾

Rozsudok na vzdanie sa nároku

Inštitút uznania nároku podľa O. s. p. a o. s. ř. je zhodný a to napriek trocha odlišnému zneniu ustanovení § 153a O. s. p. a o. s. ř. To platí aj tam, kde dôjde k uznaniu nároku sčasti. Rozdielnosť však vidno v tom, že O. s. p. ustanovuje aj možnosť vydať rozsudok na základe vzdania sa nároku celkom alebo sčasti. Podmienky vydania takého rozsudku sú zhodné s tými, ktoré sa týkajú uznania nároku. Slovenské procesné právo v tomto ohľade je také, že ak počas konania, ak sa žalobca vzdá pred súdom svojho nároku, súd rozhodne rozsudkom na základe uznania nároku. Rozhodnúť spor rozsudkom na základe úplného alebo čiastočného vzdania sa nároku len so súhlasom žalovaného. Rozsudkom na základe vzdania sa nároku nemožno rozhodnúť spor, ktorý účastníci nemôžu skončiť súdnym zmierom.

Rozsudky pre zmeškanie

Prichodí sa zastaviť aj pri inštitúte rozsudkov vydaných pre zmeškanie. Česká a slovenská právna úprava tohto inštitútu je zhodná v tom, že podmienky pre vydanie rozsudku pre zmeškanie sú tieto:

- 1) Nedostavenie sa žalovaného na pojednávanie.
- 2) Riadne a včasné predvolanie.
- 3) Poučenie žalovaného o následkoch nedostavenia sa.
- 4) Návrh žalobcu prítomného na pojednávaní.
- 5) Absencia včasného a kvalifikovaného ospravedlnenia.

Až dotiaľ sú podmienky uplatnenia inštitútu rozsudku pre zmeškanie identické. Rozdiel v O. s. p. a o. s. ř. je v tom, že podľa O. s. p. je nutné pre relevantnosť vydania rozsudku pre zmeškanie aj to, že sa musí splniť podmienka väzacia v tom, že

6) žalovaný sa nevyjadril v lehote 15 dní k žalobe, hoci bol na to vyzvaný a bola mu riadne doručená. K tomuto sa žiada uviesť:

Novelizáciou § 114 ods. 2 písm. a) bolo v O. s. p. ustanovené, že predseda senátu je povinný doručiť žalobu s prílohami žalovanému a vyzvať ho, aby sa k nej do 15 dní vyjadril, a zároveň ho poučí, že ak tak neurobí, súd môže rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie podľa § 153 b). Je preto potrebné brať do úvahy aj to, že oproti českému právu je nutné splnenie aj označenej podmienky.

V tejto súvislosti ešte je nutné poukázať na ďalšiu rozdielnosť, ktorá sa týka vydania rozsudku pre zmeškanie proti niektorému alebo niekoľkým z viacerých žalovaných. V § 153b ods. 2 o. s. ř. sa fixuje, že ak v jednej veci je niekoľko žalovaných, možno rozsudkom rozhodnúť pre zmeškanie len vtedy, ak sa nedostavia na pojednávanie všetci žalovaní, ktorí boli riadne a včas predvolaní. V slovenskom O. s. p. nie je možnosť vydať rozsudok pre zmeškanie len voči niektorým zo žalovaných úplne vylúčená. Podľa § 153b ods. 4 O. s. p. ak sú v jednej veci niekoľkí žalovaní, rozsudkom podľa odseku 1 možno rozhodnúť len vtedy, ak každý z nich spĺňa podmienky uvedené v odseku 2 (tie, čo sú uvedené vyššie pod bodom 1 až 6). Ak to navrhne žalobca a prítomní žalovaní s tým súhlasia, súd môže rozhodnúť rozsudkom podľa odseku 1 proti neprítomným žalovaným. Možno teda na Slovensku rozhodnúť aj proti nedostavivším sa žalovaným za uvedených podmienok.

Ďalšia diferencia sa týka možnosti rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie. V O. s. p. je mimo tých konaní, ktoré sú uvedené v § 153b ods. 3 o. s. ř. upravené aj to, že rozsudkom pre zmeškanie nemožno rozhodnúť v spore vzniknutom z medzinárodného obchodného styku.

Napokon treba uviesť, že je rozdielna regulácia aj v tom smere, že podľa § 153b ods. 5 o. s. ř. ak žalovaný podal okrem návrhu na zrušenie rozsudku súdu prvého stupňa aj odvolanie proti rozsudku a súd prvého stupňa návrhu na zru-

šenie rozsudku pre zmeškanie vyhovet, potom platí, že dovolanie bolo vzaté späť. Podľa § 153 ods. 2 O. s. p. však platí v SR iná úprava. Ak žalovaný zároveň s návrhom podľa odseku 1 podal proti rozsudku pre zmeškanie aj odvolanie a súd vyhovet návrhu podľa odseku 1, platí, že žalovaný odvolanie nepodal. Praktický rozdiel v oboch dikciách je v tom, že kým zrejme v Českej republike bude musieť súd prvého stupňa zaslať spis odvolaciemu súdu na rozhodnutie o späťvzátí odvolania, kde treba konanie o odvolaní zastaviť, na Slovensku platí nevyvrátiteľná domnienka, že odvolanie nebolo podané. Súd prvého stupňa preto už nepostupuje spis odvolaciemu súdu. Nechávame na uváženie čitateľa, ktorá právna norma je efektívnejšia.

K téme rozsudkov pre zmeškanie prichodí pripojiť ešte to, že podľa doplnku O. s. p., ktorý bol uskutočnený pridaním § 157 ods. 5 O. s. p. V odôvodnení rozsudkov podľa § 153a ods. 1 a § 153b ods. 1 uvedie súd iba predmet konania a dôvody, pre ktoré takto rozhodol. Poukazujeme na to, že v ČR je podobná úprava, ale úprava v O. s. p. sa týka aj rozsudku pre vzdanie sa nároku žalobcom.

Obsah rozsudku

Jedna malá zmena bola vykonaná aj pokiaľ ide o obsah rozsudku. Ak je na pojednávaní vyhlásený rozsudok za prítomnosti všetkých účastníkov alebo ich zástupcov a tí sa vzdajú odvolania, súd v odôvodnení písomného rozhodnutia uvedie túto skutočnosť (§ 157 ods. 4 O. s. p.). Táto úprava vyvoláva trochu pochybnosti, či sa uvedenie tejto skutočnosti nemalo stať v poučení o opravnom prostriedku, lebo je zřejmé, že vzdanie sa odvolania znamená aj to, že ten, ktorý taký procesný úkon urobil, je neoprávnenou osobou na podanie odvolania. Umiestnenie do odôvodnenia rozsudku sa zdá neorganické.

Písomné vyhotovenie rozsudku

Ďalšie rozdielnosti vznikli odlišnými úpravami otázok písomného vyhotovenia rozsudku, najmä v nadväznosti na lehoty, za ktorých má súd odoslať, či doručiť písomné vyhotovenie rozsudku.

V oboch právnych úpravách je určená lehota tridsiatich dní od vyhlásenia rozsudku. Kým však v českej úprave je úprava taká, že táto lehota sa vzťahuje na doručenie rozsudku, v O. s. p. sa fixuje, že lehota by nemala uplynúť pred odoslaním rozsudku. Česká úprava je na sudcov o niečo prísnejšia. Pri oboch úpravách je možnosť predĺženia lehoty, ale kým v Českej republike je povolaným na to predseda súdu, na Slovensku môže predĺžiť lehotu predseda senátu. Zrejme tak môže urobiť aj sám pre rozsudok, ktorý vyhotovil.

Limitovanie času, dokedy sa má rozsudok odoslať alebo doručiť účastníkom konania vzbudzuje rozpaky tam, kde ide napríklad o odvolacie (dovolacie) kona-

nie, kde aj pri konci lehoty, ktorá je určená odoslaním, aj pri lehote, ktorá sa počíta do doručenia rozsudku, treba, (ak sa rozsudok nedoručuje odvolacím alebo dovolacím súdom priamo) kalkulovať s časom doručenia spisu súdom nižšieho stupňa, aby sa tak mohla dispozícia právnej normy naplniť.

Ďalej prichodí sa zmeniť o tom, že vo veciach výživy maloletých detí treba na Slovensku odoslať rozsudok do desiatich dní od jeho vyhlásenia. V Čechách, na Morave a v Sliezske taká právna úprava nie je.

Oprava rozhodnutia

Tu ide o ustanovenie § 164 O. s. p., ktoré bolo novelizované tak, že terajšia dikcia má túto podobu:

Súd kedykoľvek aj bez návrhu opraví v rozsudku chyby v písaní a počítaní, ako aj iné zrejme nesprávnosti. O oprave vydá opravné uznesenie, ktoré doručí účastníkom. Pritom môže odložiť vykonateľnosť rozsudku na čas, kým opravné uznesenie nenadobudne právoplatnosť.

Je teda zjavné, že oproti českej a „federálnej“ regulácii nastal posun v tom smere, že v Slovenskej republike treba vždy vydať opravné uznesenie, aj keď sa oprava netýka výroku rozsudku. Ďalší rozdiel spočíva v tom, že podľa O. s. p. tak musí urobiť súd (ergo v senátnych veciach senát), kým podľa českej úpravy má takúto právomoc aj predseda senátu.

Na margo uvedeného možno len povedať, že právna úprava v Slovenskej republike môže priniesť niektoré problémy súvisiace s otázkou vykonateľnosti rozhodnutia, ktoré bolo opravené v tom zmysle či možno odložiť jeho vykonateľnosť, aj keď sa oprava týka len úvodnej časti alebo odôvodnenia rozsudku.

Platobný rozkaz

Pri platobnom rozkaze treba zdôrazniť štyri skutočnosti. Prvá sa vzťahuje na to, že v O. s. p. je právna úprava limitácie majetkového substrátu sporu v tom zmysle, že platobný rozkaz je možné vydať len vtedy, ak sa v návrhu na začatie konania uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy neprevyšujúcej 50 000 Sk, v obchodných veciach neprevyšujúcej 1.000.000 Sk alebo právo na zaplatenie peňažnej sumy, ktorá sa opiera o výpis z kníh tuzemského peňažného ústavu, ak uplatnené právo vyplýva zo skutočností uvedených navrhovateľom. Ide teda o podobnú úpravu ako v pôvodnom ustanovení § 172 O. s. p. v zákone č. 99/1963 Zb., ibaže s podstatným zvýšením sumy, ktorú možno platobným rozkazom priznať.

Ďalej sa v O. s. p. ustanovuje, že platobný rozkaz možno vydať aj na cudziu menu za podmienok ustanovených v § 155 ods. 2. Hodnota peňažnej sumy vyjadrená v cudzej mene po prepočítaní podľa kurzu platného v čase vydania platobného rozkazu nesmie prevyšovať sumu uvedenú v odseku 1. Ustanovenie § 155 ods. 2 O. s. p. je zhodné s dikciou toho istého ustanovenia v o. s. ř. Je zjavné, že v slo-

venskom O. s. p. nutnosť tohto ustanovenia vyplýva z toho, že peňažný nárok je limitovaný a treba to uspôsobiť aj pre cudziu (teda aj českú) menu.

Ďalšou novinkou v O. s. p. vykonanou zákonom č. 46/1994 Z. z. je uplatnenie koncentračnej zásady aj v skrátrenom rozkaznom konaní. Takúto úpravu o. s. ř. nepozná. Toho sa týkajú ustanovenia § 172 ods. 1 veta štvrtá a piata, § 174 ods. 3 a § 218 ods. 1 písm. d) O. s. p. Podľa týchto ustanovení podanie odporu sa musí odôvodniť, pričom ustanovenie § 43 ods. 1 sa nepoužije. Neskoro podaný odpor a odpor podaný bez odôvodnenia predseda senátu uznesením zamietne. O týchto skutočnostiach musí byť účastník poučený v platobnom rozkaze. Odvolací súd odmietne odvolanie, ak nebolo v odvolacej lehote riadne odôvodnené a smeruje proti rozhodnutiu podľa § 174 ods. 3 O. s. p., teda proti rozhodnutiu, ktorým bol zamietnutý odpor proti platobnému rozkazu.

Naostatok sa žiada poukázať na ustanovenie § 174 ods. 4 O. s. p., ktoré je tiež doplnkom uskutočneným na základe zákona č. 46/1994 Z. z. Ak navrhovateľ vzal návrh späť po vydaní platobného rozkazu a v lehote podľa § 172 ods. 1, platobný rozkaz zruší a konanie zastaví súd, ktorý ho vydal. Ide teda o ten súd, ktorý je príslušný na konanie v prvom stupni. Čitateľovi sú dozaista známe okolnosti, ktoré vyplývali z neujasnenosti toho, ako postupovať v prípade späťvzatia návrhu na vydanie platobného rozkazu.³⁾ Novota, ktorá sa týka príslušnosti súdu, ktorý o návrhu na vydanie platobného rozkazu rozhodol, je síce vítaná, ale nie bez systémového prepojenia. Nevedno totiž, na základe čoho má tento súd postupovať. Zdá sa, že je možná len analógia legis s použitím ustanovení o odvolacom konaní. Možno postrehnúť určité symptómy, že sa bude prax týmto smerom v Slovenskej republike uberať. Ťažko možno nájsť iné riešenie.

Keďže ďalšia problematika má ucelené kontúry, a týka sa dedičského konania, a to najmä vydávanie osvedčení o skončení konania o dedičstve notárom (inštitút to neznámy v Českej republike), ba aj z toho dôvodu, že osvedčenia vôbec vydané notármi sú upravené v Slovenskej republike aj v iných predpisoch a s rôznymi právnymi účinkami (katastrálny zákon, zákon č. 293/1992 Zb. a iné) a vychádzajúc z toho, že dosiaľ sme sledovali postup podľa poradia ustanovení O. s. p. a o. s. ř., prichodí túto problematiku sprieħadniť až v nasledujúcom príspevku, aby sa daná postupnosť nenarušila.

(Pokračovanie).

Poznámky:

- 1) Porovnaj napríklad BAJCURA, A. a kol.: Občiansky súdny poriadok, Komentár, I. diel. EUROUNION, Bratislava 1996, s. 232.
- 2) V Slovenskej republike sa na základe § 7 ods. 3 zákona č. 1/1993 Z. z. označuje Zbierka zákonov Slovenskej republiky skratkou „Z. z.“
- 3) K tomu porovnaj napríklad ŠOLTÝS, L. – MAZÁK, J.: Späťvzatie návrhu na vydanie platobného rozkazu. Socialistické súdnictvo, 1986, s. 36.

Milan Kindl, CSc.

Ústav státu a práva ČAV, Západočeská univerzita Plzeň

Holubi a právo

V nedávné době se některá města pokusila vrátit ke staré dobré – podle jiných však naopak velmi ostudné – socialistické praxi hubení městských holubů.¹⁾ Nutno konstatovat, že řada advokátů se proti tomuto opatření právními prostředky obrátila – a protože jde o situaci právně opravdu jen málo přehlednou, rád bych se pokusil nabídnout jim následujícími skromnými řádky alespoň malý kousek pomocné ruky.

I.

Především je třeba vědět, že městské ptáky (ať už holuby, nebo i kterékoli jiné), nutno považovat ve smyslu ustanovení § 3 písmeno b) zákona č. 246/1992 Sb., o ochraně zvířat proti týrání, v platném znění (vyhlášeném pod č. 167/1993 Sb.) za zvířata. Podle citovaného ustanovení totiž zvířetem je obratlovec kromě člověka [nikoliv však plody (féty) nebo embrya].

To ovšem znamená, že z hlediska citovaného zákona není žádný rozdíl mezi kterýmkoli ptákem (třeba i holubem) nebo psem, medvědem, lvem, mývalem severním či jižním či jakoukoli jinou šelmou nebo třeba ovci. Kterýkoli pták včetně holuba je obratlovcem a tím pádem také je zvířetem podle citovaného zákona. Jako takový pak ovšem požívá zákonné ochrany.

II.

Podle ustanovení § 5 odst. 1 shora citovaného zákona totiž nikdo nesmí bez důvodu usmrtit zvíře. Důvody usmrcení zvířete pak stanoví ustanovení druhého odstavce, a to samozřejmě taxativně, což znamená, že žádné zvíře (ve smyslu zákona, tedy obratlovce) nelze usmrtit z jiných důvodů, než jen z těch, které právě jsou uvedeny v § 5 odst. 2 citovaného zákona. Důvodů, které zákon uvádí, je nicméně i tak dost. Pokusíme-li se ale vyvodit právní možnost likvidace městských holubů, zjistíme nejspíš, že jich je sice dost, ale stejně nestačí.

Tak tedy podle § 5 odst. 2 zákona na ochranu zvířat proti týrání pak důvodem usmrcení je

1) Podle nejrozšířenější teorie jsou městští holubi zdivočelí holubi domácí, kteří se postupem doby vrátili k původnímu vzhledu holuba skalního (*Columba livia*), který je výchozí formou všech ras domácích holubů.

- a) využití produktů hospodářského zvířete – to v případě městských ptáků celkem samozřejmě vůbec nepřichází v úvahu, protože za prvé hospodářskými zvířaty nejsou (podle ustanovení § 3 písmeno k) téhož zákona je hospodářským zvířetem zvíře využívané k hospodářským účelům, jako je skot, prasata, ovce, kozy, hrabavá a vodní drůbež, lichokopytníci, králíci, kozeštinová zvířata a ryby, tedy něco jiného než holubi), jednak se obvykle asi neplánuje hubení městských holubů právě za účelem jejich snědení,
- b) slabost, nevyléčitelná nemoc, těžké poranění, genetická nebo vrozená vada, celkové vyčerpání nebo stáří zvířete, jsou-li pro další přežívání spojeny s trvalým utrpením – v případě městských ptáků samozřejmě rovněž nepřichází v úvahu a navíc by se to muselo posuzovat zvláště u každého jedince, což si lze jen obtížně představit a nepochybně by vyčerpalo celostátní kapacitu veterinárních lékařů na dlouhou dobu jen pro jedno jediné náměstí (a to ještě všechna naše náměstí mají opravdu hodně daleko do takového náměstí sv. Marka nebo Plaza Catalunya),
- c) bezprostřední ohrožení člověka zvířetem – v případě městských ptáků zase nepřichází v úvahu, protože jde o obranu proti útoku zvířete a napadení člověka útočícím holubem nebylo, pokud vím, ještě zaznamenáno,
- d) výkon práva myslivosti a rybářství podle zvláštních předpisů – výkon těchto práv v případě městských holubů (vrabců či jiných městských ptáků) také není na místě, či spíše vůbec nemůže přicházet v úvahu, myslivost lze navíc vykonávat jen na honebních pozemcích a rybářské právo jen v tekoucích vodách, jak konstatovala judikatura už pradávno (srov. např. dnes již letité trestní rozhodnutí publikované pod č. 27/1980 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a samozřejmě třeba § 5 zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti, v platném znění),
- e) nařízení ochranné a zdlávací opatření při výskytu nákazy nebo jiného hrozného onemocnění zvířat – tady může být věc na první pohled o dost složitější, takže podrobněji viz dále,
- f) ukončení pokusu na pokusném zvířeti – v případě městských ptáků opět nepřichází v úvahu,
- g) regulování populace hospodářských zvířat, pokusných zvířat, zvířat v zájmových chovech a volně žijících zvířat – ani to ovšem v případě městských ptáků nepřichází vůbec v úvahu až na případnou výjimku volně žijících zvířat – a proto k této výjimce opět viz dále,
- h) opatření v boji proti škůdcům – podle odkazu v zákoně na ochranu zvířat proti týrání ovšem jde o opatření k ochraně rostlinné výroby proti škůdcům rostlin, jimiž podle ustanovení § 32 a následujících vyhlášky č. 62/1964 Sb. jsou také plevely a choroby rostlin – ptactvo ovšem není podle této vyhlášky ani přílohou k ní ani plevelem, ani chorobou, ale ani jiným škůdcem rostlin,

proti kterému by se dalo bojovat sběrem, hloubením ochranných přikopů, použitím nízkých nebo naopak vysokých teplot a podobně [viz např. § 35 odst. 2 písmeno b) a c) citované vyhlášky]. Pokud je v této souvislosti úbec ptactvo zmíněno (a to je), pak jde naopak o používání ptáků jako přírozených nepřátel škůdců rostlin.

Nicméně můžeme snad shrnout, že holubi ani jiní ptáci bezesporu nejsou ani plevel, ani choroba, ani jiný škůdce rostlin.

III.

Ze všech jediné v úvahu přicházejících důvodů usmrcení zvířete tedy je možné zvažovat jen ustanovení § 5 odst. 2 písmeno e) a g) zákona na ochranu zvířat proti týrání.

Podle § 5 odst. 2 písmeno e) citovaného zákona je důvodem usmrcení zvířete také „nařízené ochranné a zdlávací opatření při výskytu nákazy nebo jiného hromadného onemocnění zvířat“. Zákon přitom odkazuje na jiné předpisy, a to pokud jde o nařízené ochranné a zdlávací opatření při výskytu nákazy na § 23 zákona č. 87/1987 Sb. (pozn. 2b) a § 31 odst. 1 písmeno c) vyhlášky č. 117/1987 Sb. (pozn. 2c), a pokud pak jde o jiné hromadné onemocnění zvířat na § 30 odst. 3 právě citované vyhlášky (pozn. 2d).

Zákon č. 87/1987 Sb., o veterinární péči byl samozřejmě vícekrát novelizován, jeho úplné znění bylo vyhlášeno pod č. 215/1992 Sb. (a pak byl novelizován dál). Účelem tohoto zákona podle jeho § 1 odst. 1 je vytvořit předpoklady pro upevnování zdraví chovaných i volně žijících zvířat – a přece jenom se mi zdá dost pokrytecké snažit se vyhubit populaci městských holubů jen proto, aby právě tyto (vyhubení) městští holubi byli zdravější – to však opravdu jen na okraj. Ochranná a zdlávací opatření zmíněná odkazem v zákoně na ochranu zvířat proti týrání jsou podle zákona č. 87/1987 Sb. v platném znění tzv. mimořádnými veterinárními opatřeními, a vedle takových, jako je uzavření tržiště, vymezení a střežení ohniska nákazy, omezení nebo zastavení provozu nebo třeba plemenitby nebo nařízení zvláštního ošetření hnoje a močůvky (srov. § 23 odst. 2 zákona č. 87/1987 Sb. v platném znění) je tu třeba i nařízení zneškodnění, popřípadě omezení výskytu zdrojů nálezů s přírodní ohniskovostí (§ 23 odst. 2 písmeno p) posledně citovaného zákona), jež by se zdálo na problematiku na první pohled dopadat.

Pro bližší objasnění však nyní raději poněkud odbočíme, a to dokonce úplně jinam. Tak například ministerstva jsou rozpočtovými organizacemi, ale přesto se neprivatizují, i když státní organizace obecně se považují za podnik podle zákona č. 92/1991 Sb. a tedy se mohou i privatizovat, zákaz stanovený § 6 odst. 4 zákona č. 111/1990 Sb. (ve znění zákona č. 119/1995 Sb.) se týká jen státního

podniku, ačkoli ustanovení zní (jen) „podnik nesmí...“ a přitom rozpočtové organizace se považují podle zákona č. 92/1991 Sb. (v platném znění) také za „podnik“ – jenže právě jen pro účely zákona č. 92/1991 Sb. Právě to, že ministerstva se neprivatizují, ačkoli jsou rozpočtovými organizacemi a tedy „podnikem“ podle zákona č. 92/1991 Sb. plyne totiž z toho, že každý právní předpis má nějakou svou věcnou (a samozřejmě i jinou) působnost: týká se tedy jen určitých vztahů a proto tytéž pojmy v jednom zákoně neznamenají totéž v jiném. Účastníkem v občanském zákoníku (např. § 43: „účastníci jsou povinni dbát...“) je smluvní strana a tedy někdo jiný než účastník v občanském soudním řádu (obecně § 19 a násl. o. s. ř., srov. však též např. § 250 odst. 1 téhož: „účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný...“ nebo § 255 odst. 1: „účastníky řízení jsou... oprávněný a povinný“ a podobně). Důležité tedy je, že jeden zákon upravuje postup soudu a účastníků (§ 1 o. s. ř.), a druhý zase třeba majetkové vztahy fyzických a právnických osob (§ 1 odst. 2 občanského zákoníku), a tak dál a dál.

Proto zdolávací a ochranná a jiná mimořádná veterinární opatření nemůžeme použít třeba při nákaze lidí – ale jen tehdy, pokud jde o předmět zákona, který je upravuje. A z tohoto hlediska potom je významné, že předmětem zákona č. 87/1987 Sb., o veterinární péči je, jak ze samotného názvu plyne, právě veterinární péče, konkrétně pak vytvoření předpokladů pro výkon a rozvoj této péče (§ 1 odst. 1 citovaného zákona). A ta potom podle § 2 odst. 1 zahrnuje péči o zdraví zvířat včetně hygieny jejich prostředí, ošetřování, výživy, plemenitby a přepravy atd., dále péči o zdravotní a hygienickou nezávadnost (a biologickou hodnotu živočišných produktů, péči o nezávadnost krmiv, ochranu státního území před zavlečením původců nálezů atd.), ochranu životního prostředí před škodlivými vlivy pocházejícími ze zvířat a naopak zvířat před vlivy prostředí, zabezpečování léčiv, přípravků a jiných potřeb a veterinární asanaci, jež vedle nakládání s mrtvými organismy včetně pitvání zahrnuje i dezinfekci, dezinfekci a deratizaci (ptáci však nejsou ani hmyz, ani hlodavci, aby se jich to týkalo). A tak nám zbude vlastně jen ochrana životního prostředí – jež ovšem musí být chápáno ne laicky, ale opět v souladu s právními předpisy. Musí tedy jít o ochranu toho, co vytváří přirozené podmínky života organismů včetně člověka (jak vymezuje životní prostředí stejnojmenný zákon č. 17/1992 Sb.), zejména o ochranu vody, ovzduší a půdy, jež jsou např. podle § 1 odst. 2 zákona č. 50/1976 Sb. v platném znění hlavními složkami životního prostředí. Nedomnívám se ovšem, že by působení holubů mohlo ohrozit to, co vytváří přirozené podmínky života organismů včetně člověka, dokonce ani že by hubení holubů bylo potřeba k ochraně vody, ovzduší a nebo půdy (ovšem jako povrchu zemského a ne součásti stavby). Na případ městských holubů a jiných městských ptáků tak podle mého názoru citované ustanovení zákona č. 87/1987 Sb. také nedopadá.

Pokud pak jde o případy, řešené vyhláškou č. 117/1987 Sb., stanoví povinnosti chovatelů zvířat a týká se také jen chovaných zvířat.

Zákon bývalé ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (už také novelizovaný – zákon č. 289/1995 Sb. umožnil ode dne své účinnosti stavět v naší zemi například mosty, což zákon č. 114/1992 Sb. původně zřejmě nedopatřením, ale bezvýjimečně zakázal) je v dotčené souvislosti pikantní tím, že na něj sice zákon o ochraně zvířat proti týrání odkazuje jako na normu umožňující regulování populace hospodářských zvířat, pokusných zvířat, zvířat v zájmových chovech a volně žijících zvířat – což jak bylo již řečeno, v případě městských ptáků nepřichází vůbec v úvahu až na případnou výjimku volně žijících zvířat – jenže zákon č. 114/1992 Sb. sám nestanoví vůbec nic, než že hubení živočichů je podle jeho § 5 odst. 2 možné právě jen tehdy, pokud to umožňuje zvláštní předpis. Jde tedy vlastně o zpětný, v zásadě „prázdný“ odkaz, podstatné je, že citovaný zákon žádný zvláštní důvod sám neurčil.

JUDr. Miroslav Vychodil, CSc.

Policejní akademie, Praha

Rekonstrukce trestného činu

(I. část)

Rekonstrukce trestného činu je jednou z modalit kriminalistické rekonstrukce. Ta se v poslední době považuje za specifickou kriminalistickou metodu, která spočívá v obnovení výchozí a konečné materiální situace místa činu, průběhu a skutkových okolností trestného činu a předmětů, jež mají podstatný význam pro zjištění pravdy v trestní věci.

V tomto příspěvku se hodlám zabývat převážně rekonstrukcí trestného činu, jejíž podstatou je podle dosažené úrovně poznání *souhrnné obnovení materiální situace místa činu a demonstrace činnosti zúčastněných osob podle jejich výpovědi, případně na základě jiných důkazů, prověřených verzí a závěrů znalců.*¹⁾

Posláním článku je poukázat na nejčastější pochybení, s nimiž se setkává vyšetřovací praxe a jichž může využívat i obhajoba. Příspěvek přitom využívá poznatků, jež byly získány prověrkou většího vzorku vyšetřovacích spisů a jež byly zčásti již zobecněny v monografii V. Prerada a M. Vychodila.²⁾

Vzhledem k orientaci článku se nemíním zabývat gnoseologickou podstatou rekonstrukce v její obecné rovině ani jako specifické poznávací metody, nebudu řešit ani jiné vysloveně teoretické otázky, i když některé jsou nesporně zajímavé. V tomto směru odkazuji na již publikované materiály. To se týká i psychologických předpokladů konání rekonstrukce.³⁾

1. Rekonstrukce trestného činu je tedy založena na tom, že pachatel nebo jiná osoba, která byla dříve z nějakého důvodu přítomna vyšetřované události a již předtím učinila výpověď o jejích okolnostech, líčí a ukazuje na místě činu (nebo na jiném zvoleném místě, jestliže místo činu přestalo existovat, čin se udál v zahraničí apod.) co, kde a jak se odehrálo. V průběhu tohoto úkonu v podstatě tyto osoby demonstrují některé podstatné části nebo celý děj, jehož se zúčastnili jako pachatelé, svědci nebo poškození. To umožňuje orgánu vyšetřování porovnat údaje výpovědi jednotlivých osob s objektivním zjištěním na místě činu (ohledáním expertizou apod.).

Tímto úkonem se takto obnovují a prověřují určitá fakta, která mohou být známa jen osobě, jež na místě činu v době jeho spáchání nebo alespoň v jeho těsné blízkosti byla, ať již jako pachatel, poškozený nebo svědek. Jedním ze základních prvků prověrky této výpovědi formou rekonstrukce je tedy upřesnění těchto výpovědí, jejich konkretizace. Během úkonů lze v mnoha případech zjistit další svědky a osoby, které mohou poskytnout informace k meritu věci. Osoby zpravidla při rekonstrukci, tedy při demonstraci činnosti osoby, jejíž výpověď se takto prověřuje, ukazují místa, kde se před činem nacházely různé předměty, nástroje trestné činnosti, odcizené věci, ale i místa, kam je kdo ukryl, jak si kdo na místě činu počínal, jak obviněný naložil s tělem oběti, kde kdo stál, odkud průběh události sledoval atd.

Rekonstrukci lze ovšem konat i na základě jiných důkazních zjištění ve věci, např. na základě výsledků ohledání na místě činu, ohledání listin, nálezů stop a jiných věcných důkazů atd.

Zpravidla se tak děje na základě souhrnu určitých důkazů a informací. V takových případech se doporučuje využívat i přítomnosti různých specialistů, resp. od nich získaných odborných podkladů a závěrů.

Rekonstrukce lze velmi dobře použít ke zjištění a ověření samotných základních skutkových okolností trestného činu, tj. ke zjištění a ověření faktu, že se trestný čin stal:

- určitým způsobem,
- individuálně určitým nástrojem,
- na určitém místě,
- při určité poloze poškozeného, pachatele, příp. i svědka,
- v určité časové návaznosti a posloupnosti apod.

Při rekonstrukci se podstatné fáze rekonstruovaného děje nesmí lišit od děje, který se stal dříve, tj. v podmínkách trestného činu, a je předmětem trestního řízení. Rekonstrukce se proto nemůže např. lišit v tom, zda pachatel vedl vražedný úder nožem shora nebo zespodu, na levou či pravou stranu těla oběti, do obličejce či zátylku, do krajiny, v níž je dislokován životně důležitý orgán člověka, příp. do krajiny jiné atd. Naproti tomu může být pro definitivní zjištění a ustálení skutkového děje nerozhodné, zda při úderu nožem byl loket pachatele svírající se zemí stejný úhel nad zemí 102 nebo 120 cm, nebo zda se v určité povolené dimenzi změnil úhel sevření apod. Rozmezí přípustnosti těchto odchylek je vždy dáno specifikou případu, stupněm jeho poznání, objektivními a subjektivními podmínkami v době konání rekonstrukce apod.

2. V posledních letech se rekonstrukce trestného činu používá zejména při vyšetřování závažné obecné kriminality (trestných činů vraždy podle § 219 tr. zák., ublížení na zdraví podle § 221 a § 222 tr. zák., loupeže podle § 234 tr. zák.). Poměrně často se jí využívá i při vyšetřování trestných činů majetkových. **Rekonstrukci lze považovat v dnešní době za značně frekventovaný úkon, jehož procesní význam stoupá.** V podstatě neexistuje jediný závažnější případ útoku na tělesnou integritu člověka nebo jiný trestný čin vysokého stupně nebezpečnosti pro společnost, v němž by rekonstrukce nefigurovala mezi důkazními prostředky. *Lze proto právem konstatovat, že vlastně již skončilo období, kdy se o rekonstrukci jen hovořilo jako o jednom z možných institutů dokazování v trestním řízení, hledalo se pro ni místo v systému důkazů trestního práva, a že tedy nastalo období přechodu od teorie k praxi její důslednou aplikací v procesu dokazování.*

Rekonstrukce v podstatě plní tři základní funkce:

- prověrky důkazů shromážděných ve věci,
- prověrky vyšetřovacích verzí a
- pramene nových důkazních skutečností.

Takto na ni pohlížejí procesualisté a kriminalisté v jiných zemích, v nichž rekonstrukce došla svého uplatnění. První dvě funkce nevyžadují bližší komentář. Nejvýznamnější je ovšem třetí funkce rekonstrukce, neboť rekonstrukce může skutečně velmi dobře posloužit ke zjištění právně relevantní důkazní skutečnosti, k podchycení její změny apod. Např. v trestní věci vraždy přiměla dobře připravená rekonstrukce svou detailností obviněného A. H. k zásadní změně výpovědi v popisu skutkových okolností a tím vlastně přispěla ke změně vytyčené vyšetřovací verze, podle níž až do této doby byly mechanismus napadení poškozeného a jeho zranění vysvětlovány zcela odlišně a zároveň tato nová informace znamenala obrat v postupu orgánů činných v trestním řízení.

V jiné trestní věci – šlo o vloupání do obchodního centra – teprve rekonstrukce trestného činu vyloučila do té doby silné podezření, že pachatelem činu je

A. B. Průběh rekonstrukce jednoznačně prokázal, že obviněný, i když se k činu doznal, nemohl napadený sklad potravin vykrást, protože se na místě činu nedokázal orientovat, nebyl schopen předvést, jak se do objektu dostal, jak z něho vyšel, jak a kudy vynesl odcizené věci, jak vznikly některé zajištěné trasologické a mechanoskopické stopy atd.⁴⁾

Během empirického výzkumu bylo zkoumáno celkem 83 rekonstrukcí trestného činu, které byly realizovány v přípravném řízení. Z tohoto počtu se rekonstrukce konala téměř v 64 % s obviněným, ve 20 % s poškozeným, ve 12 % s očitým svědkem, ve čtyřech případech šlo o důkazní shrnutí. Důvodem k uskutečnění rekonstrukce bylo v 55 % ověření pravdivosti doznání obviněného, v 50 % upřesnění zjištěných skutečností, ve 24 % odstranění rozporu mezi důkazy, ve 3 % jiné důvody. V některých případech se rekonstrukce prováděla současně z více důvodů.

Empirický výzkum současně dokázal, že téměř v 97 % věcí plnila rekonstrukce trestného činu funkci prověrky výpovědi, ve 20 % prověrky vyšetřovací verze, ve 25 % poskytla nové důkazní informace. I zde se ovšem některé důvody i účel konání prolínaly a vzájemně doplňovaly.

3. Za nejčastější pochybení lze považovat zaměňování rekonstrukce za jiné úkony. *Rekonstrukce má některé shodné znaky s ohledáním, vyšetřovacím experimentem, výslechem, expertizou, zároveň se však od nich odlišuje cílem, obsahem, strukturou, zčásti též metodikou a taktikou realizace.*

V praxi dochází nejčastěji k záměně rekonstrukce za vyšetřovací experiment a obráceně vyšetřovacího experimentu za rekonstrukci. K tomu si dovoluji poznamenat, že rekonstrukce není experimentálním modelováním několika pokusných variant zkoumané okolnosti, jejich metodickým členěním a jejich opakováním v uměle vytvořených a záměrně systematicky měněných podmínkách. Jak je již zřejmé, spočívá v obnovení skutkových okolností hmotného dynamického objektu i původního stavu místa činu a jednotlivých statických hmotných objektů s cílem získat důkazní nebo alespoň taktickou informaci. Vytváří tak materiální dějový model skutku podle toho, kdo ho demonstruje, případně je logickým shrnutím a závěrem, který vyplývá ze shromážděných materiálů trestní věci.

Nejde jen o záměnu názvů úkonu, neboť chybné označení zpravidla zpochybňuje další postup, ale i věrohodnost jeho výsledků a jejich důkazní sílu. Tak např. v trestní věci V. H., který byl obviněn z vraždy, byla rekonstrukce směřována s vyšetřovacím experimentem, úkon byl nazýván jednou tak, podruhé zase jinak, ale co je důležitější, zcela nepřesně a neúplně demonstroval skutkový děj podle výpovědi obviněného, aniž z něho bylo možno zjistit objektivní model průběhu události.

Názorová neujasněnost se často promítá i do *protokolace tohoto úkonu*. Protokol o rekonstrukci je někdy formulován jako opakování výslechu obviněného

a má formu protokolu o výpovědi. Jindy podchycuje demonstraci jednání obviněného, který po opakovaní příslušné části výslechu s příslušným dílčím popisem děje znázorňuje, co a jak kritického dne na místě činu dělal.

Závažným důsledkem záměny těchto úkonů v jedné věci bylo, že jeho pomocí se vyšetřovatel pokoušel nereálně prověřit i mechanismus škrčení poškozené, jež obviněný zásadně popíral. V tomto okamžiku měla být rekonstrukce přerušena a reálně možný mechanismus škrčení měl být prověřován za účasti soudně-lékařských expertů vyšetřovacím experimentem.

Správně si vyšetřovatel počínal v jiné věci, když na rekonstrukci navázal dvěma samostatnými vyšetřovacími experimenty, z nich jeden sloužil k prověření viditelnosti, slyšitelnosti, světelných podmínek a možností obviněného uvolnit v chodbě během vyšetřované události žárovky, druhý sloužil k ověření způsobu vstupu obviněného do bytu poškozeného, situace na místě činu, polohy těla zavražděného a polohy bezpečnostního řetízku na dveřích, což do té doby bylo možno vysvětlovat různě. I v tomto případě se však objevilo pochybení v tom, že protokoly o těchto vyšetřovacích pokusech postrádaly dílčí závěry k jednotlivým prověřovacím okolnostem z hlediska objektivních možností smyslových vjemů osob a působení obviněného v podmínkách páchaní trestného činu.

Také např. v jistém pokusu vraždy byla konána rekonstrukce podle výpovědi obviněného N. N., ve skutečnosti však šlo o vyšetřovací experiment, neboť demonstrace obsahovala mnoho pokusných prvků, na něž rekonstrukce v realizované podobě nedala ani nemohla dát odpověď.

Naproti tomu ve věci vraždy spáchané mladistvým P. S. bylo nesprávně užito vyšetřovacího experimentu, ačkoliv šlo vlastně o protokolaci nálezu občanského průkazu jedné z poškozených v kabině výtahu. Celý úkon spočíval v tom, že policista navštívil za účasti technika podniku příslušný dům, kde společně prohlédli kabinu výtahu a jeho okolí, občanský průkaz však nenašli. Zde nešlo o experiment ani o rekonstrukci, nýbrž o doplňující ohledání.

Někdy vyšetřovatelé z opatnosti používají obou názvů, aby se vyhnuli možným podmínkám nebo námitkám.

4. Realizaci rekonstrukce podmiňuje řada metodickotaktických zásad. Jednou z nich je samotná příprava úkonu. Plán rekonstrukce by měl vždy obsahovat úkoly, které je třeba zajistit před výjezdem na místo konání a úkoly po něm. V některých věcech je třeba zajistit při konání rekonstrukce vhodnou denní či noční dobu. V 77 % věcí byla tato podmínka řádně splněna, v 23 % věcí nebyl tento údaj do protokolu uveden.

Podobně nebývá vždy respektován ani výběr místa konání úkonu, i když v řadě věcí se předpokládá shoda lokálních podmínek konání rekonstrukce s podmínkami v době páchaní trestného činu.

Obdobná hlediska by měla být zachována i ve způsobu konání úkonu, použití různých předmětů a nástrojů, nezbytných k provedení rekonstrukce. Většinou jsou správně používány modely (makety) nástrojů a zbraní, modely lidského těla (figuríny) aj., aby se vyloučilo nebezpečí pro život a zdraví účastníků úkonu, ponižování jejich důstojnosti apod. Někdy se snaha po dosažení maximální bezpečnosti přítomných osob přehání. Např. v jiné trestní věci pokusu vraždy spáchané sekerou byl figurant vybaven dřevěnou tyčí, která svými rozměry, podobou ani dalšími znaky neměla nic společného s původním vražedným nástrojem, a proto stěží mohla plnit funkci vhodného substitutu.

V jiné trestní věci, v níž šlo o ublížení na zdraví spáchané nožem, nebylo použito vůbec žádné makety a údery byly znázorňovány jen rukou. Až při pořizování fotodokumentace použil figurant původního nože (v originálu), jímž naznačoval místa zásahu poškozeného. Před vlastním úkonem byl poškozenému předložen nůž, ale bez dalších druhově shodných předmětů, takže šlo vlastně o jakousi rekognici, která byla vykonána v rozporu s trestním řádem (§ 93 odst. 2 tr. řádu).

Poměrně důležitou metodickotaktickou zásadou je počet účastníků a jejich poučení. Obecně platí, aby účastníků bylo co nejméně. Velký počet se může nepříznivě psychologicky projevit. Při výzkumu bylo zjištěno, že rekonstrukce se zúčastnili obvinění v 87 % případů, poškození v 31 % případů, svědci v 21 %, státní zástupci v 53 % případů, znalci v 68 %, jiní odborníci v 57 %, obhájci v 77 % případů, nezúčastněné osoby v 42 % případů. Ve všech případech organizoval a řídil rekonstrukci vyšetřovatel, znalcům vždy byla dána možnost, aby se mohli vyjádřit k připomínkám k posudkům. Také obviněným a obhájcům bylo vždy umožněno, aby se k průběhu rekonstrukce, její objektivnosti a úplnosti protokolu vyjádřili.

Poučení jsou vesměs adresná, řídí se procesním postavením poučované osoby, tzn. u obviněného dle ustanovení § 91 a násl. tr. řádu, u svědků § 97 a násl. tr. řádu. Průběh a výsledky rekonstrukce jsou v naprosté většině případů dokumentovány protokolárně, ale i fotograficky, topograficky nebo audiovizuální technikou. Zarážející je ovšem zjištění, že téměř v 10 % případů nebyl pořízen *protokol o rekonstrukci*, který je obligatorním dokumentem (viz § 55 tr. řádu) a obsahuje vlastně všechny důkazní nezbytnosti, jež byly rekonstrukcí získány. Bez protokolu vlastně nelze takovému úkonu přiznat postavení procesního úkonu v trestním řízení. Fotografická dokumentace se vyskytla ve všech případech věcí, topografická ovšem jen v 13 %, potěšitelným je nárůst použití filmové a jiné audiovizuální techniky, který činí asi 31 %, a to přesto, že širšímu využití při dokazování v trestním řízení brání nedostatečné vybavení soudů příslušnou reprodukční technikou.

Dokončení v příštím čísle

Poznámky:

- 1) Musil, J. a kol: Kriminalistika. Naše vojsko, Praha aj. učebnice kriminalistiky; též monografie Vychodil, M.: Rekonstrukce trestného činu. Kriminalistická knihovna, Praha 1972; Prerad, V.: Vyšetřovací experiment. Kriminalistická knihovna, Praha 1972; Využití modelů při vyšetřování. Knižnice vojenské prokuratury, Praha 1984 aj.
- 2) Prerad, V., Vychodil, M.: Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica 3/1990.
- 3) Vychodil, M.: Rekonstrukce trestného činu. Kriminalistická knihovna, Praha 1972; Vychodil, M.: Totožnost a rekonstrukce trestného činu. Čs. kriminalistika č. 2/1970; Vychodil, M.: Metoda modelování v kriminalistice. Čs. kriminalistika č. 1/1976; Vychodil, M.: K poznání trestného činu. Čs. kriminalistika č. 4/1976; Vychodil, M.: Využití modelů při vyšetřování. Knižnice vojenské prokuratury, Praha 1984; Mareš, M., Típica, M., Vychodil, M.: Rozhodování při více kritériích. Čs. kriminalistika č. 3/1983; Mareš, M., Vychodil, M.: O matematickém modelování v kriminalistice. AUC Iuridica č. 3/1979; Mareš, M., Vychodil, M.: Využití teorie matných relací podobnosti v kriminalistice. Čs. kriminalistika č. 2/1983; Prerad, V., Vychodil, M.: Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu. AUC Iuridica č. 3/1990 aj.
- 4) Prerad, V., Vychodil, M.: Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu. AUC Iuridica č. 3/1990.

Mgr. Petr Poloček

advokátní koncipient, Frýdek-Místek

Možnosti obhájce v trestním řízení před sdělením obvinění

(k diskusi)

Podle § 165 odst. 1 tr. ř. „**Obhájce je již od sdělení obvinění oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, může obviněnému i jiným vyslychaným klást otázky, avšak teprve tehdy, až orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo.**“

Ze shora uvedené díkce je nepochybné, že oprávnění obhájce začínají okamžikem sdělení obvinění.¹⁾ Zcela nově je v novele tr. ř. z roku 1993 koncipováno

¹⁾ Pomíjím možnost obhajoby zadrženého podezřelého podle § 76 odst. 6 tr. ř.

zahájení trestního stíhání. To se děje vydáním opatření podle § 160 odst. 1 tr. řádu, které je oprávněn vydat vyšetřovatel. Proti opatření není přípustný opravný prostředek.

Do vydání novely trestního řádu v roce 1993 se trestní stíhání zahajovalo usnesením podle § 160 odst. 1 tr. řádu, které mělo všechny náležitosti individuálního právního aktu včetně poučení o právu stížnosti. Stíhání konkrétního pachatele začínalo až vznesením obvinění podle § 163 odst. 1 tr. řádu, které se dělo rovněž usnesením s právem stížnosti. Rozdíl mezi oběma úpravami byl především v tom, že bylo-li zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. řádu před novelou, všechny úkony provedené po zahájení trestního stíhání byly použitelné jako důkaz i přesto, že byly provedeny před vznesením obvinění. Současná právní úprava toto vylučuje, s výjimkou neodkladných a neopakovatelných úkonů, uvedených v § 160 odst. 4 tr. řádu. Mimo tyto úkony nelze k žádným jiným úkonům provedeným před sdělením obvinění přihlížet, tedy ani použít je jako důkaz.

Výše již bylo řečeno, že podle současné platné právní úpravy se trestní stíhání zahajuje vyhotovením záznamu o sdělení obvinění. Záznam vyhotovuje vyšetřovatel podle § 160 odst. 1 tr. řádu tehdy, jestliže zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba a pokud není důvod k postupu podle § 159 odst. 2 a 3 tr. ř. (odevzdání věci jinému orgánu) nebo podle § 159a tr. ř. (dočasné odložení trestního stíhání).

Záznam o sdělení obvinění musí obsahovat popis skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován a důvody, pro něž je obviněný stíhán. Opis záznamu vyšetřovatel doručí obviněnému a do 48 hodin jej zašle státnímu zástupci a obhájci. Protože proti sdělení obvinění není přípustný opravný prostředek, může jej zrušit jen státní zástupce v rámci dozoru nad zachováváním zákonitosti v přípravném řízení podle § 174 odst. 1 písm. e) tr. řádu. Pokud této pravomoci nevyužije, je osoba, které bylo doručeno sdělení obvinění, v procesním postavení obviněného se všemi právy a povinnostmi, které má podle tr. řádu. Až v tomto okamžiku je taková osoba v případě, že to zákon vyžaduje, poučena o nutné obhajobě podle § 36 tr. řádu. Pokud důvody nutné obhajoby dány nejsou, má možnost si obviněný obhájce zvolit sám. Má možnost si jej zvolit i v případě nutné obhajoby a takový obhájce má přednost před obhájcem ustanoveným soudem.

V mnoha případech se stává, že záznam o sdělení obvinění je velice strohý. Zpravidla v důvodech bývá uvedena jen věta, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a že jej spáchala určitá osoba. Nejsou uvedeny zcela konkrétní skutečnosti, které nasvědčují spáchání trestného činu a kdo jej spáchal. Konkrétní skutečnosti musí existovat, a proto existují-li, musí

být zcela konkrétně a jednoznačně v důvodech popsány. Nemůže být touto skutečností jen odkaz na spisový materiál postoupený např. z obvodního oddělení, ale musí být uvedeno, které skutečnosti tento spis obsahuje, např. z podaného vysvětlení, z protokolu o trestním oznámení, z protokolu o ohledání místa činu ze dne apod. Vždy musí být uvedeno jméno a příjmení osoby, která vysvětlení podala nebo byla vyslechnuta na protokol o trestním oznámení. V opačném případě je porušena základní zásada trestního řízení uvedena v § 2 odst. 1 tr. řádu: „Nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“ Tato zásada vychází z čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Pokud skutečnosti nejsou uvedeny zcela konkrétně a nevyplývá z nich závěr, že skutek spáchala určitá osoba, je takové opatření podle mého názoru nepřezkoumatelné a mělo by být státním zástupcem podle § 174 odst. 1 písm. e) tr. řádu zrušeno jako nezákonné a neodůvodněné.

Požadavek, aby bylo striktně dbáno na dodržování náležitostí záznamu o sdělení obvinění, eliminuje možnost zneužití tohoto procesního institutu v případech, kdy by mohlo být trestní stíhání zahájeno jen proto, aby mohly být prováděny výslechy svědků, přibírání znalci apod. Setkal jsem se v praxi s případy, kdy bylo sděleno obvinění osobě bez existujících zcela konkrétních skutečností jenom proto, aby mohly být prováděny další procesní úkony ve vyšetřování. V takovém případě bylo nejednou uvedeno „Nechť se obviněný vyviní!“ Nepochopitelné, leč pravdivé. Záznam o sdělení obvinění nemůže za žádných okolností suplovat absenci zahájení trestního stíhání ve věci trestného činu, kterým se trestní stíhání zahajovalo podle úpravy před novelou.

I samotné skutečnosti, které byly policejním orgánem nebo vyšetřovatelem získány před sdělením obvinění, musí být provedeny způsobem, který naprosto přesně stanoví trestní řád, nebo zákon o Policii č. 283/91 Sb., ve znění pozdějších zákonů. I proto zákonodárce stanovil, že zjištěné skutečnosti musí být v důvodech uvedeny, aby bylo možno je přezkoumat z hlediska zákonnosti způsobu jejich získání. Nezákonně získané skutečnosti nemohou být důvodem pro sdělení obvinění. Bylo-li sdělení obvinění na základě takto získaných skutečností vydáno, musí být zrušeno jako nezákonné.

Úkolem obhájce, ať u zvoleného nebo ustanoveného, by pak mělo být i zkoumání shora uvedených podmínek, za kterých bylo trestní stíhání zahájeno.

Jsem toho názoru, že s ohledem na nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 6. 1996, č. j. II.ÚS 98/95, který stanovil právo na právní pomoc i u občana při podání vysvětlení dle § 12 z. č. 283/91 Sb., které se opírá o čl. 37 odst. 2 Listiny, se posouvá možnost aktivní činnosti advokáta už k samotnému začátku trestního řízení. Potenciální obviněný zde může být a zpravidla velmi často je policejním orgánem vyslýchán na zápis o podaném vysvětlení. Už zde musí být ten,

proti němuž se trestní řízení vede, poučen o právech umožňujících mu plně uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce. Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv. Účast obhájce pak u takového úkonu není třeba zvláště zdůrazňovat. Stejně tak i jeho přítomnost u výslechů svědků je někdy velmi žádoucí. Obhájce tak může být přítomen veškerým úkonům, které provádí policejní orgán nebo vyšetřovatel. Lze si pak jen těžko představit, že v přítomnosti obhájce dojde k jakémukoliv nesprávnému postupu, který by byl v rozporu se zákonem.

Aktivní činnost obhájce od samotného začátku trestního řízení velmi výrazně přispívá k dodržování zákonnosti, k naplňování jednak účelu § 1 odst. tr. ř., ale i základních zásad trestního řízení uvedených v § 2 tr. ř. Aktivita obhájce již v této fázi je důležitá pro efektivní obhajobu. Obhájce může rychleji a účelněji jednat dle aktuálního stadia trestního řízení.

Jde o to, aby tato možnost co nejrychleji vstoupila do právního vědomí co nejširší veřejnosti.

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzích představenstva ČAK konaných dne 13. 5. 1997 a 24. 6. 1997

Představenstvo ČAK konalo v období před prázdninami dvě schůze.

NA 7. SCHŮZI DNE 13. 5. proběhl následující program:

Zpráva o činnosti předsedy a ostatních členů představenstva České advokátní komory

V tomto bodě byla pozornost věnována uznávacím zkouškám, jež proběhly 29. 4. 1997. Dr. Čermák informoval o účasti na zasedání CCBE v Bruselu, na zasedání Deutscher Anwaltstag ve Frankfurtu a o setkání s předsedou Senátu Dr. Pithartem. Dr. Tichý požádal o souhlas použití metodiky uznávacích zkoušek i v podzimním termínu a dále poukázal na písemné materiály CCBE. Upozornil na zasedání výboru PECO v Praze dne 23. 6. 1997.

Kancelářský řád

Představenstvo projednalo návrh kancelářského řádu a uložilo Dr. Čermákově zapracování připomínek vzešlých z diskuse a předložení definitivního znění kancelářského řádu na příští schůzi představenstva.

Zpráva o regionálních zmocněncích

Byla vzata na vědomí informace o činnosti regionálních zmocněnců a bylo uloženo Dr. Klouzovi vyřešit obsazení severomoravského regionu a svolat poradu regionálních zmocněnců na červen 1997.

Zásady zahraničních vztahů ČAK

Představenstvo po diskusi schválilo zásady zahraničních vztahů ČAK předložené Dr. Tichým. Dr. Tichému bylo uloženo zásady upravit dle podnětů vzešlých z diskuse a publikovat je.

Představenstvo dále projednávalo zásady pro nové koncipování režimu výchovy advokátních koncipientů, zprávu o prezentaci školicího semináře (projekt firmy Expertis) a koncepci pravidel výkonu substitučního oprávnění advokátních koncipientů a jiných pracovníků advokáta v řízení před státními orgány a rozhodci.

Dále bylo přijato usnesení o paušálních odměnách některých funkcionářů ČAK, jež bude publikováno ve Věstníku ČAK. Následovaly náměty členů představenstva a běžné věci Komory (např. zveřejnění stavovských předpisů na stránkách WWW Internetu, problematika ověřování podpisu advokáta v praxi některých katastrálních úřadů atp.).

•••

8. SCHŮZE PŘEDSTAVENSTVA ČAK DNE 24. 6. 1997 byla zahájena blahopřáním předsedy a představenstva Dr. Ing. Karasovi k jeho významnému životnímu jubileu. Následoval pracovní program:

Zpráva o činnosti předsedy a ostatních členů představenstva

Dr. Čermák podrobně informoval o své činnosti v uplynulém období. Informace podal též Dr. Tichý, Dr. Papež, Dr. Juráková, Dr. Nykodým, Dr. Krčmová a Dr. Karas. Schůze představenstva proběhla v časové souvislosti s jednáním výboru PECO při CCBE v Praze a přednáškou p. van Doosselaera, o nichž bude referováno samostatně. Dr. Tichý vyzdvihl mimořádné zásluhy Dr. Čermáka na průběhu celé této akce.

Výsledky práce představenstva ČAK

Dr. Čermák provedl zhodnocení práce představenstva ČAK za 1. pololetí 1997 s výhledem do druhého pololetí. Konstatoval, že úsilí bylo věnováno organizačním záležitostem, práci nově zvolených orgánů, koordinaci činnosti, zřízení pomocných orgánů, zřízení dohledu nad dnes již 6000 advokáty, strukturování činnosti a práci jednotlivců. Po roční práci představenstva konstatoval jeho funkčnost. Zpráva byla po diskusi vzata na vědomí.

Kancelářský řád

Představenstvo bez připomínek schválilo konečné znění kancelářského řádu dle návrhu předloženého Dr. Čermákem.

Zpráva o průběhu a výsledcích advokátních zkoušek

Představenstvo vzalo na vědomí zprávu o průběhu a výsledcích advokátních zkoušek v I. pololetí 1997 a o doplnění počtu členů zkušební komise.

Stavovská legislativa

Dr. Račok podal zprávu o přípravě stanoviska k neslučitelnosti výkonu advokacie s některými funkcemi ve společnostech, o přípravě smírčího řádu a o přípravě Věstníku ČAK č. 3. Předložil návrh usnesení, kterým se upravují některé otázky související s placením ročního příspěvku na činnost ČAK. Diskuse přinesla řadu připomínek, které předkladatel zohlední v konečném znění usnesení. Dr. Račokovi bylo dále uloženo připravit a navrhnout složení výboru pro stavovskou legislativu, který by se zabýval výkladem advokátního práva, formulací práv koncipienta vůči zaměstnavateli, řízením před představenstvem a jinými otázkami stavovského práva.

Mezi běžnými věcmi odezněla např. diskuse o možnosti prodeje nemovitosti Lhota u Brandýsa nad Labem, rekonstrukci objektu v Josefově Dole atp. Příští schůze představenstva ČAK bude v září.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Informace o novele advokátního tarifu

Vážení kolegyně, vážení kolegové,

v rámci úsporných opatření státního rozpočtu byl snížen i rozpočet MS ČR o 12,3 % oproti předchozímu roku. V důsledku toho MS ČR již rozhodlo, že soudcům nebude vyplácen 13 a 14 plat, administrativě MS sníženo osobní ohodnocení a nedejde k zamýšlené úpravě notářského tarifu ani odměn znalců a tlumočnicků.

Je pochopitelné, že ministerstvo muselo přezkoumat i tu část svého rozpočtu, který se týká advokacie. Zjistilo, že na náklady ex offa obhájov v roce 1996 proplátilo přes 100 mil. Kč, což ve srovnání s rokem 1994 představuje nárůst o 240 % a vymožitelnost a návratnost těchto nákladů nedosahuje ani 20 %.

Za těchto okolností MS ČR považuje za nezbytné snížit i rozpočtovou položku nákladů ex offa obhájov. Navrhlo několik variant úpravy mimosmluvní odměny a předložilo je k vyjádření Komoře. ČAK se ve snaze zabránit radikálnějšími zásahům do celého advokátního tarifu přiklonila k úpravě jen v tarifální položce mimosmluvní odměny ustanoveného advokáta v trestních věcech se snížením

o 10 % za úkony provedené od 1. 10. 1997 s tím, že úkony provedené před tímto datem budou hrazeny podle dosavadní úpravy.

Za dosavadní § 15 AT má být vložen nový § 15 a) ve znění: „Mimosmluvní odměna ustanoveného advokáta za úkony právních služeb v trestním řízení v době od 1. 10. 1997 stanovená podle § 6 – 12 se snižuje o 10 %. Účinnost novelizované vyhlášky má nastat dnem 1. 10. 1997.“

Jde o opatření, které se ze strany MS ČR jeví jako nezbytné a pro advokacii se zdá být ve srovnání s navrhovanými alternativami a opatřeními v ostatních justičních složkách přijatelné.

Při této příležitosti představitelé ČAK projednali i naléhavou problematiku spočívající v prodlení soudů s úhradami vyúčtovaných nákladů za ex offio obhajoby. V tomto směru MS ČR konstatovalo, že při rozdělení a přidělení finančních prostředků jednotlivým krajským soudům pro rok 1997 dalo současně pokyn k vyrovnání všech pohledávek za minulé období a domnívá se, že se tak i stalo. ČAK má však poznatky, že ne všechny pohledávky z let 1995–96 byly již všem advokátům vyrovnány. Byl proto dohodnut postup, že advokáti, kteří vykazují pohledávky vzniklé do konce roku 1996, je oznámí svým regionálním zmocněncům s konkrétním uvedením jména klienta, datem vyúčtování a výší neuhrazené částky. Regionální zmocněnci poté tyto konkrétní případy projednají s předsedy krajských, ev. okresních soudů a dohodnou s nimi termínově způsob úhrady.

Pro informaci uvádíme jména a adresy regionálních zmocněnců ustavených v působnosti jednotlivých krajských soudů:

Městský soud Praha: JUDr. Jan Brož, AK Sokolská 60, Praha 2

Krajský soud Praha: JUDr. Martin Vychopeň, AK Benešov, Masarykovo náměstí 225

Krajský soud České Budějovice: JUDr. František Smejkal, AK České Budějovice, Novohradská 21

Krajský soud Plzeň: JUDr. Julie Šindelářová, AK Plzeň, Sedláčkova 28

Krajský soud Ústí nad Labem: JUDr. Jan Doležalová, AK Ústí nad Labem, Dvořákova 3

Krajský soud Hradec Králové: JUDr. Josef Vych, AK Hradec Králové, Velké nám. 1 (radnice)

Krajský soud Brno: JUDr. Marie Snášelová, AK Brno, Úvoz 54

Krajský soud Ostrava: JUDr. Aleš Vídenský, AK Ostrava, Sokolská 22

Pevně věříme, že advokátní veřejnost bude mít pro tento postup pochopení a přijme ho jako nezbytné opatření k řešení momentální tíživé situace státního rozpočtu s tím, že v budoucnu se vrátíme k dosavadní úpravě advokátního tarifu.

JUDr. Karel Čermák
předseda ČAK

3) Informace o společném zasedání regionálních zmocněnců a jejich zástupců konaném dne 10. 6. 1997

- 1) V úvodu Dr. Klouza seznámil přítomné s obsahem informativního dopisu, který byl rozeslán všem předsedům krajských soudů, krajských obchodních soudů a vrchních soudů. Doporučil, aby se regionální zmocněnci s odvoláním na uvedený dopis osobně představili předsedům jmenovaných soudů a požádali o spolupráci v otázkách, týkajících se advokacie. Stále naléhavou problematikou je nepřiměřeně dlouhá doba úhrady pohledávek advokátů z ex offio obhajob. Byl uveden příklad pražského soudu, kdy výsledkem stížnosti advokáta na neproplacení faktury byl údajně pokyn, aby tento advokát nebyl na příště ustanovován obhájcem. Na gremiálních poradách by za účasti regionálních zmocněnců měly být projednány a řešeny i sporné otázky advokátního tarifu a zajímavá jednotlivá tarifální pravomocná rozhodnutí by měli regionální zmocněnci zasílat Komoře k uveřejnění v Bulletinu advokacie.

Další problematika, která se objevuje zejména u pražských soudů, spočívá v oblasti substitucí. Soudy od substituujícího advokáta vyžadují zvláštní zmocnění, opravňující ho k zastoupení substituenta v dané věci. Jde o praxi dříve zcela neobvyklou (před započítáním soudního jednání se substitut zapsal do plné moci v rubrice „Přijímám zmocnění a zmocňuji dále:“). Současný postup je sice pochopitelný s ohledem na značný počet advokátů a zvýšenou možnost zneužití substituce, ale z pohledu advokacie se jeví jako nedůvodný projev nedůvěry a v některých případech i jako jakási forma šikany vůči advokátům.

Reg. zmocněnci by měli apelovat na dosavadní kolegiálnost ve vzájemném vztahu se soudy, upozornit, že klient musí být o substituci předem informován a musí s ní souhlasit, takže ochrana jeho zájmů je zajištěna. Jakékoliv zneužití substituce by samozřejmě mělo za následek kárný postih advokáta.

Úkolem reg. zmocněnců tedy bude mj. dosáhnout obnovení důvěry mezi advokáty a justičními orgány a přesvědčit soudy, že ve vztahu k nim se advokát musí řídit etickými pravidly, zejména článkem 17 Pravidel profesionální etiky.

Přítomní se dále shodli, že je vhodné, aby obdobný informativní dopis o ustavení reg. zmocněnců byl zaslán i krajským státním zástupcům, se kterými by byla projednávána i problematika trestního stíhání advokátů. V takových případech je třeba upozorňovat na obtížné postavení advokáta, který je vázán povinností mlčenlivosti a nemůže tak mnohdy na svou obhajobu nic uvést.

Komora by proto přivítala, aby vyšetřovatelé tyto skutečnosti respektovali a pečlivě před sdělením obvinění advokátovi uvážili i možnost řešení spočívající v upozornění příslušných orgánů Komory na vadný postup advokáta z hlediska zákona o advokacii a dalších stavovských předpisů. V kárném řízení je pak za takový vadný postup možno uložit přiměřený kárný trest, včetně vyškrtnutí ze seznamu advokátů, přičemž v kárném řízení není již advokát vázán povinností mlčenlivosti a může se tak plnohodnotně bránit. Tímto postupem se zejména šetří individuální práva a zájmy dalších klientů advokáta, kteří mohou nenapravitelně trpět neuváženým postupem státní moci proti advokátovi. Příkladem může být vzetí do vazby jednoho pražského advokáta, kdy až po více než týdenní vazbě bylo obvinění zrušeno jako nezákonné a neodůvodněné s tím, že advokát postupoval v souladu se zákonem o advokacii a podle dispozic svého klienta.

- 2) V dalším průběhu jednání převzali reg. zmocněnci v hotovosti zálohovou částku 10 000 Kč na krytí hotových výloh, které vynaloží na organizování regionálních akcí. Jednotlivé zálohy budou zúčtovány vždy ku konci kalendářního roku.
- 3) Dr. Klouza informoval o ustavení a složení výborů pro legislativní činnost jako pomocných orgánů představenstva s tím, že s podněty a náměty v oblasti vnější i vnitřní legislativy se mají reg. zmocněnci obracet přímo na tyto orgány.
- 4) Byla probrána organizace poskytování bezplatných informativních porad v jednotlivých regionech. Doporučeno, aby se reg. zmocněnci pokusili získat u krajských soudů 1 místnost pro poskytování porad, vždy 1x v týdnu v odpoledních hodinách s tím, že služby advokátů určí abecedně ve dvojicích pro případ, že jeden z advokátů z mimořádných a neočekávaných důvodů nemůže službu zajistit. Reg. zmocněnci převzali vzory ke způsobu určování tak, jak je tato služba praktikována Komorou v Praze.

V případě, že se nepodaří získat místnost v budově soudu, doporučeno zajistit místnost v jiném objektu s tím, že nájemné uhradí Komora.

Bezplatné porady v regionech by měly začít v září t. r.

- 5) Reg. zmocněnci byli požádáni o součinnost při organizování „Her advokacie“ v Nymburce v září t. r., zejména aby sestavili a Komoře jmenovitě oznámili družstva, reprezentující jejich kraj v kopané, odbíjené a košíkové.
- 6) Předseda ČAK Dr. Čermák a Dr. Krčmová poté podrobně přednesli důvody, které představenstvo vedly k ustavení reg. zmocněnců a zdůraznili důležitost jejich poslání jako styčných bodů mezi Komorou a advokáty v regionech a mezi Komorou a krajskými justičními orgány. V této souvislosti byla vyslovena i potřeba zasílat reg. zmocněncům zápisy z představenstva.

Dr. Čermák doporučil regionálním zmocněncům svolat schůze advokátů v jednotlivých regionech tak, jak se uskutečnily již v Brně a v Českých Budě-

jovicích. Přislíbil svoji účast na těchto schůzích, případně účast některého místopředsedy, kteří by advokáty podrobně informovali o dosavadní činnosti a záměrech představenstva i o úkolech a poslání reg. zmocněnců.

- 7) Styk mezi reg. zmocněnci a představenstvem bude zajišťovat Dr. Krčmová, po organizační stránce dr. Klouza.

Informace o ustavení reg. zmocněnců bude Komorou zaslána rovněž krajským notářským komorám a otištěna v BA.

JUDr. Jiří Klouza

4) Povodňové konto ČAK

Děkujeme všem kolegyním a kolegům za kladnou odezvu na výzvu předsedy ČAK JUDr. Karla Čermáka k pomoci osobám postiženým povodní na našem území.

Na zvláštní povodňové konto zřízené Komorou došla od konce července již částka 550 000 Kč. Konto dále existuje a o jeho použití rozhodne představenstvo ČAK na svém zářijovém zasedání při respektování Vašich konkrétních návrhů.

Ještě jednou upřímný dík nejen za vstřícnost k přednostnímu poskytování právních služeb postiženým osobám, ale i za Vaše finanční příspěvky.

JUDr. Jiří Klouza,
tajemník ČAK

5) Potvrzení věznice o návštěvě obhájce

Komora byla požádána, aby informovala obhájce, že při předkládání vyúčtování za obhajobu ex officio je třeba doložit úkony provedené ve věznici potvrzením věznice, že k návštěvě klienta nebo jeho účasti na vyšetřovacím úkonu došlo.

Vězeňská služba ČR do budoucna odmítá tyto skutečnosti soudům písemně sdělovat s tím, že každý obhájce má možnost o potvrzení požádat při odchodu z věznice.

Potvrzená účast obhájce na úkonu ve věznici přiložená k vyúčtování nákladů na obhajobu předejde případným nedorozuměním při stanovení výše přiznané odměny a urychlí tak její přiznání a proplacení.

Komora proto doporučuje tento postup respektovat.

JUDr. Václav Mandák

I. Česká advokátní komora

Podmínkou uzavření smlouvy o poskytování právní pomoci není písemná forma, k převzetí zastoupení postačuje smlouva ústní, příp. i konkludentní jednání.

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl ve věci K 106/95 takto:

Kárně obviněný JUDr. H. P. je vinen, že ač počátkem roku 1995 uzavřel dohodu o poskytování právní pomoci s J. Z., následně proti ní dne 24. 5. 1995 podal návrh na vyklizení nemovitosti v zastoupení společnosti BM, čímž porušil ustanovení 17 písm. a zák. č. 128/90 Sb. o advok. a § 7 org. řádu. Tím se dopustil kárného provinění a jako kárné opatření ukládá se mu pokuta ve výši 5000,- Kč.

Z odůvodnění:

Kárná žaloba kladla kárně obviněnému za vinu to, že dne 1. 1. 1995 sepsal v zastoupení společnosti BM a paní J. Z. nájemní smlouvu o pronájmu provozovny mlékárny v B., paní J. Z. poskytoval právní pomoc a dne 24. 5. 1995 podal v zastoupení společnosti B. M. proti ní u soudu žalobu na vyklizení nemovitosti, tj. pronajaté mlékárny v B.

Kárně obviněný ve svých vyjádřeních, adresovaných stížnostnímu oddělení ČAK a ve vyjádření ke kárné žalobě, jakož i ve své výpovědi před kárným senátem uvedl, že mezi ním a paní J. Z. nedošlo nikdy k uzavření smlouvy o poskytování právní pomoci a podpisu plné moci. Kárně obviněný uvedl, že zaslal dne 2. 1. 1995 paní J. Z. dopis s výzvou, aby mu do třiceti dnů vrátila podepsanou smlouvu o poskytování právní pomoci a plnou moc. Kárně obviněný se domníval, že nedošlo ke kolizi zájmů, když proti ní v zastoupení společnosti B. M. podal žalobu, neboť paní J. Z. mu podepsanou smlouvu o poskytování právní pomoci nevrátila.

Kárný senát na základě výpovědi kárně obviněného a obsahu stížnostního spisu a v něm založených dokladů dospěl k závěru, že kárná žaloba je důvodná. Kárně obviněný totiž paní J. Z. právní pomoc poskytoval, a to jak před uplynutím jím stanovené třicetidenní lhůty k údajné akceptaci smlouvy o poskytování právní pomoci, i po této lhůtě, a to v úkonech, u nichž nebylo třeba se plnou mocí protistraně prokazovat, jak je patrné z dopisů kárně obviněného, zaslaných jménem J. Z. akciové společnosti K., společnosti B. M. a posléze i z dopisu, ad-

resovaného kárně obviněným paní J. Z., v němž kárně obviněný mj. uvádí, že „dohodneme odměnu za ty činnosti, které byly pro Vás vykonány a doklady, které jste nám předala k některým právním úkonům, vrátíme.“ Je tedy zřejmé, že k dohodě o poskytování právní pomoci mezi kárně obviněným a paní J. Z. došlo a právní pomoc jí byla poskytována. Předpokladem uzavření smlouvy o poskytování právní pomoci není písemná forma takové smlouvy, k převzetí zastoupení stačí i smlouva ústní, příp. i konkludentní jednání.

Sám kárně obviněný ve svém vyjádření připustil, že asi měsíc po sepisu nájemní smlouvy o pronájmu provozovny mlékárny v B. počalo docházet mezi paní J. Z. a společností BM k neshodám, a tomuto údaji koresponduje i dopis kárně obviněného, určený společnosti BM, tedy rovněž jeho klientovi. Nejpozději v tomto okamžiku bylo tedy zřejmé, že dochází ke kolizi zájmů obou klientů a bylo povinností kárně obviněného postupovat podle § 7 org. řádu, tj. odstoupit od poskytování právní pomoci oběma klientům. Kárně obviněný však ukončil právní pomoc pouze paní J. Z., nikoli společnosti BM a v zastoupení této společnosti dokonce podal proti J. Z. žalobu o vyklizení nemovitosti. Přitom nutno zdůraznit, že kolize zájmů spočívala v téže věci, tj. v narušených vztazích smluvních partnerů z uzavřené nájemné smlouvy.

Kárně obviněný svým jednáním porušil předpisy, uvedené ve výroku tohoto rozhodnutí, a je zřejmé, že takovýmto jednáním, které bylo i v místním tisku kritizováno, poškodil na veřejnosti i před soudem dobré jméno a pověst advokacie. I když by s ohledem na závažnost kárného provinění bylo namísto kárné opatření důraznějšího dopadu, má kárný senát zato, že uložená pokuta 5000,- Kč postačí k tomu, aby si kárně obviněný uvědomil, že je nutné důsledně dodržovat všechny předpisy, týkající se vztahu mezi advokátem a klientem.

Je porušením povinnosti advokáta, jestliže jako obhájce v trestní věci svého klienta po dobu deseti měsíců nenavštíví ve vazbě, ani když je o to opakovaně klientem žádán.

Kárný senát komise ČAK rozhodl ve věci K 100/95 takto:

Kárně obviněný JUDr. P. J. je vinen, že poté, kdy byl Okresním soudem v H. dne 26. 9. 1994 ustanoven obhájcem obviněného J. U., po dobu deseti měsíců jej ve vazbě nenavštívil, ač o to byl klientem opakovaně žádán a neúčastnil se žádného vyšetřovacího úkonu, tedy závažným způsobem porušil povinnost advokáta, uloženou mu ustanovením § 14 zák. č. 128/90 Sb. o advokacii. Tím se dopustil kárného provinění a jako kárné opatření se mu ukládá písemné napomenutí.

Z odůvodnění:

Ze stížnosti J. U., z obsahu příručního spisu kárně obviněného a jeho vyjádření zjistil kárný senát tento skutkový stav:

Dne 26. 9. 1994 byl kárně obviněný ustanoven obhájcem J. U. v jeho trestní věci pro tr. čin krádeže podle § 247/1, 2 tr. zák., a to vzhledem k tomu, že obviněný byl ve vazbě. Po dobu deseti měsíců se kárně obviněný nezúčastnil žádného vyšetřovacího úkonu a obviněného ve vazbě nenavštívil přesto, že jej o to obviněný J. U. opakovaně žádal.

Ve svém vyjádření kárně obviněný uvedl, že se vyšetřovacích úkonů nemohl zúčastnit pro časově kolidující jednání v jiných věcech. Pokud jde o návštěvu obviněného poukázal na to, že věznice, v níž obviněný byl, je z místa sídla kárně obviněného dopravně těžko přístupná, a protože sám nedisponuje osobním automobilem, musel by jet vlakem a poté delší cestu pěšky.

Kárný senát po zhodnocení provedených důkazů dospěl k závěru, že kárně obviněný své povinnosti advokáta porušil, a to závažným způsobem. Podle § 14 zák. o advokacii je advokát povinen chránit práva a oprávněné zájmy svého klienta a postupovat přitom svědomitě. Tuto povinnost obviněný nesplnil. Je třeba zdůraznit, že nelze omluvit skutečnost, že po značně dlouhou dobu deseti měsíců si kárně obviněný nenašel čas, aby klienta ve vazbě navštívil, zejména, když tento o návštěvu opakovaně žádal.

Při ukládání kárného opatření bylo přihlédnuto k obhajobě kárně obviněného i k nepochybně ztíženým podmínkám, souvisejícími s dopravními možnostmi do věznice, kde klient kárně obviněného byl ve vazbě. Bylo proto uloženo kárné opatření nejnižšího stupně.

Připravil JUDr. Vladimír Horný

II. Pařížská advokátní komora

Dodržování profesního tajemství je povinností zavazující advokáta za jakýchkoliv okolností.

Tudíž je nepřipustným, aby advokát podal policii svědectví ve věci týkající se jednoho z jeho klientů.

Nedodržuje pravidla upravující konflikt zájmů advokát, který současně zajišťuje pro jednoho klienta převod obchodních podílů a proti němu, na žádost jiného klienta, podává žalobu.

(Kárné rozhodnutí ze dne 28. března 1995)

V roce 1990 byl dotčený advokát pověřen jedním klientem, panem X..., zajistit převod obchodních podílů společnosti s ručením omezeným a druhými klienty, manželi Z..., zažalovat pana X...

V červnu 1992 se tentýž advokát dostavil na policii a svědčil o skutečnostech, které se dověděl při vypracovávání smlouvy o převodu obchodních podílů společnosti s ručením omezeným mezi panem X... a paní Y..., jednatelkou této společnosti.

Vzhledem k výše uvedenému byl Pařížskou advokátní komorou stíhán pro porušení profesního tajemství ve smyslu dekretu 91–1197/1991 a vnitřního předpisu Pařížské advokátní komory a pro porušení pravidel upravujících konflikt zájmů ve smyslu vnitřního předpisu Pařížské advokátní komory a národního vnitřního předpisu pro komerční právníky.

Stíhaný advokát k vytýkanému konfliktu zájmů sdělil, že se domnívá, že neporušil žádné etické pravidlo. Na svoji obhajobu ohledně předmětného svědectví na policii uvedl, že v okamžiku tohoto svědectví byl advokátem pouze šest měsíců a dále že advokátní profesní tajemství nemá absolutní charakter.

Ohledně konfliktu zájmů Kárná komise Pařížské advokátní komory konstatovala, že kárně stíhaný byl v okamžiku svého jednání komerčním právníkem a že národní vnitřní předpis pro komerční právníky upravuje konflikt zájmů a výslovně zakazuje zastupovat klienty stojící proti sobě, což obdobně vyjadřuje i vnitřní předpis Pařížské advokátní komory.

Kárná komise Pařížské advokátní komory dále zaujala v tomto případě jasné stanovisko ohledně respektování profesního tajemství a zdůraznila všeobecnou povinnost všech advokátů dodržovat profesní tajemství za všech okolností a především zákaz svědectví před policií ve věci týkající se jejich klientů. Stíhaný byl v červnu 1992 advokátem, tudíž byl pro něj závazný vnitřní předpis a dekret 91–1197/1991, jež vstoupil v účinnost k 1. lednu 1992.

Kárná komise Pařížské advokátní komory rozhodla, že dotčený advokát nerespektoval pravidla upravující profesní tajemství a konflikt zájmů, přihlédla k polehčujícím okolnostem a udělila mu důtku.

Poznámka: Ve Francii došlo k 1. lednu 1992 ke sloučení profese advokátů a komerčních právníků.

K otázce nepřipustné akvizice advokáta v tisku

(kárné rozhodnutí ze dne 29. června 1993)

Stíhanému advokátu X. bylo vytýkáno, že poskytl rozhovor časopisu „ADB Actualité Direct Business“, na základě kterého byl publikován v únoru 1993 článek.

V tomto článku se údajně vyskytly kvalitativní a srovnávací údaje, jež zakazuje vnitřní předpis.

Dále mu bylo vytýkáno, že předmětný článek o jeho činnosti nebyl vypracován s důstojností, vážností, taktem a zdrženlivostí a že si nevyžádal od redakce jeho znění před publikací.

Předmětný článek byl nadepsán „Advokát pro evropské obchodní věci: muž, který stoupá“ a obsahoval mimo jiné i následující věty: „Advokáti určitě. Ale advokáti pro obchodní věci především! Pan X. není muž jako jiní. S vírou a zákonem vykonává svou profesi s talentem. Je to kouzelník, jeho advokátní kancelář se přeměňuje na křižovatku myšlenek, projektů a schůzek. Nasadí si zářivý oblek a stane se dirigentem, tvůrcem... Pokud obdrží případ večer a klient urgentně žádá, neváhá a pracuje na něm se svými kolegy celou noc.“ Článek dále uváděl počet stálých zaměstnanců, počet případů a výši zisku.

Stíhaný advokát X. na svou obhajobu uvedl, že předmětný článek nemá charakter skryté reklamy a že časopis, v němž byl publikován, je určen mladým lidem a nelze předpokládat, že by se dostal k potenciálním klientům.

Kárná komise Pařížské advokátní komory konstatovala, že není podstatné určení časopisu mladým lidem, protože nelze například vyloučit jeho četbu jejich rodiči a tudíž i vedoucími podniků. I když článek neobsahuje přímé výroky advokáta X., jasně z něj vyplývá jejich obsah a smysl. Toto je navíc umocněno přiložením četných fotografií advokáta X. Též byla zjištěna nepravdivost údaje v článku o počtu zaměstnanců.

Kárná komise Pařížské advokátní komory zaujala v tomto případě jasně stanovisko, že advokát X. si měl vyžádat článek předem, seznámit se s jeho obsahem a zakázat jeho publikaci.

Kárná komise Pařížské advokátní komory rozhodla, že stíhaný advokát X. se dopustil výše uvedeného porušení vnitřního předpisu a uložila mu, s přihlédnutím k dosavadní absenci jeho kárného stíhání, pouze trest ve formě napomenutí.

*Připravila Mgr. Radka Pelikánová
advokátní koncipientka Praha*

Česká společnost pro mezinárodní právo

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

dovolte nám, abychom se na Vás obrátili s touto informací České společnosti pro mezinárodní právo.

Česká společnost pro mezinárodní právo je dobrovolná organizace vědeckých a vědeckopedagogických a odborných pracovníků v oboru mezinárodního práva veřejného, soukromého, evropského, práva mezinárodního obchodu a příbuzných oborů.

Česká společnost pro mezinárodní právo je nástupcem Československé společnosti pro mezinárodní právo, která existovala dlouhá léta až do vzniku samostatné České republiky. Společnost se vždy snažila pomáhat rozvoji nauky mezinárodního práva v popularizaci dosažených výsledků, přispívat k posilování úlohy mezinárodního práva v mezinárodních vztazích, zejména pak podporováním úsilí o progresivní rozvoj a kodifikaci mezinárodního práva. Snažila se být neformálním fórem spolupráce svých členů působících ve vědě a praxi. Předseda Společnosti je JUDr. Václav Mikulka, CSc., vědeckým tajemníkem je JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc.

Zvláště v poslední době je zřejmé, že otázka praktické implementace poznatků vědy mezinárodního práva nabyla na důležitosti. Globalizace a internacionalizace vztahů v právu mezinárodním veřejném, ale zejména v mezinárodním právu soukromém a rychle se rozvíjejícím právu evropském, je předmětem zájmu nejen teoretiků, ale hlavně praktiků. Z toho důvodu Společnost chce oslovit také advokáty a vyzvat je k účasti na svých akcích, zejména přednáškových činnosti v oboru mezinárodního práva soukromého a práva Evropských společenství. Společnost organizovala již přednášky na témata mj. Svoboda usazování společností v mezinárodním právu soukromém a v právu ES, Závěry Uruguayského kola GATT a vytvoření světové obchodní organizace, Projekt harmonizace práva ČR a EU. Další se připravují.

Vzhledem k částečnému prolínání práva veřejného a mezinárodního považujeme za důležité zdůraznit akce, které by mohly být zajímavé pro mnohé advokáty. V minulosti se jednalo např. o kolokviu na téma „Státní občanství, menší státy zemí Střední a Východní Evropy“, kterého se kromě jiných hostů zúčastnil také např. Petr Leuprecht, zástupce generálního tajemníka Rady Evropy, Paul Szasz, bývalý ředitel odboru pro obecné právní záležitosti OSN a další.

Součástí zájmu Společnosti je také rozvoj české právní terminologie v souvislosti s plněním mezinárodně právních závazků ČR zejména v nově se rozvíjejících právních odvětvích (překlady dokumentů Evropských společenství aj.).

Ve vytčených směrech by Společnost ráda pokračovala, o čemž svědčí i příprava mezinárodního kolokvia s názvem Právní aspekty mezinárodní spolupráce Evropské kosmické agentury se zeměmi Střední Evropy, které by mělo proběhnout v září v Praze.

Chtěl bych proto tímto vyzvat všechny advokáty, kteří by se rádi dověděli více informací o České společnosti pro mezinárodní právo, popř. by měli zájem podpořit její činnost, aby se obrátili na níže uvedenou adresu.

*Dr. Vít Horáček, advokát, člen ČSMP
Česká společnost pro mezinárodní právo
Národní 18
116 91 Praha 1*

Konference IBA (New York, 10. – 15. 6. 1997)

Konference měla především slavnostní charakter – účelem bylo zejména oslavit 50 let existence této organizace, založené v červnu 1947 v New Yorku. Tomu odpovídala i řada prominentních hostů v čele s generálním tajemníkem OSN Kofi Annanem.

Na programu byla témata k řadě otázek, podstatnou roli však hrála diskuse o roli právních profesí při obhajobě lidských práv, které se zúčastnila mj. hlavní žalobkyně mimořádných soudů pro Jugoslávii a Rwandu Mme. Justice Louise Arbour, budoucí prezident ABA Jerome Shestak, zástupce generálního tajemníka OSN pro věci právní Hans Corell, předseda indické advokátní komory a další.

Rada SBL (Section on Business Law) diskutovala mimo jiné budoucnost Eastern European Forum, což je jediná instituce IBA, která se zabývá výlučně problémy zemí bývalého východního bloku. Bylo odsouhlaseno, že EEF bude dále pokračovat ve své činnosti za finanční podpory SBL a že bude nadále každoročně organizovat tematické konference.

Rozsáhlé byly, a to i na úrovni rady IBA, diskuse o humanitárních akcích.

Diskutovány byly též otázky postojů ve věci pravidel pro zahraniční právní poradce. Rozprava se rovněž zaměřila na otázky efektivitvy soudního systému, přičemž byla zmínka i o ČR.

JUDr. Martin Šolc

Zasedání výboru PECO při CCBE v Praze

Ve dnech 22. a 23. 6. 1997 se konala v Praze akce výboru pro Střední a Východní Evropu CCBE v rozšířeném složení za přítomnosti předsedy CCBE pana Michel van Doosselaere. Zasedání se zúčastnili nejen zástupci pěti zemí PECO, ale zástupci advokátních komor členských států Unie v počtu zhruba 25 osob. Zastoupeny byly takové státy jako je Francie, Velká Británie, Belgie, Holandsko, Španělsko, Řecko, Itálie, Rakousko, Německo a další. Přítomen byl též budoucí předseda CCBE pan Michel Gout z Francie a předseda Holandské advokátní komory a předseda výboru PECO pan Tony Huydecoper.

Pro členy setkání a pozvané hosty uspořádal Dr. Čermák ve svém bydlišti dne 22. 6. přijetí a 23. 6. ve večerních hodinách byli všichni účastníci přítomni na recepci uspořádané předsedou ČAK v budově ČAK.

23. 6. dopoledne se konalo jednání výboru PECO. Odpoledne téhož dne pak přednáška pana Doosselaera o volném pohybu advokátů v členských státech Unie.

Předmětem jednání PECO byla celková obecná reflexe postavení a činnosti tohoto výboru s ohledem na další aktivity.

a) Byly konstatovány vztahy jednotlivých komor zejména na bilaterální bázi,

b) Tony Huydecoper oznámil svoji myšlenku, že tento výbor by se měl stát fórem pro výměnu informací, pro koordinaci a rozvoj advokací a dalších právních oborů v zemích PECO.

Zástupci ČAK ve výboru především poukázali na to, že je třeba vymezit předmět činnosti PECO a definovat státy, jichž se bude činnost PECO týkat. PECO by mělo vyvíjet činnost v rozsahu působnosti CCBE, tj. s těžištěm na profesionální advokátní právo.

Byla uvažována možnost pobytu mladých advokátů v zemích PECO na univerzitách a v advokátních kancelářích, případně orgánech ES se zaměřením na evropské právo.

Byl diskutován seminář organizovaný Radou Evropy a CCBE a Maďarskou advokátní komorou, který se bude konat na sklonku roku v Budapešti.

Předseda CCBE p. van Doosselaere přednesl pak pro členy PECO, členy zahraničního výboru, členy a náhradníky představenstva ČAK přednášku o volném pohybu advokátů v zemích EU. Přednáška byla vyslechnuta se značnou pozorností za přítomnosti zhruba 50 osob. Diskuse byla soustředěna i na jiné problémy České advokátní komory a otázku integrace zahraničních advokátů. Samotný předseda CCBE vyzdvihl činnost ČAK v této oblasti a velmi ocenil postoj ČAK k zahraničním advokátům, formy a výsledky jejich integrace v ČR.

JUDr. Luboš Tichý

Konference „Svoboda a nezávislost advokacie – dohled nad výkonem povolání a stavovské soudnictví v Evropě“, Berlín

Konference byla uspořádána 21. 3. 1997 u příležitosti 40 let trvání Evropského společenství (dříve Evropského hospodářského společenství). Organizátorem byla Spolková advokátní komora Německa za pomoci Evropské unie v rámci programu Grotius. Konání konference předcházela anketa provedená Spolkovou advokátní komorou, která vyhodnotila dotazníky vyplněné jednotlivými navrhovými komorami.

Konferenci se zúčastnili předsedové či jiní vedoucí představitelé evropských advokací včetně zástupců jednotlivých komor z Německa, německých advokátních spolků a významní hosté. Patřila mezi ně předsedkyně Spolkového ústavního soudu, předseda Spolkového soudního dvora a státní tajemník Ministerstva spravedlnosti Berlína.

Organizátoři v materiálu, který dali k dispozici, dospívají na základě ankety k těmto základním závěrům:

- a) Všechny komory mají nezávislou profesní jurisdikci vykonávající dohled nad výkonem advokátního povolání.
- b) První instanci soudnictví tvoří zpravidla profesní orgán, který je buď nezávislým správním orgánem či kvazi soudním tribunálem.
- c) Ve většině států je disciplinární orgán 1. instance tvořen výlučně z advokátů.
- d) Ve všech státech existuje obdobný systém sankcí: vyrovnání či upomínka, pokuta, pozastavení výkonu či zákaz výkonu advokacie.
- d) Obecně existuje možnost opravných prostředků. Téměř ve všech státech je to nejvyšší soud, který rozhoduje v poslední instanci, zejména pokud jde o zákaz výkonu povolání.

J. Limbachová, předsedkyně Spolkového ústavního soudu, ve svém zajímavém referátu poukázala na okolnost, že stavovské právo se mění na právo profesní, právo povolání. To lépe vyjadřuje současnou situaci, když se opouští tradiční, téměř středověké pojmy. Také v otázce reklamy přijatá profesní pravidla pro Německou spolkovou advokátní komoru ukazují na podstatný progres.

K. Geiss, předseda Spolkového soudního dvora, je současně předsedou advokátního senátu rozhodujícího ve 3. instanci v disciplinárních věcech. Mluvil o některých spektakulárních případech v německé justici, kdy nebyli připuštěni, resp. byli vyškrtnuti ti advokáti, kteří v bývalé NDR byli též agenti StB. Stalo se tak přes protesty ohledně údajné retroaktivity a zásahu do lidských práv.

S referátem o otázkách a problémech státem kontrolovaného profesního soudnictví vystoupil **R. Zuck**.

Základní otázky, které se stále kladou:

- a) zda má existovat stavovské soudnictví
- b) zda do profesního soudnictví má zasahovat stát, ať již v podobě žalobce či dohlázeatele nad rozhodováním.

Podstatné je, že trh při regulaci advokátního povolání sám nestačí. Je zapotřebí mít regulaci a advokátní soudy, stavovské soudy jsou jedním z nástrojů vynucování této regulace. To je výrazem svobody a autonomie advokátního povolání.

Advokát **H. Weil** se věnoval srovnání profesního soudnictví a kontroly v Německu a ve Francii. Uvedl, že zatímco v Německu existuje 85 tisíc advokátů (při zhruba 80 mil. obyvatelích), ve Francii existuje v současné době pouze 33 tisíc advokátů při 60 mil. obyvatelích. V Německu existuje 28 advokátních komor, zatímco ve Francii 186, přičemž některé z nich nemají samostatné soudnictví a jsou napojeny na komory větší. Pro otázku soudnictví v oblasti stavovských práv a povinností má význam chápání ústavy. Zatímco v Německu lidská práva hrají významnou úlohu při výkonu advokátních práv, ve Francii tomu tak není. Stejně tak je rozdíl i v pojmání ústavního soudnictví; zatímco ústavní soud v Německu má široké pravomoce a může zasahovat i do advokátského práva, ve Francii je úkolem Conseil d'etat pouze zkoumat soulad zákona a nižších právních norem.

Rozdíl existuje především ve formulaci advokátních povinností a tedy i skutkové podstaty přestupku. Zatímco v Německu je tato otázka nyní formulována velmi podrobně, ve Francii existuje pouze generální klauzule a základní pravidla jsou tvořena judikaturou. V obou státech existuje 3 instancní advokátní soudnictví. V Německu existuje v průměru ročně 530 nových řízení, tj. existuje jedno řízení na 160 advokátů. Ve Francii, resp. v Paříži existuje 300 zahájených řízení ročně, to znamená zhruba 1 řízení na 40 advokátů. Ve Francii převládají přestupky spočívající zejména v neodvedení klientských záloh na zvláštní konto a přestupky proti kolegiálnosti vůči jiným advokátům; konečně i opilost advokáta hraje dost významnou roli. V Německu jsou typickými přestupky např. porušení povinností vzdělání personálu advokáta. Oba státy se liší, pokud jde o publikaci kárných nálezů. V Německu jsou publikovány jenom výňatky, ve Francii se publikují rozhodnutí v téměř celém znění a podrobně se komentují.

Řada účastníků vystoupila s dotazy či příspěvky. Z nejvýznamnějších je třeba zmínit tyto:

V Anglii, Walesu a skandinávských státech existuje v disciplinárním trestání laický prvek. Laici jsou zapojováni do rozhodování senátů, zejména v 1. stupni. V Itálii bude zřejmě provedena zásadní reforma. Itálie se nachází zhruba ve stejné situaci jako Německo před rozhodnutím Spolkového ústavního soudu, který zrušil stavovské předpisy. Ve Švýcarsku existuje tolik disciplinárních řízení, kolik

je kantonů. Disciplinární trestání se velmi liší a souvisí i s organizací advokacie. Pouze ve dvou kantonech existuje povinné členství v komoře, i když v ostatních kantonech skoro všichni advokáti jsou organizováni. V Norsku, kde neexistuje povinné členství v komoře, disciplinární soudy trestají pouze své členy, zatímco nečlenové komory jsou trestáni řádnými soudy, resp. ministerstvem spravedlnosti. Zástupce CCBE připomněl, že předmětem trestání může být porušení povinností vyplývajících z etického kodexu CCBE. Velmi různá je situace i ohledně publikace kárných nálezů. Někde se publikují téměř všechny nálezy v plném znění včetně jmen odsouzených advokátů (např. Francie), jinde se zachovává anonymita a publikují se pouze vybrané judikáty.

JUDr. Luboš Tichý

Mezinárodní symposium o právu konkurzu ve střední a východní Evropě (Viedeň, 14. a 15. 3. 1997)

Symposium organizoval Výzkumný ústav pro hospodářské právo střední a východní Evropy. Národní správu pro Českou republiku přednesla Dr. Munková, místopředsedkyně kárné komise ČAK. Z české strany se symposia zúčastnili soudci Vrchního soudu v Praze Dr. František Kareta a Dr. Jiří Boublík, za ČAK Dr. F. Zoulík a autor poznámky.

Symposium mělo čtyři části, přičemž jejich základní struktura byla stejná. Na počátku mluvil o daném tématu zástupce z jedné „tradiční“ země a pak vystoupili s národními zprávami jednotliví referenti ze států střední a východní Evropy.

Text přednášek bude k dispozici v knihovně ČAK, jakmile bude vydán pořadatelem symposia a doručen.

JUDr. Luboš Tichý

Seminář o kodifikaci občanského práva provincie Quebec v Praze

Ministerstvo spravedlnosti ČR zorganizovalo ve dnech 17. – 19. 6. 1997 seminář o občanském zákoníku provincie Quebec. Kanadská delegace sestávající převážně z úředníků Ministerstva spravedlnosti Kanady a provincie Quebec pře-

dala MS ČR nejen několik textů zákoníku ve francouzském a anglickém znění, komentované znění tohoto zákoníku, ale i jeho český překlad.

V publiku byli převážně členové komise pro občanský zákoník a představitelé některých dalších organizací včetně advokacie.

Krátká charakteristika občanského zákoníku Quebecu a jeho vzniku: V období 80. let byla sestavena komise sestávající především z profesorů práva na tvorbu občanského zákoníku. Komise byla bohatě dotována a za 7 let zpracovala obrovské množství materiálů. Neshodla se na konečném textu. V období 80. let byly jednotlivé části zákoníku přiděleny jednotlivým profesorům a ti pak vypracovali velmi rozsáhlý záměr (avant project). Tento záměr obsahoval tzv. travaux preparatoires s návrhem textu zákoníku. Byl rozeslán nejrůznějším zainteresovaným skupinám včetně advokátních komor, soudů apod. Výsledkem bylo obrovské množství připomínek, podnětů a kritiky včetně komentářů a navrhovaného znění.

V r. 1992 pak byl občanský zákoník schválen parlamentem a od r. 1994 je v účinnosti. Je koncipován na základě dosud platného francouzského občanského zákoníku, ale obsahuje mnohé moderní prvky, které sledují vývoj práva ve světě. Občanský zákoník se vztahuje na úpravu pouze občanskoprávních věcí, obsahuje však i ochranu spotřebitele a mezinárodní právo soukromé a procesní.

JUDr. L. Tichý

Pozn. redakce: Originální znění obč. zákoníku provincie Quebec i český překlad je k dispozici v knihovně ČAK.

Konference „Rule of Law“ v Holandsku

Ve dnech 22. až 24. 6. 1997 se v Noordwijku, přímořském městečku, nacházejícím se poblíž Haagu, konala konference pořádaná holandským ministerstvem spravedlnosti, jakožto předsedajícím členem Evropské komise pro tento rok. Cílem konference bylo dosažení dohody o určitém standardu zakotvení občanských práv v právních řádech jednotlivých členů Evropského společenství a kandidátů či zájemců o tuto účast.

Po úvodních projevech holandské ministryně spravedlnosti paní Winnie Sorgdrager, pana van den Broecka, místopředsedy Evropské komise a pana prof. Leuprechta z haagské univerzity, u nichž byly shrnuty dosavadní výsledky jednání některých účastníků této konference, bylo zřejmé, že cílem konference je zajištění na národní úrovni a tím zprostředkovaně i v celém Evropském spole-

členství určitých standardů, které by umožňovaly občanům dostatečný přístup k soudům, zabezpečovaly by ochranu jejich práv jak osobních, tak majetkových, zabezpečovaly by nezávislost rozhodování soudů, dále by vymezovaly postavení zástupců prokuratury v rámci soudního i administrativního systému, a konečně by zajišťovaly dostatečné možnosti exekuce soudních rozhodnutí. Ze strany pana van den Broecka byly zcela zřejmě formulovány požadavky vůči zemím, které se ucházejí o vstup do Evropského společenství, a to nejen v tom směru, že tyto země musí dosáhnout určitých ekonomických kritérií, ale musí rovněž doložit, že pokud jde o právní podmínky, je zajištěna politická stabilita možností nezávislého výkonu volebního práva, ochrana kritiky a uplatňování minoritních nebo opozičních práv včetně zajištění svobody tisku.

Po přednesu úvodních referátů se pak účastníci konference rozdělili do pracovních skupin, které se zaměřily na diskusi a následnou postulaci zásad „Rule of Law“ v těchto směrech:

První pracovní skupina se zaměřila na nezávislé postavení soudů a nezávislost soudního rozhodování. V této skupině se diskutovalo o postavení soudců, jejich výběru, postupu, pracovních podmínkách, disciplinárním postihu a dalším vzdělávání. Účastníci se rovněž zaměřili na proces rozhodování soudů, jejich nestrannost pokud jde o politickou příslušnost, možnosti konfliktu zájmů, hromadění funkcí soudců a možnost poskytnutí spravedlivého procesu. Stranou nezůstalo ani zabezpečení dostatečného vybavení soudů jak po stránce materiální, tak po stránce personální.

Druhá skupina se ve svém semináři zaměřila na zabezpečení přístupu k soudům a poskytování právní pomoci, nikoliv však ve smyslu čistě advokátní, ale spíše ve smyslu poučovací povinnosti soudů. V této skupině byly diskutovány otázky související s rozdělením soudní příslušnosti, přístupnosti právních předpisů a veškerých informací souvisejících s regulačním procesem, zajištění dostatečného počtu soudců, jejich rozmístění nebo rozmístění soudů v té které zemi z hlediska geografického, délky soudního řízení a existence organizací poskytujících bezplatnou právní pomoc nejen v oblasti práva trestního, ale i v oblasti práva občanského a administrativního.

Třetí skupina se zaměřila na postavení zástupce veřejnosti – veřejností pověřeného prokurátora v systému jak soudním, tak systému administrativním. Diskuse byla zaměřena na jeho postavení v rámci soudního systému, míry jeho nezávislosti, způsobu jeho kontroly a jeho zmocnění ve vztahu nejenom k soudům, ale také k výkonné moci. Bylo zdůrazněno, že veřejný zástupce by měl chránit zájem veřejnosti, avšak nestranně, bez jakéhokoliv politického, rasového nebo jiného zaměření. Dále bylo zdůrazněno, že zástupce veřejnosti by měl vést vyšetřování nestranně, a že by výkon jeho pravomocí měl mít vztah k instituci ombudsmana, která v mnohých zemích existuje.

Čtvrtá skupina účastníků konference se zaměřila na tematiku týkající se možnosti případných zásahů do soudního rozhodování a na exekuci soudních rozhodnutí. Byly zejména diskutovány otázky související s možností retroaktivity nových zákonů v trestních i civilních věcech s tím, že určitá možnost retroaktivity v trestních věcech byla akceptována, pokud by šlo o zmírnění trestu, zatímco ve věcech civilních byla zcela odmítnuta. Byly diskutovány otázky týkající se nemožnosti odejmout příslušnému soudci případ a otázky související s možností zásahu proti nečinnosti soudů při exekuci soudních rozhodnutí. V této souvislosti byla také diskutována otázka přípustnosti existence soukromých exekutorů a tato možnost nebyla účastníky vyloučena.

Po ukončení jednání v pracovních skupinách se účastníci konference opět sešli a v plenárním zasedání byla diskuse ze skupin sumarizována a účastníci konference pověřili určené zpravodaje v té které skupině vypracováním písemných závěrů.

V době podání této zprávy tyto písemné závěry ještě nejsou k dispozici. Po jejich doručení budou k dispozici v knihovně ČAK.

JUDr. Martin Radvan, LL.M.

Valné shromáždění EYBA ve Varšavě

Ve dnech 1. – 4. 5. 1997 se konalo již páté valné shromáždění European Young Bar Association (EYBA). Tato organizace, založená v roce 1993 v Praze, sdružuje jednotlivé národní a městské organizace mladých advokátů a advokátek. V současné době má EYBA již 53 kolektivních členů. EYBA za krátkou dobu své existence vybudovala svou strukturu prakticky v celé Evropě a zrealizovala a vydala rozsáhlou srovnávací studii o životních a profesních podmínkách evropských mladých právníků pod názvem Guide To Law. Organizace pořádá víkendové semináře na atraktivní mezinárodní témata a její představitelé se zúčastňují zasedání stavovských organizací advokátů jako CCBE a IBA.

Ve Varšavě více než sto účastníků zastupujících jednotlivé členské organizace zvolilo nový šestnáctičlenný výbor na příští rok, jehož prezidentem se stal advokát Rutger Lambriex z Holandska. Členem výboru zůstal níže podepsaný. Výbor se bude snažit zajistit pro akce organizované v budoucnu alespoň částečné sponzorské krytí, když vysoké cestovní náklady poněkud limitují účast na akcích, zejména u mladých právníků ze střední a východní Evropy.

JUDr. Milan Kyjovský

Problematická novela vyhlášky č. 476/1991 Sb.

Správci konkurzní podstaty již zřejmě pocítili, jak se v praxi projevuje novela vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 476/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkurzu a vyrovnání č. 328/1991 Sb. Chci poukázat na ustanovení § 8 citované vyhlášky, které stanovilo, že za účast v občanském soudním řízení, řízení o soudní výkon rozhodnutí a za úkony ve správním řízení přísluší správci ustanovenému z osob uvedených v § 2 odst. 1 písm. a) zák. č. 328/1991 Sb. odměna podle zvláštního předpisu. Tímto předpisem byl § 12 a násl. vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 270/1990 Sb. o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci. Ustanovení § 8 vyhlášky č. 476/1991 Sb. bylo vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ze dne 24. 10. 1996 č. 277/1996 Sb. nahrazeno novým zněním, které advokáty poškozuje. Jeho znění působí jako „utržené od řetězu“ a dotýká se zvláštních správců. Odměny advokátům – správcům konkurzní podstaty poskytované dříve za účast v občanském soudním řízení již soudy nepřiznávají a soudci obchodních soudů vyslovují pochybnosti o oprávněnosti požadavků na náhradu nákladů řízení spočívajících v jejich odměně vypočtené podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. Své pochybnosti potom také náležitě uplatní v rozhodnutích.

Působí groteskně, když v rozsudku Krajského obchodního soudu Praha je odůvodněn výrok o nákladech řízení např. takto:

„O náhradě nákladů řízení soud rozhodl v souladu s ustanovením § 142 odst. 1 o. s. ř. Ve věci měli plný úspěch žalovaní, avšak vzhledem k tomu, že jim žádné náklady tohoto řízení nevznikly, soud rozhodl, že žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení s tím, že při rozhodování o nákladech řízení soud zohlednil příslušná ustanovení vyhlášky č. 476/1991 Sb., ve znění novely č. 277/1996 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkurzu a vyrovnání.“

Jak vyplývá z důvodové zprávy k vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 277/1996 Sb. byla vydána proto, že „je nezbytné provést především podstatnější zvýšení odměn správců“. Konstatuje se, že vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 467/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkurzu a vyrovnání č. 328/1991 Sb. byla vydána v době těsně po nabytí účinnosti zákona o konkurzu a vyrovnání bez možnosti získat praktické zkušenosti s aplikací konkurzního a vyrovnávacího řízení v soudní praxi a praxi konkurzních a vyrovnávacích správců. Zkušenosti několika let ukázaly, že odměny správců jsou stanove-

ny výrazně nízkou a nevystihující vysokou náročnost činnosti správce v konkurzním a vyrovnávacím řízení a klíčové postavení správce v těchto řízeních. Nízké odměny jsou také jedním z důvodů, proč je někde nedostatek správců zapsaných v seznamech, resp. někde nejsou správci vůbec, jinde žádají správci o vyškrtnutí ze seznamu. Odměna určená pouze z jednoho z možných základů, např. z výše zpeněžení konkurzní podstaty nebo z částky určené k uspokojení pohledávek konkurzních věřitelů, nemohla respektovat zájmy konkurzních věřitelů a správce konkurzní podstaty. V rozporu s právě uvedenými názory je potom závěr soudů, že správci nebudou odměňováni za účast v občanském řízení, zejména v incidenčních sporech. Tato praxe nepovede ke zlepšení situace v odměňování správců, ale naopak.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 476/1991 Sb. ve znění novely v § 2 odst. 1 písm. a) mimo jiné stanoví, že do seznamu správců se zapisují advokáti, kteří mají sídlo v obvodu příslušného soudu. Z tohoto seznamu potom soud vybírá správce konkurzní podstaty a určuje v konkrétním konkurzu. Při výkonu funkce je správce povinen postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo uloží soud. Podle § 8 odst. 3 zák. č. 328/1991 Sb. má správce nárok na náhradu výdajů a na odměnu. V rozporu s tím je proto praxe soudů, které nepřiznávají náhradu nákladů řízení.

Velmi často je odůvodnění rozsudků stručné a nelze ani zjistit, jakými úvahami se soudy řídí. Nepřesné konstatování, že „náklady řízení nevznikly“ může být jen přáním, nikoliv pravdou. Podle § 137 občanského soudního řádu jsou náklady řízení zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, náklady důkazů, odměna za zastupování, je-li zástupcem advokát. Je zcela nepochybné, že advokát určený správcem konkurzní podstaty nemůže bez nároku na odměnu poskytovat právní služby. Bylo by to v rozporu s podmínkami, za nichž mohou být poskytovány právní služby, jakož i poskytování právních služeb advokáty, což vyplývá ze zákona o advokacii č. 85/1996 Sb.

V konkurzních řízeních je ve velké většině konkurzní podstata nulová, ale požadavky věřitelů se pohybují minimálně v desítkách milionů korun. Někdy se požadavky věřitelů neopírají o jasné a nezměnitelné důkazy, některý věřitel jakoby zkoušel, zda to vyjde, protože je nástupcem původního věřitele a pohledávka je již promiřena. Mám dokonce podezření, že se uplatňují i fingované pohledávky nebo domluvené úniky k vůli daňovým povinnostem. Správci konkurzní podstaty při přezkumných řízeních popírají sporné pohledávky a je podávána proto řada incidenčních žalob. Při jejich projednání advokát musí podle výzvy či předvolání soudu podat různá vyjádření, minimálně pod pohrůžkou uložení pokuty podat vyjádření k podané žalobě a dostavit se k projednání věci. To vše vyžaduje pracovní čas advokáta na vyjádření k žalobě a účast na jednání. Náklady řízení se

tak skládají nejen z vlastní odměny, ale např. i z náhrady za použití počítače, z dopravného, ztráty času apod. Za takové situace tvrzení, že náklady řízení nevznikly, je zcela nepřesvědčivé. Advokát má podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. vedle nároku na odměnu též nárok na náhradu hotových výloh a na náhradu za promeškaný čas. Jestliže jiné náklady, zejména náklady na běžné administrativní práce, jsou zahrnuty v odměně advokáta, je poskytnutí odměny oprávněně advokátem požadováno. Na výši náhrady hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s poskytováním právní služby mají vliv zejména cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, náklady na opis a fotokopie, soudní poplatky. Správce konkurzní podstaty jako speciální subjekt zastupuje zájmy státu, věřitelů i dlužníka, kterým je úpadce v konkurzním řízení. Advokát proto vyžaduje náhradu nákladů řízení od subjektu, který jako účastník řízení neměl ve věci úspěch a často v rozporu se zákony uplatňuje své požadavky jako věřitel. Někteří správci zahrnují své nároky na úhradu odměny do rozvrhu podle § 30 zák. o konkurzu a vyrovnání, což může vést k problémům při schvalování konečné zprávy.

Na závěr chci připomenout, že náhrady nákladů řízení podle vyhlášky č. 277/1996 Sb. je možno přiznávat až ode dne její účinnosti, přičemž do této doby je nutno postupovat podle vyhlášky č. 476/1991 Sb. To však soudy nečiní. Protože advokáti jsou zmíněnou novelou značně poškozováni, nezbyvá, než odvoláním v konkrétních věcech se domáhat alespoň částečné nápravy do doby, než se věc rozumně vyřeší. Názory soudů nemusí být vždy v souladu se zákonem, ale nezbyvá, než je respektovat.

*JUDr. Václav Horák
advokát, Praha*

VÍTE, ŽE...

- ✧ hodláme zavést pravidelnou rubriku věnovanou dějinám a tradici advokacie, jejíž první pokračování následuje? Vaše příspěvky do této mozaiky jsou vítány.
- ✧ na domě čp. 331 v Praze 1 – Staré Město, Betlémská ulice č. 1 je umístěna pamětní deska, připomínající, že v těchto místech padl při hájení Prahy dne 5. května 1945 advokát JUDr. Luboš Jeřábek?
- ✧ zakladatel Lidových novin v r. 1893 JUDr. Adolf Stránský byl brněnským advokátem? Adolf Stránský (1855–1931) byl kromě toho významným politikem působícím postupně v mladočeské straně, Lidovo-pokrokové straně moravské, Československé národní demokracii a Národní straně práce. V letech 1895 byl mj. poslancem říšské rady, moravského zemského sněmu, členem Národního výboru, poslancem Národního shromáždění, ministrem obchodu v Kramářově vládě a senátorem.
- ✧ v advokátní kanceláři po studiích pracoval i Konrad Adenauer? Bylo tomu tak v letech 1904–1906 v Kolíně nad Rýnem. Adenauer se poté dal na dráhu politika, jejímž vyvrcholením bylo mnohaleté působení ve funkci kancléře SRN. Významnými Adenauerovými úspěchy bylo např. uznání plné suverenity SRN a její přijetí do NATO, ukončení válečného stavu se SSSR, navázání diplomatických styků a návrat válečných zajatců a začlenění Sárska do SRN. Adenauer, který opustil vrcholnou politickou scénu po aféře vyvolané zásahem policie proti listu Der Spiegel v r. 1963, zemřel v r. 1967.
- ✧ advokátem byl původní profesí i Maxmilian Robespierre? Vůdce jakobínů, popravený v r. 1794, pocházel z právnické rodiny v Arrasu. Práva vystudoval díky stipendiu v koleji Ludvíka Velikého. Po studiích praktikoval ve svém rodném městě. Do politiky vstoupil v roce 1789, kdy byl zvolen za třetí stav do generálních stavů jako zástupce za Artois.
- ✧ 19. května 1947 zemřel v Tel Avivu na pozdě objevený zápal slepého střeva pražský advokát, bývalý poslanec Národního shromáždění Československé republiky a uznávaný vůdce sionistického hnutí v Československu JUDr. Angelo Goldstein? Jeho medailon otisklý v časopise Roš chodeš č. 5/1997 napsal Viktor Fischl.

S. Balík

JAROSLAV FENYK, RADEK ONDRUŠ

PRÁVNÍ STYK S CIZINOU V TRESTNÍM A NETRESTNÍM ŘÍZENÍ A PŘED ORGÁNY VEŘEJNÉ SPRÁVY

1. vydání, Linde a. s., Praha 1997, 595 stran, 450 Kč

„Od roku 1990 se na českém knižním trhu neobjevila publikace, která by nahradila nesporně vynikající dílo autorů M. Kamlacha a B. Repíka, Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. Vzhledem k tomu, že na mezinárodní úrovni, ale i v naší vnitrostátní právní úpravě došlo k podstatným změnám, pokusili jsme se proto alespoň v hrubých rysech zpracovat materii právního styku s cizinou ve věcech trestních a netrestních, a tak u naší právnické veřejnosti oživit zájem o tuto potřebnou a nevšední právní problematiku.“ (autoři v předmluvě ke svému dílu)

Výkladová část publikace je rozdělena na dvě části: I. část – styk s cizinou v trestních věcech a II. část – styk s cizinou v netrestních věcech. Rozsah obou částí je zhruba stejný (okolo 140 stran). Zvláštností publikace je rozsáhlý soubor příloh (od str. 286 do konce). Obsahuje text zákona č. 97/1963 Sb., multilaterální smlouvy (obecné povahy, trestní a netrestní smlouvy) a bilaterální smlouvy (Belgie, Británie, Francie, Itálie, Jugoslávie, Lucembursko, Maďarsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Ruská federace, Slovensko, Švýcarsko, Turecko, USA a Vietnam). Věcný rejstřík je před přílohami, tedy uprostřed knihy. Podrobný seznam mezinárodních smluv pro I. část je na šesti stranách počínaje stranou 29 (z opatrnosti je označen jako příkladný, i když do úplnosti mnoho nechybí).

Ač autoři skromně říkají, že kniha není vědeckým dílem, ale snaží se být spíše teoreticko-praktickou pomůckou, má charakteristické rysy vědecké práce. Zejména je to uvádění různých názorů nauky, zásad, historického vývoje a dost obsáhlý poznámkový aparát. Přitom autoři dovedou vyložit tyto někdy složité otázky přístupným způsobem.

Jen malá část publikace je věnována správnímu právu. Je to v oblasti cizineckého práva a státního občanství. Někde se prolíná zpracování trestních a netrestních věcí, což plyne z povahy pramenů, jež jsou někdy společné. Tak je tomu v kapitole o právní pomoci ve styku s cizinou (str. 266 a násl.). Také seznam smluv pro II. část na dvaceti stránkách (str. 145 a násl.) je smíšený.

Uživatel knihy ocení obsáhlý soubor smluv otištěný drobným, leč dobře čitelným tiskem. Je jich tady rovných padesát. Pro mnohého jsou to prameny někdy obtížně dostupné.

Bez přehánění lze závěrem konstatovat, že kniha by měla patřit k základnímu vybavení knihovny každého advokáta. Při rozvíjejících se mezinárodních stycích se s touto problematikou může setkat každý.

Dr. A. Dolenský

JUDr. Milan Holub a kolektiv autorů

VZORY ROZHODNUTÍ SOUDŮ A ÚKONY SOUDŮ všech tří stupňů ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

1. vydání – podle stavu k 1. květnu 1997, Linde a. s., Praha 1997, 984 stran, 650 Kč

Soubor obsahuje 535 vzorů. V občanskoprávní části jsou vzory prvoinstanční, vzory týkající se opravných prostředků a vzory exekuční. Obchodněprávní vzory jsou prvoinstanční, dále ve věcech obchodního rejstříku, ve věcech směnečných a šekových a vzory pro řízení konkurzní. Vzory ve věcech správních se převážnou většinou týkají § 248 a 250c až 250s o. s. ř. Čtvrtou část tvoří seznam vzorů SEVT, jak jej uvádí příloha 2 kancelářského řádu pro okresní a krajské soudy.

Nové zpracování navazuje na úspěšnou předchozí publikaci, kterou v roce 1988 vydal JUDr. Bedrna a kolektiv autorů. Nová publikace převzala, přepracovala a aktualizovala či upravila vzory své předchůdkyně. Zařadila četné další vzory, čímž se rozsah publikace více než zdvojnásobil.

V publikaci je hojně zastoupena problematika práva rodinného, věci opatrovnícké a dědické. Instruktivní jsou zejména vzory meritorních rozsudků od č. 93 až do č. 113. Jsou tu i vzory z oblasti práva pracovního, z agendy důchodového a sociálního pojištění.

Nejsou tu trestněprávní vzory, ale to nelze považovat za nedostatek. Tyto vzory bude vhodnější vydat v samostatné publikaci. V roce 1968 vyšly jako 26. číslo příruček Ministerstva spravedlnosti.

Každý vzor je opatřen poznámkami. V nich je nejprve znění referátu pro kancelář. Dále jsou tu odkazy na související ustanovení a důkladné komentářové vysvětlivky. Vysvětlivky jsou jednoznačné, nevyskytují se – v některých komentářích četná – upozornění na to, co je kde sporné. Neodkazuje se na publikovanou

judikaturu, i když obsahově poznámky z ní samozřejmě čerpají. I toto omezení lze vzhledem k rozsahu publikace pokládat za rozumné.

Všechny vzory jsou vyplněny ve všech údajích: jsou uvedena jména soudců, účastníků, advokátů, názvy soudů a úřadů, plné adresy, spisové značky apod., takže text působí věrohodně. Všechny případy jsou praktické, vzaté ze života.

Řazení vzorů je podle čísel paragrafů občanského soudního řádu (ojediněle podle jiného právního předpisu). Orientace v knize je proto snadná i bez věcného rejstříku. Ten vyjde dodatečně (cena 10 Kč). Nakladatelství mělo zájem, aby mohlo svou novou publikaci představit na Karlovarských právnických dnech a na zpracování rejstříku již nebyl čas.

Podle slov předmluvy má být tento soubor cennou pomocí především soudcům, vyšším soudním úředníkům a pracovníkům soudních kanceláří. Bude i významnou pomocí advokátům a všem dalším účastníkům soudního řízení při formulaci jejich procesních návrhů vůči soudům. – Je tomu vskutku tak.

Dr. A. Dolenský

JUDr. Ilona Schelleová

ORGANIZACE NOTÁŘSTVÍ, SOUDNICTVÍ A ADVOKACIE

vysokoškolská právnícká učebnice

Nakladatelství Linde, Praha, 1997, 437 stran, brožováno, doporučená cena 296 Kč

Autorka patří mezi znalce právní problematiky vztahující se k organizaci notářství, soudnictví a advokacie. Sama již uvedenou problematiku publikovala v roce 1992 a touto publikací se snažila navázat na obdobné učebnice, které již v minulosti vycházely.

Publikace je zpracována podle právního stavu platného k 30. září 1996, výklady se tedy vztahují k nejnovějším předpisům.

Publikace je rozčleněna na tři samostatné celky, ve kterých se zabývá nejprve soudnictvím, notářstvím a posléze advokací.

Ustanovení § 1 publikace obsahuje celkem 9 kapitol, které se zabývají soudnictvím, zde nejdříve autorka podává ucelený výklad historického vývoje soudnictví od samotných počátků soudnictví, přes starověk až po současné soudnictví vybraných států (Anglie, Spojené státy americké, Francie a Spolková republi-

ka Německo). V další části publikace se autorka zabývá vývojem soudnictví na našem území.

Dále podává podrobný výklad týkající se stávající organizace soudnictví s přílohou, která obsahuje přehled platné soudní soustavy v České republice, přičemž neopomenula do své publikace začlenit soudnictví ústavní, správní, obchodní a mezinárodní. Tato publikace má široké veřejnosti objasnit postavení soudců, přísedících, justičních čekatelů a vyšších soudních úředníků. V této publikaci autorka se zabývala i správou justice, která spadá do oblasti veřejné správy.

Ustanovení § 2 je věnováno notářství, které je členěno od kapitoly 10 až po kapitolu 18. Tato část vysvětluje úkoly a funkce notářství. I zde autorka podává podrobný historický vývoj v nejstarších dobách až po celkový historický vývoj notářství na našem území. Podrobně poskytuje informace o stávající organizaci notářství s rozбором notářské činnosti, se kterou se setkává široká veřejnost. Velmi praktická je část týkající se odměn notářů a správců dědiců, protože se jedná o nově zavedený institut, který je v oblasti dědického řízení nově zaveden od 1. 1. 1993, kdy bylo notářství plně privatizováno. Jedná se o oblast, která není široké veřejnosti zcela jasná a zde může i osoba bez právnického vzdělání pochopit postavení notáře v dědickém řízení a v jakých dalších oblastech právních rad se mohou na notáře obrátit.

Ustanovení § 3 je věnováno advokacii, které je v členěno do kapitoly 19 až 26. Sama autorka poukazuje na skutečnost, že tato část byla zpracována v době, kdy nový zákon o advokacii byl v účinnosti teprve tři měsíce, proto se mohla zabývat pouze výkladem samotného zákona, protože v daném období nebyl k dispozici žádný prováděcí předpis nebo stavovské předpisy. Přes uvedenou skutečnost je však třeba konstatovat vzhledem k dynamickému vývoji v posledních letech, že i tato třetí část podává ucelený pohled na advokacii nejen z historického hlediska, ale informuje čtenáře o právech a povinnostech advokátů s odkazem i na kárné řízení.

Z uvedené publikace je široká veřejnost informována o výkonu advokacie, a to jakým způsobem působí advokát v řízení trestním, civilním, správním a o zastupitelnosti advokáta v řízení před Ústavním soudem.

Kniha je doplněna podrobným seznamem použité literatury.

Komentáře k jednotlivým oblastem soudnictví, notářství a advokacie jednak pomohou studentům k úspěšnému zvládnutí předmětu občanského práva procesního a pro neprávnickou veřejnost má publikace význam v tom směru, že veřejnost je jednak tímto informována o poskytování právních služeb notářů či advokátů. Pro širokou veřejnost má velký význam i informace týkající se organizace soudnictví, na základě které pochopí organizační uspořádání soudnictví, jeho strukturu, stupně a základní vztahy mezi soudy.

Mgr. M. Macháčková, Dr.

Doc. JUDr. Jaroslav Drobník, CSc., JUDr. Milan Damohorský, CSc.

ZÁKONY K OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ A PŘEDPISY SOUVISEJÍCÍ

Texty s úvodními komentáři

II. přepracované a rozšířené vydání

Nakladatelství C. H. Beck Praha, 1997, 378 stran

Na knižní trh s odbornou právníkou literaturou se dostává již druhé (přepracované, aktualizované a rozšířené) vydání publikace, která se komplexně zabývá předpisy na úseku ochrany životního prostředí v České republice. První vydání bylo během necelých deseti měsíců zcela rozebráno, mimo jiné zřejmě i proto, že jde o dosud nejkonzentrovější a nejucelenější praktickou publikaci, zabývající se touto problematikou u nás.

Publikace je uspořádána do šesti věcných částí – 1. základní principy a východiska ochrany, 2. orgány a jejich kompetence, 3. speciální nástroje ochrany (ekonomické, EIA, územní plánování a hygiena), 4. ochrana složek životního prostředí a ekosystémů (ovzduší, voda, půda, příroda a krajina, rostlinstvo a živočišstvo, les), 5. zdroje ohrožení (odpady, chemizace, jedy, hluk, vibrace, ionizující záření a živelní pohromy) a 6. ekologicko-právní odpovědnost. Každá kapitola je opatřena vlastním úvodním komentářem a výkladem vzájemných souvislostí. Kniha obsahuje aktuální úplné znění, popř. výňatky z 27 hlavních zákonů (např. o ochraně životního prostředí, ovzduší, o ochraně ozonové vrstvy Země, vodách, o ochraně přírody a krajiny, o lesích, o odpadech, o hodnocení vlivů na životní prostředí a řadu dalších). Nechybí ani související ustanovení vybraná ze zákonů o obcích, o okresních úřadech či z trestního, občanského, přestupkového nebo stavebního zákona.

Druhé přepracované a rozšířené vydání vedle vlastní aktualizace všech údajů a podrobnějšího rozboru problematiky obsahuje navíc i přehled hlavních mezinárodních úmluv vázících Českou republiku. Nově jsou zařazeny též věcný rejstřík, německé resumé a použitá a doporučená literatura.

Tato publikace jistě najde uplatnění u nejširší odborné veřejnosti. Určena je zejména pracovníkům státní správy na úseku životního prostředí, nevládním ekologickým organizacím, podnikatelské sféře a v neposlední řadě i učitelům a studentům středních a zvláště vysokých škol (zejména právnických fakult).

Mgr. Michal Sobotka

Připravuje V. Mandák

MF DNES otiskla 1. 7. článek redaktora Dr. Milana Vybulky „**Nedbalému advokátovi hrozí pokuta i vyškrtnutí**“. Na podkladě konkrétní stížnosti klienta na advokáta se autor zabývá v obecné poloze právními povinnostmi advokátů a jejich kárným postihem. Autor uvádí, že v roce 1996 došlo ČAK 545 stížností na advokáty, z nichž v prvním pololetí Komora nestačila ještě asi stovku vyřídit, a to i proto, že od počátku roku si stěžovalo již dalších 318 klientů. Vyřízených stížností Komora uznala 99 jako oprávněných a na jejich základě podala prozatím 30 kárných žalob.

Pokud jde o volbu advokáta, autor uvádí: „Někteří právníci si myslí, že nejlepší je sázka na známého advokáta. To má své výhody i nevýhody. Někdy si totiž takové advokátské eso na klienta nenajde čas osobně a nechává se zastupovat svými méně slavnými kolegy. Jednou z možností je nechat si při volbě právního zástupce poradit od zkušeného soudce, který má s advokáty mnohaleté zkušenosti.“

Rada obsažená v poslední uvedené větě je zajisté problematická a zkušený soudci taková doporučení z dobrých důvodů odmítají. ■

LIDOVÉ NOVINY 10. 7. otiskly úvahu podnikatele Zdeňka Jemelíka „**Vztah občana a státního aparátu**“. Autor se mimo jiné zabývá činností soudů a advokátů. Citujeme:

Rovněž fungování soudní administrativy je za hradbou nezávislosti soudů pro občana neproniknutelné a neovlivnitelné. Je zde známý problém křiklavých rozdílů v časovém průběhu jednotlivých případů. Soudy se v tomto ohledu v podstatě vymykají kontrole a mohou občana beztrestně poškodit již tím, že jeho případ řeší, když to již nemá smysl.

Dalším problémem je bariéra odborné nadřazenosti a netolerance k laikům, kterou soudci staví mezi sebe a účastníka řízení, od něhož neúprosně vyžadují bezvadnou znalost zákona, právní terminologie a formálních náležitostí podání.

Tím činí naprosto nevyhnutelnou službu advokáta jako tlumočnicka z jazyka laika do jazyka právníckého, a to i v případech, kdy občan by své právo při troše shovívavosti ke své „nevzdělanosti“ hájil lépe než advokát, protože ovládá svou záležitost po věcné stránce a je na výsledku více zainteresován. Přitom strana, která se nechá zastupovat advokátem, je sice při řízení přítomna, ale zpravidla

nemá vůbec možnost do jednání zasáhnout a korigovat případná věcná pochybení advokáta.

Dopadům těchto jevů je nejvíce vystaven občan jako podnikatel a je tím trestán za to, že svým způsobem života a obživy uplatňuje liberalismus v praxi. Jeho práce ho totiž svým charakterem přivádí do častějšího styku a samozřejmě i konfliktů se státním aparátem než občana živícího se závislou činností. Trpí zvláště malí a střední podnikatelé, kteří často nemají možnost vsunout mezi sebe a úředníky advokáty a vyřizují si nepříjemnosti sami. ■

Rovněž LIDOVÉ NOVINY otiskly 20. 6. příspěvek dr. Jana Štěpánka, který je věnován vazbě („**Zbavit obviněné svobody je příliš snadné**“).

Autor mimo jiné uvádí, že obhájci mají pocit, že naše soudy někdy vyhoví návrhu státního zástupce na uvalení vazby poněkud kavalírsky. Vazba je u nás používána častěji než v jiných demokraciích. ČR se ocitla mezi zeměmi, kde se nalézá ve vazební věznici nejvíce obviněných a jsme také mezi špičkovými státy co do trvání vazby. ■

Týdeník ČESKOMORAVSKÝ PROFIT 8. 7. otiskl odpověď Dr. O. Choděry na dotaz podnikatele, který poskytuje tzv. ekonomicko-organizační služby, zda může u soudu vystupovat jako „advokát“. Autor uvádí, že kdo není advokátem, může zastupovat před soudy pouze jako obecný zmocněnec, a uvádí podmínky, za nichž může soud takovou osobu jako zmocněnce nepřipustit, tj. nejen když zjistí základní neznalosti práva a pravidel soudního řízení, ale i tehdy, když ví, že jako zástupce vystupuje v různých věcech opětovně, což má zabránit tomu, aby někdo poskytoval právní služby bez příslušného oprávnění a pokoušel se obejít zákon o advokacii. ■

Deník PRÁVO 23. 5. pod nadpisem „**Občan může žádat o přítomnost advokáta, i když ho policie nestíhá**“, upozorňuje na nálezn Ústavního soudu z června 1996 (a na jeho publikaci v Bulletinu advokacie), podle něhož občan předvolaný na policii může žádat přítomnost svého advokáta – a to i v případech, kdy proti němu neběží trestní stíhání, ale byl např. pouze požádán o podání vysvětlení. Autor poznámky – redaktor Tomáš Rychlý – závěrem uvádí:

„Podle právníků je tento nálezn důležitým obecným vodítkem pro další práci policie, která by napříště měla respektovat žádosti občanů o přítomnost advokáta při projednávání nejrůznějších věcí, i když nepůjde přímo o trestní řízení.“ ■

„Za advokáta *ex offa* by měl platit odsouzený, praxe je jiná...“ – tvrdí deník PRÁCE 9. 5. v příspěvku Ctirada Svitáka. Protože příspěvek obsahuje konkrétní informace Ministerstva spravedlnosti o výši vyplacených honorářů advokátům, citujeme podstatné části:

„Z 85 347 osob obžalovaných v roce 1996 z trestných činů jich zhruba třicet procent požádalo o přidělení advokáta „*ex offa*“. Ministerstvo spravedlnosti, samozřejmě z prostředků státního rozpočtu, v těchto případech vyplatilo na honorářích obhájcům za uvedený rok téměř 98 milionů korun. PRÁCI to sdělil tiskový odbor Ministerstva spravedlnosti.

Vyplacená částka představuje 2,7 procenta z neinvestičních výdajů tohoto ministerstva. V roce 1996 činil za jeden případ v průměru honorář asi kolem třiceti tisíc korun. Pokud soud shledá obžalovaného vinným, tak by podle platných předpisů měl uhradit všechny náklady spojené s přidělením advokáta „*ex offa*“. Především u recidivistů však ministerstvo vymáhá tyto poplatky většinou bezvýsledně. Nazpět do svého rozpočtu tak získá jen malou část vynaložených prostředků. Obžalovaný, kterého soud osvobodil, není povinen poplatky za přiděleného advokáta platit.

Advokáti „*ex offa*“ jsou placeni, i když nepřímou, z rozpočtu Ministerstva spravedlnosti. A to prostřednictvím neinvestičních výdajů, které jsou soudům a státním zastupitelstvím přiděleny ze státního rozpočtu.“

Autor se dotýká též citlivé otázky, diskutované i na půdě advokacie a signalizované Komorou též Ministerstvu spravedlnosti, když uvádí: „Právo vybrat advokáta „*ex offa*“ má soudce nebo státní zástupce. A to na základě oficiálního seznamu vydaného advokátní komorou. Podle tvrzení soudů a státních zastupitelstev přitom neexistují žádné zvláštní seznamy vybíraných obhájců.

Někteří právníci jsou vak přesvědčeni, že přinejmenším neoficiálně u některých soudů takovéto seznamy existují. Argumentují přitom tím, že někteří advokáti mají možnost obhajovat „*ex offa*“, a tím i jistý příjem od státu, větší než jiní. Volbu advokáta „*ex offa*“ ovlivňuje například i přání příbuzných obviněného. Svou roli může sehrát také osobní zkušenost soudce s tím, jak svědomitě se který advokát dostavuje k jednotlivým stáním před soudem.“ ■

Ostravská SVOBODA 26. 4. otiskla noticku „**Také obhájci jsou šokováni**“, v níž líčí případ objasnění vraždy novorozeněte matkou. List uvádí:

„Z dobře informovaných zdrojů jsme se včera dozvěděli, že velkým problémem bylo zajistit pro obě ženy ze zákona nutného obhájce. Všichni jsou případem šokováni. Žádný obhájce je nechtěl obhajovat.“

Je-li tato informace pravdivá, jde ze strany obhájců o politováníhodný jev. ■

Povolání advokáta se nezalíbilo synovi pianisty Rudolfa Rokla Patriku Roklovi, který jako koncipient po dvou letech z advokacie odešel. Svěřuje se o tom deníku BLESK (9. 5.):

„Dva roky jsem po absoloriu dělal v advokátní kanceláři. A to mi dalo hodně. Viděl jsem svět, který se mi dost zprotivil, a nedokázal bych s ním spolupracovat celý život. Z etického hlediska. Na jedné straně je to velice zajímavá práce, ale na druhé straně, když někdo např. vykrade auto, tak by mu člověk nejradši napařil pořádný trest. A já jsem se těhle lidí musel zastávat a chodit za nimi do kriminálu. Ta dvouletá škola byla velice tvrdá a vrátit bych se k tomu nechtěl. Na druhé straně dokážu napsat žalobu, smlouvu nebo kamarádovi rozvod, aby nemusel platit nekřesťanské peníze advokátovi, který si řekne za hodinu dva tisíce korun.“ ■

Nelichotivou zprávu o advokátovi přinesl deník TELEGRAF (9. 5.) pod nadpisem: „**Obhájce ignoroval soudní líčení**“. Podle zprávy listu přes řádně doručenou pozvánku ignoroval advokát uvedený plným jménem závažné soudní přelíčení u Krajského soudu v Brně (jednalo se o pokus vraždy a vydírání). List uvádí, že obhájčova sekretářka na telefonický dotaz konstatovala, že o ničem neví, „což předsedu senátu silně rozladilo a musel jednání odročit.“ ■

Případ falešného advokáta (podle našeho vědomí již druhý) zaznamenala 19. 6. MF DNES. Citujeme podrobněji i pro zajímavé právní důsledky, které z této kauzy vyplývají:

„Bez jakýchkoliv problémů a povšimnutí úřadů se na jaře u soudu v Jeseníku nechal dvaadvacetiletý mladík, obžalovaný z loupežného přepadení kněze, zastupovat falešným advokátem. To, že šestašedesátiletý muž vlastně žádný advokát není, se soudci dozvěděli až několik dní poté, co v procesu vynesli rozsudek. Falešného advokáta, který si za své služby nechal vyplatit sto padesát tisíc korun, policie vzápětí obvinila z podvodu a poškozování cizích práv a muž skončil za mřížemi mírovské věznice, aby při vyšetřování případu nemohl ovlivňovat svědky.

Falešného advokáta neodhalili soudci ani státní žalobci, ale ostražitost jednoho z jeho dalších klientů. Ten si v Praze ověřoval, zda je muž zapsán v seznamu advokátů, a když zjistil, že nikoliv, udal ho úřadům. „S podobným případem jsem se ještě nikdy nesetkal,“ přiznal zástupce šéfa jesenických vyšetřovatelů Jan Oplatek.

Krajský soud nyní bude rozhodovat o tom, zda se mladík odsouzený za to, že v únoru v Lipové u Jeseníku spolu se dvěma komplici ztloukl a oloupil o peně-

ženku kněze, znovu vrátí na lavici obžalovaných. Státní žalobkyně se totiž proti rozsudku odvolala s tím, že soud zřejmě nenaplnil jeho právo na nutnou obranu. Jeseničtí soudci ovšem trvají na tom, že nepochybili. „Soud musí vycházet z toho, že obžalovaný si sám zvolil advokáta, kterému plně důvěřuje, a soudci nemají možnost jeho víru zpochybňovat,“ hájí se předsedkyně jesenického soudu Jana Nesvadbová.

Vyšetřovatel uvedl, že falešný advokát převzal mladíkovu obhajobu až těsně před procesem, takže policie na nic nepřišla. Prověří nicméně i to, zda se muž za advokáta nevydával už někdy dříve. ■

Černý obraz o (nikoliv falešných) advokátech skicuje PLZEŇSKÝ DENÍK v úvaze Bohumila Baura (13. 5.). Pod nadpisem „**Svědomí advokatus diaboli**“ autor uvádí:

„Ze sdělovacích prostředků se nejednou dozvíme, že ten či onen obhájce z jisté vyhlášené advokátní kanceláře vede obhajobu ve složité kauze a utvoříme si vlastní názor, že tak činí bez jakýchkoli morálních zábran. Zmíněný právní zástupce nepovažuje žádné prostředky za nečestné, protože společnost bere jako džungli. V ní přece přežívají jenom ti nejsilnější. A zase jen ti nejsilnější mohou platit obrovské honoráře.

Podobné případy spíše naplňují verzi „advokatus diaboli – ďábelský advokát“ (formální odpůrce při svatořečení v římskokatolické církvi), přeneseně řečeno: obhájce špatné věci. Jisté případy nezřídka hovoří ve prospěch vyšetřovatelů, ale ti „advokáti“ zpochybní vše, aniž by se soustředili v průběhu vyšetřování především na dodržování zákonnosti. O jejich postoji k morálce a spravedlnosti ani nemluvě. V touze po tučném honoráři jsou vedeni oblíbenou taktikou s heslem „nejlepší obrana je útok“. Ale co jejich svědomí?!“ ■

Podrobnou informaci autora Dr. Václava Mandáka o profesionálním tajemství přináší SLOVO pod názvem „**Povinnost mlčenlivosti advokáta je absolutní**“. Autor mj. zastává názor, že jediná výjimka z povinnosti mlčenlivosti je dána povinností *překazit* trestný čin podle § 167 tr. zák. Tento názor zastávala vždy a zastává i nyní advokacie, zatímco komentáře trestního zákona a vysokoškolská učebnice vyslovují názor, že další výjimkou z povinnosti mlčenlivosti je i ustanovení § 168 tr. zák. o *neoznámení* trestného činu. Podle tohoto stanoviska by byl trestný advokát, který by neoznámil některý z již dokonaných trestných činů, uvedených v § 168 tr. zák., i pokud se o jeho spáchání dozvěděl v souvislosti s výkonem právních služeb (srov. např. Beckův komentář tr. zák., II. vydání, str. 684). ■

Zajímavý příspěvek, z něhož bychom se mnozí z nás měli poučit, přináší HOSPODÁŘSKÉ NOVINY (2. 5.) pod nadpisem „**Správná vizáž a image, polovina úspěchu.**“ Autor Karel Červený se zabývá úpravou zevnějšku a neverbální komunikací v různých profesích. Je hodně profesí, kde na prvním dojmu závisí velmi mnoho, mimo jiné prestiž firmy či úřadu, image jednotlivce či stavu. Podle amerických pramenů nejpřísnější pravidla pro oblékání a úpravu zevnějšku platí pro tzv. konzervativní obory, kam patří advokacie a justice, bankovníctví a pojišťovnictví, státní správa a samospráva. V těchto oborech je prvořadým požadavkem serióznost, umírněnost, věrohodnost, autoritativnost, decentnost, vyváženost i určitá noblesa s důrazem na kvalitu, značku, styl.

Autor konstatuje, že u nás panuje v tomto směru ještě velká nevědomost. Na každém kroku můžeme vidět naprosto nevhodné oblečení, účesy a doplňky. Jejich nositelé snižují úroveň v očích veřejnosti a často se dostávají do nepřijatelné polohy. Konkrétně o advokacii a justici autor uvádí:

„Ve většině rozvinutých zemí tvoří advokáti, soudci a státní návodní vysoce privilegovanou a odlišnou skupinu, která pečlivě střeží charakteristiku svého stavu. Bydlí často v oddělených čtvrtích, oblékají se do nejkvalitnějších, drahých, střízlivých a konzervativních oděvů, chrání se výstředností a všeho, co by je mohlo dostat do řečí. Jejich děti studují na dobrých školách, dovolenou netráví cestováním na harleyi ani neskáčí jumping. Všem u věvodí decentnost a serióznost. Proč?“

Uvažte sami: Budete mít důvěru v advokátku či soudkyni v džínách nebo květovaných šatech s rozevlátými vlasy po pás či s pankáčským sestřihem? Spíše svou při svěříte advokátce v tmavším decentním konzervativním kostýmku se střízlivými doplňky. Obě mohou být stejně erudované, ale ta druhá působí věrohodněji, budí lepší dojem.“

Zpytujeme svědomí: přes opakovanou upozornění (i v našem časopise) se stále setkáváme, zejména i v letním období, s naprosto nevhodným oblečením advokátů u soudu. V televizi a na stránkách v novinách jsme opakovaně mohli spatřit v jednacích sání nebo na chodbě soudu vedle sebe dvě osoby, z nichž jedna byla ve svetru, v bundě či jen v košili, druhá v saku s kravatou. Nemusíte hádat, kdo z nich byl advokát. Byl to ten, který na rozdíl od svého klienta neví, jak se má obléci. Advokát, který nepříjde k soudu v saku a s kravatou, není vhodně oblečen a snižuje tím vážnost nejen svoji, ale i celé profese. ■

Něco z černé kroniky:

PLZEŇSKÝ DENÍK (10. 5.) přinesl zprávu o sebevraždě známého sofijského advokáta. Pětkrát vystřelil na svého syna a poté se sám zastřelil. V minulosti pracoval jako vedoucí jednoho oddělení ministerstva obrany. Byl obviněn z korupce,

ale před dvěma lety osvobozen. Příčiny incidentu jsou neznámé, v pozadí údajně stály rodinné problémy. □

Podle LIDOVÝCH NOVIN (15. 7.) v Ostravě neznámý pachatel odcizil v jedné ostravské advokátní kanceláři hotovost 150 000,- Kč, šperky za půl milionu korun, sbírku známek za 800 000,- Kč a staré mince za jeden milion korun. ■

Nakonec jako obvykle perlička k pousmání: „**Slovo navíc a platil**“ píše PRÁVO (28. 4.) a líčí tuto historku anglického advokáta:

Advokát Derek White měl neustále problémy se sekretářkou. Celý den proseďela u telefonu a volala kamarádkám, rodičům a známým. Když ji advokát napomenul, dala na chvíli pokoj, ale jakmile byl zaujat něčím jiným, opět jí to nedalo a vytáčela nové číslo.

Jednou to nevydržel a vyhrkl na ni: „Přestaň už konečně tlachat, ty couru!“ Později se ukázalo, že i tak zkušený advokát může říci o slovíčko víc, než by měl. Nadávka „couru“ ho stála deset tisíc liber odškodného. Tolik totiž přiznal soud sekretářce za údajnou „sexuální diskriminaci“. ■

Ještě jedno upozornění redakce: Při sledování denního tisku zjišťujeme, že stále ještě i po tom, co nabyla účinnosti nová pravidla soutěže advokátů, někteří kolegové své příspěvky v novinách a odpovědi na dotazy opatřují nejen svým jménem a profesním označením, ale i „kontaktem“ – podrobnou adresou a telefonickým i faxovým spojením. Upozorňujeme znovu, že jde o nepřipustnou akvizici. Jde o velmi výhodnou placenou „inzerci“, financovanou nikoliv inzerentem, ale administrací listu, který za takovou akvizici advokátovi ještě platí honorář. ■

Z ODBORNÝCH ČASOPISŮ

Řazeno abecedně
Připravuje A. D.

AD NOTAM 1997, ročník 3

Číslo 2

- Jindřich M.: O notářských zápisech a jejich používání zejména podle obchodního zákoníku ještě jednou
Muzikář L.: Dědické podíly (Druhá část – souběh dědění ze zákona a ze závěti)
Eliáš K.: Otázka formy při tvorbě vůle společnosti s ručením omezeným jejím nejvyšším orgánem (dokončení)
Adam J.: Přechod autorského práva na dědice
Mikeš J.: Vypořádání dědictví
Pilecký P.: Poznámka k článku JUDr. K. Eliáše v č. 5/1996 Ad Notam

Číslo 3

- Muzikář L.: Dědické podíly (Třetí část – relativní neplatnost závěti, započtení darů)
Eliáš K.: Smrt člověka a obchodní společnost

DANĚ 1997, ročník 5

Číslo 5

- Sedláková E.: Pronájem majetku z hlediska daně z příjmů
Kohoutková A.: Novela procesní daňové normy
Taranda P.: Výhody spojené s aplikací berního zástavního práva plynoucí pro správce daně v konkurzním řízení
Deutsch E.: Věcná připomínky k dani z přidané hodnoty a návrhu novely zákona o rezervách § 8 odst. 1 z pohledu konkurzního řízení
Mäsiarová T.: Explózia špekulatívnych predajov bytov na Slovensku a jej daňové hľadisko
Havlíček K.: Nad novým zákonem o veřejném zdravotním pojištění

Číslo 6

- Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon ČNR č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (monotematické číslo)

KRIMINALISTIKA 1997, ročník 30

Číslo 2

- Fendrych M., Souček J.: Aktualizace koncepce Ministerstva vnitra v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti a doktríny Policie ČR
- Mařánek V.: Anomalita jako penitenciární problém. Některé teoretické otázky i praktická zobrazení
- Musil J., Budka I., Brabcová I.: Boj proti organizované kriminalitě z pohledu práva a policejní praxe
- Neumann J.: K problematice motivace trestné činnosti se zvláštním přihlédnutím k „rasisticky motivovaným deliktům“
- Moulisová M., Makariusová V.: Role zprostředkovatele v programech narovnání mezi pachatelem a obětí

OBCHODNÍ PRÁVO 1997, ročník 6

Číslo 5

- Marek K.: Smlouva o zprostředkování a smlouva o obchodním zastoupení
- Patloka A.: Nesystémové modernizace zákona o konkurzu a vyrovnání
- Schelleová I.: Soudní řízení o úschovách
- Kapitálový trh ve Francii

Číslo 6

- Eliáš K.: Smrt dlužníka a smrt věřitele jako právní důvod zániku obchodních závazkových vztahů
- Horzinková E.: Právní úprava devizového režimu
- Kuba B.: Podrobněji o návrhu na vklad práva do katastru
- Pech V.: Likvidace státního podniku
- Bartošíková M., Mates P.: Povolení provozování telekomunikačních služeb
- Marek K.: Leasing

PRÁVNÍ PRAXE 1997, ročník 45

Číslo 2

- Bureš J.: Příprava rekodifikace českého civilního procesu
- Winterová A.: Možnosti a hranice reformy směřující ke koncentraci a zrychlení civilního soudního řízení
- Buchegger W.: Právní instituty pro urychlení řízení v rakouském rozhodovacím procesu
- Doppler A.: Koncentrace řízení v civilním procesu
- Hubner H.: Zkušenosti z praxe (zrychlení civilního procesu)

- Šáda P.: K připravované kodifikaci občanského práva
Pěcha F.: K úpravě věcných břemen a služebností v budoucím občanském zákoníku
Čapek J.: Z rozhodnutí Evropského soudu a Evropské komise pro lidská práva
Doležilek J.: Veřejná kritika a právo na ochranu osobnosti

Číslo 3

- Zářecký P.: Úvodem k úvahám ke kodifikaci soukromého práva
Zoulík F.: K hlavním problémům připravovaného občanského zákoníku
Eliáš K.: K některým diskutabilním problémům rekodifikace občanského zákoníku
Posch W.: 185 let všeobecného občanského zákoníku Rakouska
Schanbacher D.: O německém občanském zákoníku
Dzera A. V.: O návrhu nového občanského zákoníku Ukrajinské republiky
Krotov M. V.: K současné problematice aplikace občanského zákoníku v Ruské federaci
Kanda A.: Poznámky k obecným otázkám rekodifikace soukromého práva v České republice
Pelikánová I.: Otázky obchodního práva v novém občanském zákoníku
Haderka J. F.: Otázky rodinného práva ve vztahu k rekodifikaci občanského zákoníku

Číslo 4

- Musil J.: Trestněprávní prostředky boje proti organizované kriminalitě
Mucha J.: Reforma kontrolního mechanismu evropské Úmluvy o ochraně lidských práv
Kruger H. Ch.: Výběr soudců pro Evropský soud pro lidská práva
Adam J.: Nabytí vlastnického práva od nevlastníka
Čapek J.: Z rozhodnutí Evropského soudu a Evropské komise pro lidská práva

PRÁVNÍ PRAXE V PODNIKÁNÍ 1997, ročník 6

Číslo 5

- Dolenský A.: Trestné činy hospodářské (II. část)
Schelleová I.: Exekuce prodejem movitých věcí a nemovitostí
Bárta J.: Zánik účasti ve společnosti a jeho význam pro podmíněné osvobození od daně z převodu nemovitostí
Marek K.: Smlouva o kontrolní činnosti
Hajn P.: Zvláštní případ zabraňovací soutěže
Právní důsledky bezdůvodného obohacení

Šteflová H.: Podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání
Kastner L.: K zákonu o zbraních a střelivu

Číslo 6

Schelleová I.: Procesní podmínky a jejich zkoumání (I. část)
Hajn P.: Novinářská informace a obchodní tajemství
Dědič J.: Způsob ocenění nepeněžitého vkladu do obchodní společnosti
K otázce právního zájmu na určení právního vztahu nebo práva
Rozsudek pro zmeškání
Náklady řízení v případě zpětvzetí žaloby
Vašíček M.: Smlouva o nájmu nebytových prostor
Vaigert D., Švejda M.: Právní aspekty přeměny (transformace) společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost po novele obchodního zákoníku

PŘÁVNÍ RÁDCE 1997, ročník 5

Číslo 5

Kanda A.: Úvaha nad koncepcí rekodifikace českého soukromého práva
Dvořák J.: Věcná břemena a družstevní nástavby a vestavby
Špindler K.: Mezinárodní patentové právo
Heřmánková Z.: Nemovitost jako předmět písemného prohlášení vkladatele
Šátek V.: Soudní znalci a novela obchodního zákoníku
Jungmannová J.: Povinnost odkupů akcií od minoritních akcionářů
Nedorost L.: Řádné opravné prostředky ve správním řízení
Kylarová J.: Poznámka k článku reklamní zařízení a stavby pro reklamu
Státní občanství a cizinci (úplné znění zákonů č. 40/1993 Sb., 216/1991 Sb., 123/1992 Sb., 498/1990 Sb. a nálezu Úst. soudu ČR č. 6/1996 Sb.)
Kalenská M., Kalenský P.: Stávka na železnici a otázky odpovědnosti
Trnka J.: Vdovecký důchod
Vrcha P.: Nad jedním rozhodnutím o vydání majetkového podílu
Hodek J.: Soukromá škola jako obchodní společnost?

Číslo 6

Fiala T.: Kontraktační povinnost v soutěžním právu Evropských společenství
Grulich T.: Vybrané druhy cenných papírů a zástavní právo
Nová H.: Ochrana majetku nezletilých osob, srovnání s právní úpravou vybraných evropských států
Bělohávek A. J.: Zákaz konkurence u statutárních orgánů obchodní společnosti
Marek K.: Smlouva mandátní a smlouva komisionářská
Chalupa R.: Předcházení výkonu postihu před splatností – I. část

Zákon ČNR č. 13/1993 Sb., celní zákon (úplné znění – I. část)
Mates P.: Rozhodování při vedení informačních systémů ve veřejné správě
Jedlička S.: Nekalá soutěž jako trestný čin
Barák J.: Legislativní pravidla a legislativní proces – 10. část
Prandstetter E.: Pošta a právní řád
Pelikán M.: Dohody o úhradě nákladů na získání kvalifikace a odbornou praxi (vzory smluv a podání)

Číslo 7

Mates P.: Státní informační systém
Špindler K.: Ochrana inovační činnosti v Evropském společenství
Kozel R.: Jak urychlit vymáhání pohledávek v obchodních vztazích
Kux J.: Ochrana hudby mimo zákon
Pikna P.: Sběrka listin a její rozdílné pojmání
Hrazdára D., Šnajder J.: Zpráva znalce o projektu podle obchodního zákoníku
Marek K., Průcha P.: Obce a města jako společníci a akcionáři
Pernický P.: Otázky zákazu konkurence
Burešová J.: Franchising z pohledu hospodářské soutěže
Taranda P., Holý J.: Procesní způsobilost správce daně a celních úřadů v konkurzním řízení
Chalupa R.: Předcházení výkonu postihu před splatností – 2. část
Zákon ČNR č. 13/1993 Sb., celní zákon (úplné znění – II. část)
Milík Z.: Reklama a uplatňování práv
Pelikán M.: Účelná pracovní místa a veřejně prospěšné práce
Koudelka Z.: Budoucnost profesní samosprávy
Vrchna P.: Postoupení pohledávky a převod majetkového podílu (vzory smluv a podání)
Svobodová Y.: Identifikace účastníků řízení v soudních sporech
Dokoupil M.: Odpovědný zástupce

PRÁVNÍ ROZHLEDY 1997, ročník 5

Číslo 4

Bureš J., Drápal L.: K procesnímu nástupnictví při singulární sukcesi
Liška P.: Povinnost identifikace podle zákona č. 61/1996 Sb.
Doležilek J.: Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci v civilním řízení
Telec I.: Šíření děl a výkonů v telekomunikačních sítích, zvláště v Internetu
Chalupa R.: Závazky z modifikovaného a z odvolaného akceptu
Hedrlín A.: Smlouva o dílo podle § 536 a násl. obchodního zákoníku a vlastnictví stavby

Z odborných časopisů

- Piltz A., Immelmann O., Samson-Himmelstjerna M.: Počátky koncernového práva v českém obchodním zákoníku
- Balák F.: O legitimaci k právním úkonům a důsledku jejího nedostatku se zaměřením na osoby oprávněné v restituci
- Eliáš K.: Princip ekvivalence a novela obchodního zákoníku zákonem č. 94/1996 Sb.
- Šídová D.: Nad jedním rozhodnutím (propuštění obviněného ze zadržení podle § 77 odst. 2 tr. ř.)
- Chalupa L.: K otázce délky promlčecí doby podle obchodního zákoníku
- Herda J., Müller Z.: Co je to dražba
- Pipková H.: Současný polský model jednostupňového správního soudnictví

Číslo 5

- Telec I.: Některé kritické poznámky k návrhu koncepce občanského zákoníku
- Sotolář A., Šámal P., Sovák Z.: K řízení o opravných prostředcích v trestních věcech
- Kratochvíl V.: Vydávací vazba z hlediska Ústavy České republiky, Evropské Úmluvy o vydávání a Listiny základních práv a svobod
- Kalenský P.: Nový zákon o advokacii a některé otázky jejího společného výkonu
- Novotný M.: Převody vlastnictví k družstevním bytům podle zák. č. 72/1994 Sb.
- Chmelík M.: Trestné činy daňové aneb již staří Římané
- Vaigert D., Švejda M.: Právní aspekty přeměny společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost po novele obchodního zákoníku
- Brejcha V.: Usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným
- Veselý J.: Občané, stát a informační systém
- Evropské právo (příloha Právních rozhledů):
- Evropské právo v otázkách a odpovědích. – Právní a politický vývoj v rámci EU a Rady Evropy. – Důležité právní akty z poslední doby. – Významná aktuální judikatura. – Důležitá komentovaná rozhodnutí.

Číslo 6

- Patloka A.: Postavení a působnost likvidátora po prohlášení konkurzu
- Kozel R.: Předběžná opatření se zřetelem na obchodní věci
- Válková H.: Věk a jeho význam pro stanovení dolní hranice trestní odpovědnosti
- Hedrlín A.: Smlouva o nájmu nebytových prostor v právní teorii a praxi
- Chalupa R.: Násobení směnky
- Müller Z.: Hřbitovní právo
- Půry F., Šámal P.: Nad jedním rozhodnutím o probaci
- Kindl M., Varvařovský P.: Ještě poznámky k problémům vzniku více vlastnických práv k téže věci
- Chalupa L.: K rozsahu finanční náhrady a označení žalovaného v řízení podle § 13 zákona č. 87/1992 Sb.

Balák F., Spáčil J.: Ještě k otázce, zda má singulární sukcese za následek procesní nástupnictví

Pelikán M.: K vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání

Číslo 7

Kovařík Z.: Směnka a šek v souvislosti s konkurzem a vyrovnáním

Vrcha P.: Vydávání majetkových podílů ve světle aplikace zákona ČNR č. 39/1993 Sb.

Jahnsová A., Kuča R.: Právní aspekty euthanasie

Crha L.: A ještě jednou k promlčení starých trestných činů

Kindl M.: Malá poznámka k majetku církvi

Kotásek J.: Několik poznámek k § 262 obchodního zákoníku

Spáčil J.: Ještě jednou o dražbě

Vrba J., Huleš J.: Je účetnictví či účetní uzávěrka všelékem?

Burešová J.: Franchising

Malý K. V., Munková J.: Soukromé právo, jeho kodifikace a dekodifikac

Právník 1997, ročník 136

Číslo 5

Kanda A.: Harmonizace právní úpravy akciové společnosti v právu Evropského společenství

Kindl M.: Nové kompetence ve vztahu k vodám

Drevet J. F.: Regionální struktury v Evropě – perspektiva 21. století?

Pulz J.: K úpravě leasingové smlouvy v návrhu koncepcce nového občanského zákoníku

Číslo 6

Pauknerová M.: Státní příslušnost právnických osob

Dausés M. A.: Poměr práva Evropského společenství k vnitrostátnímu právu ve světle německého ústavního pořádku

Dědič J.: Rezervní fond akciové společnosti po novele obchodního zákoníku

Šamalík F.: Suverenita lidu v ideji a v každodennosti ústavního režimu

Krechl J.: Poznámka k vlastnictví vod

PRÁVNÝ OBZOR 1997, ročník 80

Číslo 1

Bárány E.: Právo v postmodernej situácii

Nikodým D.: Referendum v Ústave Slovenskej republiky

Z odborných časopisů

Šmid M.: Priama aplikovateľnosť medzinárodného práva a jeho postavenie voči vnútroštátnemu právu

Kesely V.: Investovanie a podnikanie cudzincov v Maďarskej republike

Žitňanská L.: Štát, zákonodárstvo a hospodárska súťaž

Gregušová D.: K algoritmizácii práva

Grúň L.: Finančné právo a jeho uplatňovanie v podmienkach bankovej sústavy v Slovenskej republike

Vozár J.: Právna úprava reklamy v právnom poriadku Slovenskej republiky I

Nováčková D.: Právna ochrana prostredníctvom Európskeho súdneho dvora

Číslo 2

Bonnel M. J.: Zásady UNIDROIT a Zásady európskeho zmluvného práva – podobné pravidlá pre zhodné ciele?

Vozár J.: Právna úprava reklamy v právnom poriadku Slovenskej republiky II

Ovečková O.: Zrušenie zmluvy zaplacením odstupného v obchodnom práve

Vrcha P.: Poznámka k právnefilozofickým aspektům restitučí (nejen) zemědělského majetku v České republice

Daňo J.: Zásahy hlavy štátu do legislatívnej činnosti parlamentu

Svák J.: Parlamentné výsady v systéme common law u nás

Šmid M.: Úprava dlžného poistného a práva na vrátenie nespotrebovaného poistného pri zániku poistenia nezaplacením jednorazového poistného podľa Občianskeho zákonníka

PRÁVO A PODNIKÁNÍ 1997, ročník 6

Číslo 5

Patloka A.: Postavení a působnost likvidátora po prohlášení konkurzu

Fleischmanová I.: Změny v obsahu jednotlivých příloh zákona č. 455/1991 Sb., o živnost. podnikání (živnost. zákon) po novele zákonem č. 286/1995 Sb.

Erhart O.: Několik poznámek ke kontrolní pravomoci živnostenských úřadů

Týc J., Kottnauer A.: Uplatnění zásady „Co není zakázáno, je dovoleno“ v pracovněprávních vztazích

Jirásková Z., Šneberková A.: Veřejné prostranství pro účely místních poplatků

Faldyna F.: Nad třetím judikátem Nejvyššího soudu k zástavnímu právu

Guoth J.: Průřez problematikou kapitálového trhu

Číslo 6

Marek K.: Smlouva o tichém společenství

Burešová J.: Franchising a hospodářská soutěž

Kos B.: Některé mezinárodní a tuzemské otázky aplikace pravidel o nízké kapitalizaci

Kratinová H.: Právní úprava hypotečního práva

Kuba B.: Vklady do katastru se komplikují

Vraná E.: Činnost notáře podle obchodního zákoníku a podle směrnice Rady ES 68/151 EHS

Čepek R.: Ochrana počítačového programu ve sféře průmyslových práv

Příloha: Průřez problematikou kapitálového trhu (Guoth J.)

PRÁVO A ZAMĚTNÁNÍ 1997, ročník III

Číslo 5

Trnková L.: K novému zákonu o veřejném zdravotním pojištění

Kubínková M.: K návrhu věcného záměru zákona o stávc

Brejcha A.: Rozhodování o dávkách důchodového pojištění podmíněných dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem ve světle judikatury

Voříšek V.: Opatření ve prospěch některých poživatelů plných a částečných invalidních důchodů

Hájková R.: Veřejné zdravotní pojištění

Číslo 6

Čapek J.: Socioprofesionální sdružení ve světle evropské ochrany lidských práv

Galvas M.: Nad jedním nálezem Ústavního soudu (k smluvní volnosti v pracovním právu)

Kralert R.: K právní úpravě směnného pracovního režimu z hlediska provozu

Brejcha A.: Způsobilost v důchodovém pojištění – vztah k pracovnímu a občanskému právu

Voříšek V.: Předčasné poskytování starobního důchodu

Přeslička Z.: Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Zemanová J.: Celní zákon o sociálním zabezpečení

SPRÁVNÍ PRÁVO 1997, ročník 30

Číslo 1

Bárta J.: Lhůty pro rozhodnutí ve správním a přestupkovém řízení

Adamus V.: Odmítnutí návrhu podle zákona o Ústavním soudu

Hesse J. J.: Komparativní veřejná správa: současný stav vývoje oboru

Číslo 2

Malý S.: Několik poznámek v souvislosti s připravovanou novelou stavebního zákona (II. část)

Z odborných časopisů

Procházka A.: Problémy s ústavností

Ondruš R., Fenyk J.: Česká národní banka jako státní orgán a její postavení v trestním řízení

Benz A.: Institucionální změna vztahů v hierarchii veřejné správy: Dynamika mnohoúrovňových struktur

TRESTNÍ PRÁVO 1997, ročník 2

Číslo 5

Dolenský A.: Objektivní přičítání

Hasch K.: K některým otázkám provádění důkazů v trestním řízení

Púry F., Šámal P.: K diskusi o trestní odpovědnosti fyzických osob jednajících za právnické osoby

Doucha J., Hofmanová J., Kučina P., Cikán M., Gillernová I.: Možnosti využití videografie při vyšetřování závažných trestných činů

Teryngel J.: K přesnějšímu vymezení trestního bezpráví v hospodářské oblasti

Růžička M.: K některým problémům postupu státního zástupce při prověřování podle trestního řádu

Číslo 6

Vantuch P.: Nepřezkoumání spisu předsedou senátu po podání obžaloby a důsledky pro obviněného

Zezulová J., Kabátová I.: Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací

Šámal P.: Předávání zajištěných věcí soudům v trestním řízení

Teryngel J.: K některým problémům při posuzování zkrácení daně z přidané hodnoty

Růžička M.: K některým aktuálním otázkám postupu státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení trestním

VŠEHRD 1997, ročník 28

Číslo 3

Schelleová I., Schelle K.: Vývoj advokacie, notářství a soudnictví na našem území (1. část)

Bílek P.: Ústavní soudnictví. Ústavní soud České republiky – právní zakotvení a faktické poměry

Mezinárodní cenné papíry (2. část)

Etika podnikání a veřejné správy

Ve dnech 10. až 12. dubna 1997 proběhla v Hradci Králové první mezinárodní konference s názvem uvedeným v nadpisu této zprávy. Nevím, co vyzdvihnout více – zda skutečnost, že se tomuto tématu konečně věnuje pozornost na reprezentativní úrovni – anebo fakt, že se tato událost odehrála na základě podnětů a velkého úsilí hlavně regionálních vysokých škol. Ekonomicko-správní fakulta Univerzity Pardubice a Fakulta řízení a informační technologie Vysoké školy pedagogické našly jednak partnery (Nadace pro podporu etiky v podnikání, sdružení Manažeři bez hranic), dále sponzory (!) a konečně atraktivní záštitu a prostředí. Konference se totiž uskutečnila v nově rekonstruované bývalé Jezuitské koleji na historickém náměstí Hradce Králové a proběhla pod záštitou královéhradeckého biskupa Msgr. Karla Otčenáška.

Specializované (ale vnitřně značně různorodé a košaté) téma konference přivedlo k rozpravě zhruba čtyři skupiny účastníků. Představitelé veřejného života, zástupce vysokoškolských pracovišť, kde je dané téma součástí studijního nebo vědeckého programu, dále účastníky z profesních skupin a společenstev (Advokátní komora, Burzovní komora, státní správa, lékaři aj.) a konečně hosty ze zahraničí (vesměs z oblasti vzdělávání).

Referáty, diskuse a kulturně společenský program byly rozvrženy do čtyř plůdnů. Čtvrtek odpoledne byl věnován hlavně zásadním vystoupením oficiálních představitelů, z nichž ani jeden nepronесl pouhou oficiální zdávicí. Královéhradecký biskup Msgr. Otčenášek téma uvedl do souvislosti také s etikou politickou a poukázal na jeho komplexnost (obecná etika, hospodářství, nebezpečí vývoje korupčních forem jednání, výchova a vzdělávání). Varoval před prázdnotou moralistickou rétorikou a podrobněji rozvedl myšlenky o tom, že jsou sice známy poznatky o hospodářské prospěšnosti etického chování, že však naše úsilí o mravní hodnoty má být motivováno zájmem o tyto hodnoty samotné, o lepší vztahy mezi lidmi, o kvalitu života. Primátor Hradce Králové Ing. Dvořák poukázal na kontrast mezi někdejší nadšením ze svobody a současnými projevy nespokojenosti či rozčarování různých skupin obyvatelstva. Zdůraznil, že je nezbytné vyrovnat zaostávání práva (a účinnosti institucí právo prosazujících) za ekonomickou transformaci a že musí všichni, kdo se pohybují veřejnosti na očích, počítat s vlivem stylu vlastního chování na rostoucí nebo klesající důvěru občanů. Vedoucí kanceláře prezidenta republiky Ivan Medek nepřímou navázal na příspěvek Msgr. Otčenáška. Připomněl, že v předchozích

generacích se také v naší zemi „vyplácelo“ být slušným a že totéž dosud platí v řadě zemí s delší demokratickou tradicí. Vše v této oblasti závisí na nás samotných, „...nic za nás nevyřeší ani Bůh, ani trh“, uzavřel pregnančně své vystoupení.

Zásadní příspěvek přednesl ministr pro místní rozvoj Ing. Schneider. Odvolal se na to, že podmínkou fungování demokracie je zájem občanů na veřejném dění. Péče o etické hodnoty je zároveň péčí o to, aby bylo možné prosazování a dovolání práva, aby se lhostejnost veřejnosti nestala spojencem těch, kdo poškozují veřejné ovzduší. Hodnoty humanismu, lidských vztahů a úcty k přírodě i zdrojům nelze oddělovat od hodnot spojovaných s blahobytem. A současně nelze péči o ně svěřit jen státním institucím, je nutné dosáhnout toho, aby se svého podílu na této péči ujaly profesní i občanské samosprávy, manažerské kolektivy a podobně. Vnější regulace je nesmírně nákladná, je nezbytné zvýšit její účinnost i tím, že díky samoregulaci v ostatních složkách společnosti budeme moci zmenšit její rozsah. Z těchto východisek pak poukázal na priority v současném programu vlády – racionalizaci veřejné správy (decentralizace, účelnost, účinnost) a přípravu zákona o státní službě.

Ministr obrany Dr. Výborný uvedl svůj příspěvek tím, že „jen zastupuje“ místopředsedu vlády Ing. Luxe, jeho analýza mravního stavu společnosti a minulosti posledních desetiletí však dosti podstatným způsobem předznamenala i pozdější diskuse na konferenci. Je důležité rozlišit, jak se na jedné straně odpoutat od nejrůznějších forem pokoutního naplňování rčení „socialisticky pracovat – kapitalisticky žít“ a jak na straně druhé nepodléhat stereotypním zlovykům, módám, ideologizování věcných témat apod. „...žádný zákon na světě nezařídí morálku, může napomoci nastavovat podmínky“.

Na takto rozvrženou obecnou rozpravu o tématu konference navázaly tzv. workshopy. Původně byly koncipovány jako panelové diskuse k pracovně pojatým dílčím tématům, tj. vystoupení lektorů, jejich vzájemné komentáře, diskuse s plénem. Tento model se však podařilo naplnit jen zčásti, protože i tato „dílčí témata“ workshopů byla fakticky velmi široká. Diskuse uskutečněné v rámci jen některých workshopů pak zahrnovala i prolínající se témata ostatní.

Dílčí téma ETIKA A PRÁVNÍ ŘÁD mělo napomoci k určitému soustředění na otázky, které je možno orientovat na společensky použitelné koncepty řešení. Teoretický rámec byl odvozen od tezí Dr. Čermáka, vlastní příspěvek v tomto duchu na workshopu přednesl Dr. S. Balík. Následovala vystoupení lektorů, v nichž byl obsažen určitý souhrn zkušenosti z toho, jak se vztah etiky a práva projevoval v některých důležitých momentech posledních let. Zcela zásadní bylo vystoupení Ing. Tomáše Ježka, předsedy Burzovní komory. Nejprve rekapituloval dosavadní průběh ekonomické transformace země jako zcela zásadní odklon od neuskutečnitelné politiky „společných cílů“ k politice „společných pravidel“. For-

mování a sdílení prostředí, v němž lze za respektování těch druhých naplňovat cíle různé, odpovídající přirozenosti, právu a kultuře. V diskusi dále doplnil výklad pojmu „liberalismus“ vysvětlením jeho dvou odlišných používání („americký“ výklad jako řetězová aplikace všech forem rozvíjení svobody **proti** „zděděným formám diskriminací“ obsaženým v dosavadním řádu; naproti tomu „britský“ výklad svobody jednotlivce, která **podporuje** tradici svobody jako prostor rozhodování a odpovědnosti). Autor těchto řádků dále připomněl některé etické momenty české ústavy a ty aspekty v činnosti „nezávislých“ profesí (jako jsou soudci a kontrolori NKÚ), které nelze podrobit vnějšímu přezkoumávání, ale je nutno vtělit je do režimu společně vnímané odpovědnosti za věrohodnost dané pospolitosti. Na legislativní i provozní nedostatky současné praxe v prostředí obchodních společností upozornil Ing. Trinkewicz, o aplikaci etických principů v právu petičním a stížnostním promluvil Dr. Pinz.

V rámci dílčího tématu ETIKA, EKONOMIKA a SPOLEČNOST se kriticky vyjádřila Dr. Millsová z Velké Británie k tendenci „vymlouvat se na minulost“ a k tomu, jak se jí jeví zdejší pojetí podnikání jako činnost směřující k dosahování zisku. Upozornila na negativní zkušenosti Velké Británie při privatizaci železnic a na úlohu občanských iniciativ jako protiváhy tendencí správy k byrokracii, netečnosti nebo dokonce aroganci. Stěžejní příspěvek tohoto bloku přednesl děkan Fakulty sociálních věd UK prof. Mičoch. Analyzoval některé méně diskutované průvodní jevy české ekonomické transformace, mj. výskyt uplatňování „revoluční etiky“, vulgarizaci ekonomických tezí Fridricha von Hayeka, instrumentálně pragmatické odmítání restitucí. Odvolal se dále na potřebu uplatnění některých již vyslovených přístupů a upozornil na skutečnost, že „slušnost se sice ve slušných společnostech již vyplácí, že tomu však musí ‚prošlapat cestu‘ ti, kdo na ono ‚vyplácení‘ nehlídají“.

Velmi živý průběh měl třetí workshop na téma ÚLOHA ETIKY VE STRATEGICKÉM A TAKTICKÉM ŘÍZENÍ PODNIKŮ. Akademicky pojaté (a odborně cenné) příspěvky zde byly předneseny ze strany zahraničních hostů – prof. R. Tricka z Velké Británie a doc. Remišové z Bratislavy. Oblast státní správy byla představena zástupci Úřadu pro hospodářskou soutěž a Ministerstva zemědělství. Pro diskusi však byla nejatraktivnější vystoupení Mgr. Ceralové, která popsala k danému tématu přístupy známé firmy PETROFF, a dále Dr. Horského ze soukromé oční kliniky v Hradci Králové. Jeho příspěvek o pozitivních etických aspektech soukromě provozovaného zdravotnického zařízení dokonce vyvolal polemickou odezvu a ukázal, jak je doprovodná diskuse tohoto typu potřebná zejména u takto společensky aktuálních otázek.

Čtvrtý workshop na téma ÚLOHA ETIKY V REGIONÁLNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVĚ měl opět paletu účastníků podobnou. Stěžejní a soustavný referát prof. Prilwitze z Frankfurtu nad Mohanem poskytl dobré podklady pro naši přípravu práv-

ní úpravy státní (a veřejné služby). To bylo účelně dokumentováno dalšími účastníky z východočeských vysokých škol, děkanem Fakulty ekonomicko-právní doc. Roudným, a Dr. Semrádovou z fakulty řízení a informačních technologií. Konkrétní příklad přístupu k aplikaci představil Ing. Peřka z Ministerstva pro místní rozvoj. K obecnějším otázkám opět účastníky přivedl Mgr. Drábek z Cyrilometodějské teologické fakulty Olomouc.

Poslední téma bylo nazváno TEORETICKÉ ASPEKTY ETIKY V ŘÍZENÍ PODNIKŮ A VEŘEJNÉ SPRÁVY, ale jeho záběr byl širší. Zcela v intencích názvu byla vystoupení prof. Peškové z Filozofické fakulty UK a prof. Seidla z Lateránské univerzity v Římě. Tato vystoupení, obdobně jako řada jiných, stojí zato nalistovat a přečíst v připravovaném sborníku. Mohou být velmi cenná i pro zájemce o zcela praktickou aplikaci etických zásad jako soubor zřetelně postulovaných východisek pro rozvržení práce. To ostatně bylo zřejmé také v konfrontaci se dvěma dalšími příspěvky bloku, které byly spíše „praktické“. Ředitel HYPOBANK CZ, a. s. J. F. Hildprandt předvedl působivou prezentaci firemních přístupů k uplatňování etiky v životě banky a přesvědčil snad všechny ostatní účastníky, že jde o přístup, který úspěšně spojuje podnikatelskou prozíravost s jakýmsi střízlivým humanismem každodenní práce. Za poznámku snad zde stojí důrazná připomínka, že podobné přístupy se nedají bezprostředně „opisovat“. Je nezbytné konfrontovat je se všemi tuzemskými reflexemi a pak, po pečlivém promyšlení, spolu s tezemi prof. Peškové postupně uplatňovat. Stejná poznámka by se mohla vztahovat k příspěvku Dr. Hlaváčka z Vojenské akademie v Brně, který referoval o činnosti Centra vnitřního vedení Bundeswehru v Koblenzi jako o příkladu z neobyčejně senzitivního aplikačního prostředí armády.

Konference jako celek mohla být vnímána různě. Vysokoškolští účastníci by mohli žehrat na to, že byla málo vědecká, představitelé úřadů zase naopak mohli postrádat více praktických zkušeností, třeba se způsoby aplikace etických kódů. Někdo mohl být zaskočen nesamozřejmostí a až protikladností některých vystoupení na konferenci. Pokud jde o mne, vnímal jsem ji v duchu výzvy prof. Mlčocha k prošlapávání cesty. Pořadatelé připravili nejen inspirativní prostředí a stavu našeho vývoje odpovídající program. Všichni účastníci dostali také učební text se stejným názvem jako konference, bylo přislíbeno vydání sborníku z konference a ohlášen úmysl založit tradici – za dva roky se má konat další ročník. Jsem přesvědčen, že to je dobré prošlapávání a že ona konference 1999 již proběhne za většího zájmu podniků i profesních společenstev.

*PhDr. Václav Peřich
viceprezident Nejvyššího kontrolního úřadu*

Seminář, pořádaný John Marshall Law School (Praha, 19. – 20. září 1997)

John Marshall Law School z USA pořádá další seminář v budově České advokátní komory, Národní 16, Praha 1 – 3. patro.

Program:

- 19. září 1997:** Professor Seng – Právní etika a sexuální obtěžování v práci
George Drost – Společenství a korporace
Joe Martan – Pojištění
Cari Votova – Bankovní právo
John Brezina – Duševní vlastnictví – obchodní známky
V 17.30 hod. se koná recepcce – Advokátní kancelář White and Case, Staro-
městské nám. 15, Praha 1.
- 20. září 1997:** George Dvorak – Duševní vlastnictví – Patenty a autorská
práva
Joe Vosicky – Pojištění
Dean Robert G. Johnston – Právní vzdělání a licence pro právní
zástupce.

Tlumočení do češtiny je zajištěno.

Je možné zaregistrovat se i jen na jednu přednášku, cena je 500,- Kč.

Poplatek činí 4000,- Kč (slevy pro čtyř- a vícečlenné skupiny) platí se předem na bankovní účet 08354601/5100 ICO 6308510 v Investiční a poštovní bance a. s., Roztylská 1, 148 30 Praha 4, nebo platebními kartami Visa/Mastercard) – doložte jméno karty, číslo a datum splatnosti.

Studenti právnické fakulty a advokátní koncipienti mají vstup zdarma.

Registrace: Kristine Zamastil – koordinátorka projektu – tel. č. 67 31 25 27.

■

Den mezinárodní arbitráže v New Yorku

Dne 25. 9. 1997 se koná seminář s výše uvedeným námětem, při kterém bude přednášeno o všech aspektech mezinárodní arbitráže, o bankovníctví a financích, pojištění a zajištění a kooperativní dohody. Nabídka k účasti přišla opožděně, přihlášky nejsou však časově omezeny.

Účastenský poplatek činí USD 300,–.

Formulář přihlášky je k dispozici na mezinárodním oddělení ČAK, pro další informace možno volat 001/212 382 6612 nebo 6619.

■

Seminář o licenční politice velkých společností

Licensing Executives Society Česká republika se sídlem v Praze pořádá dne 29. 9. 1997 v hotelu Renaissance v Praze seminář na výše uvedené téma. Zahraníční a čeští odborníci budou přednášet na náměty Nové trendy a vývoj v licenční politice, Známková licenční politika v tuzemsku a zahraničí, Zkušenosti s nákupem licencí v české farmaceutické firmě, Licenční politika strojírenského koncernu.

Registrační poplatek pro nečleny této organizace činí 1200,– Kč poštovní poukázkou, bankovním převodem na Komerční banku Praha-město, č. ú. 1927 8587 0207/0100 nebo v hotovosti na místě.

Registrační formulář lze obdržet na mezinárodním oddělení ČAK (dr. V. Král, H. Linková).

■

Semináře Association Masaryk na Právnické fakultě v Praze

Association Masaryk se sídlem v Paříži, její pobočka se sídlem v Praze a Česká advokátní komora pokračují v řadě seminářů, které mají mezi účastníky značný ohlas a jsou hojně navštěvovány.

Příští seminář se bude konat v úterý **30. září 1997** ve 14 hodin ve sborovně Právnické fakulty v Praze, 1. patro. Přednášet bude paní Marie-Charlotte PINIOT, Avocat Général a la Cour de Cassation na námět „Vývoj finančních trhů – evropské dimenze a kontrola“.

Současně oznamujeme konání dalšího semináře, který se bude konat ve čtvrtek **30. října 1997** opět ve 14 hodin ve sborovně Právnické fakulty.

Bude přednášet pan Jean-Baptiste AVEL z francouzského ministerstva spravedlnosti na námět: „Funkce institucí Evropské unie: Bilance a perspektivy“.

Jako vždy přednášky budou simultánně tlumočeny do češtiny. Prosíme, abyste z evidenčních důvodů sdělili našemu mezinárodnímu oddělení předběžně svou účast na seminářích (pí Linková, tel. 02/24914386)

JUDr. Václav Král
sekretář Asociace Masaryk

JUDr. Otakar Motejl
předseda Asociace Masaryk

■

Konference o trustech a monopolech Sicílie, 5. – 7. 12. 1997

Ve dnech 5. – 7. 12. 1997 pořádá European Young Bar Association (EYBA) a Palermské sdružení mladých advokátů mezinárodní konferenci o trustech a monopolech v Erice na Sicílii. Předběžná cena 150 GBP zahrnuje ubytování, stravování, transfer z Palermského letiště a výlet k antickým památkám Sicílie. Jedná se jistě o výjimečnou příležitost spojit příjemné s užitečným a navštívit Sicílii, kde je počátkem prosince relativně mírné klima.

Zájemci nechtě kontaktují PYJA (Palermo Young Jurists Association), tel. 0039–91–453211/328529/329827, fax 0039–91–320252, nebo přímo níže podepsaného člena výboru EYBA (tel./fax 05/4221 4041).

JUDr. Milan Kyjovský, advokát
Brno, Poštovská 8c, Pasáž Alfa

■